Ministerie van Economische Zaken

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging
Directie Energiemarkt en Innovatie

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Factuuradres
Postbus 16180
2500 BD Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001003214369000

T 070 379 8911 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/ez

Behandeld door

T 070
F 06-
@minez.nl

Ons kenmerk
DGETM-EI / 16192984

Uw kenmerk
-

Bijlage(n)
3

Datum - 20 DECEMBER 2016 -
Betreft Besluit op uw Wob-verzoek van 17 oktober 2016 aangaande de besluitvorming over de gaswinning in Groningen

Geachte mevrouw ,

Aanleiding
Bij brief van 17 oktober 2016, ontvangen op 17 oktober 2016, heeft u mij op grond van de Wet openbaarheid van bestuur (hierna: Wob) verzocht om:

- Alle correspondentie in de periode tussen 26 mei 2016 en 17 oktober 2016, die is gewisseld tussen of namens het ministerie van Economische Zaken (waaronder ook het Staatstoezicht op de Mijnen) en respectievelijk Shell Nederland B.V., Exxonmobil en NAM B.V. in verband met de voorbereiding, vaststelling en uitvoering van het instemmingsbesluit gaswinning Groningen zoals gepubliceerd op 30 september 2016 in de Staatscourant.
- Alle correspondentie en documenten waarin de rol van de NAM, Shell Nederland B.V. en ExxonMobil in de besluitvorming over de gaswinning in Groningen in voornoemde periode ter sprake komt.
- Alle correspondentie en documenten tussen het ministerie van Economische Zaken en de Mijnraad en tussen de Mijnraad en NAM B.V., Shell Nederland B.V. en Exxonmobil in de periode van 18 november 2015 tot 17 oktober 2016.

Op 27 oktober 2016 heeft u, naar aanleiding van uw vorige Wob-verzoek over dit onderwerp, gesproken met medewerkers van mijn ministerie. Tijdens dit gesprek gaf u aan dat informatie over herinrichting van het gasgebouw niet onder dit Wob-verzoek valt.

Op maandag 31 oktober 2016 heeft u telefonisch gesproken met , werkzaam bij mijn ministerie. U gaf aan dat het hierboven als laatst genoemde punt (uitsluitend) ziet op de voorbereiding, vaststelling en uitvoering van het instemmingsbesluit gaswinning Groningen

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging
Directie Energiemarkt en Innovatie

zoals gepubliceerd op 30 september 2016 in de Staatscourant.

Door middel van een e-mail van 21 november 2016 heeft , werkzaam bij mijn ministerie, u laten weten dat een deel van uw Wob-verzoek ziet op informatie die bij de Mijnraad rust. Concreet betreft het (een deel van) uw verzoek om de correspondentie en documenten tussen de Mijnraad en NAM, Shell en Exxonmobil. Aangezien de Mijnraad als onafhankelijk adviesorgaan zelf verantwoordelijk is voor de afhandeling van Wob-verzoeken over eigen correspondentie en documenten is het Wob-verzoek op grond van artikel 4 van de Wob ter behandeling doorgezonden aan de Mijnraad.

Uw eerste Wob-verzoek had, met uitzondering van het derde punt, dezelfde strekking en besloeg de periode van 18 november 2015 tot 26 mei 2016. Dit Wob-verzoek beslaat de periode van 26 mei 2016 tot 17 oktober 2016.

Alvorens in te gaan op uw Wob-verzoek, hecht ik er aan ter informatie de belangrijkste momenten in die besluitvorming te schetsen.

Belangrijkste momenten besluitvorming gaswinning in Groningen

Adviezen
Het winningsplan van NAM van april 2016 heeft tot eind mei 2016 voorgelegen voor (inhoudelijk) advies bij SodM, de Technische commissie bodembeweging (Tcbb), provincies, gemeenten en waterschappen en vervolgens bij de Mijnraad. Het advies van de Mijnraad is op 10 juni 2016 beschikbaar gekomen. De Mijnraad heeft naast het winningsplan tevens alle adviezen bestudeerd en meegewogen in haar advisering. Het kabinet heeft in de besluitvorming tevens de actualisatie van Gasunie Transport Services (GTS) van het leveringszekerheidsniveau meegenomen.

Ontwerp-instemmingsbesluit
Het kabinet heeft op 24 juni 2016 een besluit genomen over het ontwerp-instemmingsbesluit gaswinning Groningen. Het kabinet volgt met dit ontwerp-instemmingsbesluit zoveel mogelijk de verschillende adviezen.

Uniforme openbare voorbereidingsprocedure (Afdeling 3.4 Awb)
Het ontwerp-instemmingsbesluit is op 1 juli 2016 voor een periode van zes weken ter inzage gelegd. Begin juli zijn er vijf informatieavonden georganiseerd in de regio. In totaal zijn 5.530 zienswijzen ingediend. Op basis van de zienswijzen is het ontwerp- instemmingsbesluit verder aangescherpt op het gebied van onder meer veiligheid en schade, de rollen en verantwoordelijkheden die worden toegeschreven aan de verschillende partijen en de opleverdata van rapporten. Dit heeft geleid tot de totstandkoming van het definitieve instemmingsbesluit.

Definitief instemmingsbesluit
Met het definitieve instemmingsbesluit neemt het kabinet verschillende maatregelen om veiligheidsrisico's en schade door gaswinning uit het Groningenveld verder te beperken. Het definitieve instemmingsbesluit met bijbehorende nota van antwoord, waarin op de zienswijzen

21-12-2016

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging
Directie Energiemarkt en Innovatie

wordt gereageerd, is op 30 september 2016 aan NAM bekend gemaakt en voor een periode van zes weken ter inzage gelegd. Een belanghebbende die op het ontwerp-instemmingsbesluit een zienswijze had gegeven kon binnen deze termijn tegen het definitieve instemmingsbesluit beroep instellen bij de afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State.

Besluitvorming over de voorgenomen stikstofstolinstallatie in Zuidbroek
Op 12 september heeft de Minister van Economische Zaken aangegeven het besluit over de voorgenomen bouw van een nieuwe stikstofinstallatie in Zuidbroek uit te stellen tot kort na de zomer van 2017. Het Wob-verzoek omvat de advisering van GTS op dit punt en de voorbereiding van de besluitvorming hierover.

Wob-verzoek
Uw Wob-verzoek heeft betrekking op documenten die zien op bovenstaande besluitvorming. In onderhavige brief zal ik eerst ingaan op het procedureverloop van uw Wob-verzoek, het wettelijk kader, de geïnventariseerde documenten, ontvangen zienswijzen en mijn besluit. Ten slotte licht ik onder het kopje *Overwegingen* toe op grond waarvan ik heb besloten om de verzochte informatie al dan niet openbaar te maken.

Verloop van de procedure
De ontvangst van uw verzoek is schriftelijk bevestigd bij brief van 2 november 2016, kenmerk DGETM-EI/16168329. In deze brief is tevens de beslistermijn verdaagd met vier weken tot 13 december 2016. In de brief van 29 november 2016 is aan u medegedeeld dat de beslistermijn met één week is opgeschort vanwege het vragen van zienswijzen aan derden. Bij brief van 6 december 2016 heb ik u geïnformeerd over de beëindiging van de opschorting van de beslistermijn.

Wettelijk kader
Uw verzoek valt onder de reikwijdte van de Wob. Voor de relevante Wob-artikelen verwijs ik u naar bijlage 1.

Inventarisatie documenten
Op basis van uw verzoek zijn in totaal 108 hoofddocumenten (exclusief bijlagen) aangetroffen. Al deze hoofddocumenten met bijhorende bijlagen zijn opgenomen in een inventarislijst, die als bijlage 2 bij dit besluit is gevoegd. In dit besluit wordt verwezen naar de corresponderende nummers uit de inventarislijst, zodat per document duidelijk is wat is besloten.

De documenten met nummers 2a, 3, 4a, 5, 6, 8a, 9a3 t/m 9a5, 9b, 12c t/m e, 13a, 14a t/m 14c, 15a, 16a, 17a, 17b, 18a, 18b, 23a, 24a, 26, 27a, 30a t/m 30c, 34a, 35a, 45a, 48, 49a, 50, 54, 59a t/m 59c zijn reeds openbaar. De Wob is niet van toepassing op reeds openbare documenten. De vindplaats van deze documenten staat aangegeven op de inventarislijst.

Zienswijzen
U bent in de brief van 29 november 2016 erover geïnformeerd dat er belanghebbenden zijn bij de openbaarmaking van de documenten met nummers 8a, 12e, 14, 19, 20, 23, 25, 25a, 26, 28, 34, 35, 44, 46, 46a, 57, 60 en 62 en dat deze in de gelegenheid zijn gesteld hierover hun

21-12-2016

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging
Directie Energiemarkt en Innovatie

zienswijze te geven. De zienswijzen van de belanghebbenden heb ik in mijn belangenafweging meegenomen. Zie het onderdeel *Overwegingen* van dit besluit.

Besluit
Ik heb besloten deels aan uw verzoek tegemoet te komen en de door u gevraagde informatie gedeeltelijk openbaar te maken. Voor de motivering verwijs ik naar het onderdeel *Overwegingen* van dit besluit.

Overwegingen bij besluit
Allereerst wil ik u wijzen op het volgende. Ingevolge artikel 3, vijfde lid, van de Wob, wordt een verzoek om informatie ingewilligd met inachtneming van het bepaalde in de artikelen 10 en 11.

Het recht op openbaarmaking op grond van de Wob dient uitsluitend het publieke belang van een goede en democratische bestuursvoering. Het komt iedere burger in gelijke mate toe. Daarom kan ten aanzien van de openbaarheid geen onderscheid worden gemaakt naar gelang de persoon of de bedoeling of belangen van de verzoeker. Bij de te verrichten belangenafweging worden dan ook betrokken het algemene belang bij openbaarmaking van de gevraagde informatie en de door de weigeringsgronden te beschermen belangen, maar niet het specifieke belang van de verzoeker.

Evenmin kent de Wob een beperkte vorm van openbaarmaking. Dit betekent dat openbaarmaking van de gevraagde documenten uitsluitend aan u op grond van de Wob niet mogelijk is. Indien ik aan u de betreffende documenten verstrek, moet ik deze ook aan anderen geven indien zij daarom verzoeken. In dat licht vinden de onderstaande belangenafwegingen dan ook plaats.

Bedrijfs- en fabricagegegevens
Artikel 10, eerste lid, aanhef en onder c, van de Wob bepaalt dat het verstrekken van informatie achterwege blijft voor zover dit bedrijfs- en fabricagegegevens betreft, die door natuurlijke personen of rechtspersonen vertrouwelijk aan de overheid zijn medegedeeld. Onder bedrijfsgegevens moet blijkens bestendige jurisprudentie worden verstaan: al die gegevens waaruit wetenswaardigheden kunnen worden afgelezen of afgeleid met betrekking tot de technische bedrijfsvoering of het productieproces dan wel met betrekking tot de afzet van producten of de kring van afnemers of leveranciers. Cijfers of gegevens die de financiële bedrijfsvoering en financiële stromen betreffen, worden eveneens als bedrijfs- en fabricagegegevens aangemerkt.

In de documenten met nummers 1, 8, 9a, 25a en 37 staan bedrijfsgegevens/ fabricagegegevens. Deze gegevens zijn vertrouwelijk aan mij medegedeeld. Het zijn gegevens van de landelijke netbeheerder van het gastransportnet. De gegevens betreffen marktgevoelige informatie over specificaties van bergingen. Ik zal deze informatie dan ook niet openbaar maken.

In de documenten 8, 9a, 9c, 10, 33, 37, 40, 43, 65 en tot en met 107 staan bedrijfs- en fabricagegegevens. Deze informatie ziet op de positie van de PGI Alkmaar op de laagcalorische gasmarkt en de contractuele verhouding tussen de PGI Alkmaar en GasTerra. De documenten

21-12-2016

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging
Directie Energiemarkt en Innovatie

bevatten marktgevoelige informatie en ik zal deze informatie dan ook niet openbaar maken.

Het voorkomen van onevenredige bevoordeling of benadeling
Op grond van artikel 10, tweede lid, aanhef en onder g, van de Wob blijft verstrekking van informatie achterwege voor zover het belang daarvan niet opweegt tegen het belang van het voorkomen van onevenredige bevoordeling of benadeling van bij de aangelegenheid betrokken natuurlijke personen of rechtspersonen dan wel derden. De documenten 8, 9a, 9c, 10, 33, 37, 40 en 65 tot en met 107 bevatten informatie over de positie van de PGI Alkmaar op de laagcalorische markt en de contractuele verhouding tussen de PGI Alkmaar en GasTerra. Openbaarmaking van de documenten zou naar mijn oordeel leiden tot onevenredige benadeling van de belangen van de eigenaren van de PGI Alkmaar en GasTerra, omdat deze betrekking hebben op gegevens van financiële aard en over de bedrijfsstrategie van de betrokken partijen. Deze nadelige gevolgen, en ook de schade die openbaarmaking van de vertrouwelijk ter beschikking gestelde gegevens zou toebrengen aan de betrouwbaarheid van de overheid, wegen niet op tegen het belang dat bij openbaarmaking zou zijn gediend.

De economische of financiële belangen van de Staat
Op grond van artikel 10, tweede lid, aanhef en onder b, van de Wob blijft verstrekking van informatie achterwege voor zover het belang daarvan niet opweegt tegen de economische of financiële belangen van -onder meer- de Staat. Bij de documenten met nummers 1, 8, 9a, 9c, 10, 33, 37, 40, 43 en 65 tot en met 107 is het financiële en economische belang van de Staat in het geding. De documenten hebben betrekking op de leveringszekerheid van de laagcalorische markt en kunnen niet los worden gezien van de lopende gesprekken met Shell en ExxonMobil over de toekomst van het gasgebouw. Ik ben van oordeel dat dit belang zwaarder moet wegen dan het belang van openbaarheid, aangezien verstrekking ervan schadelijk kan zijn voor de onderhandelingspositie en daarmee de financiële belangen van de Staat.

De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer
Op grond van artikel 10, tweede lid, aanhef en onder e, van de Wob blijft verstrekking van informatie achterwege voor zover het belang daarvan niet opweegt tegen het belang dat de persoonlijke levenssfeer wordt geëerbiedigd. In alle documenten, met uitzondering van de openbare documenten en documenten met nummers 9c, 10, 11a, 25a, 33, 40 en 46a staan persoonsgegevens. Ik ben van oordeel dat t.a.v. deze gegevens het belang dat de persoonlijke levenssfeer wordt geëerbiedigd, zwaarder moet wegen dan het belang van openbaarheid. Ik zal daarom deze persoonsgegevens niet openbaar maken.

Voor zover het de namen van ambtenaren betreft is hierbij het volgende van belang. Weliswaar kan, waar het gaat om beroepshalve functioneren van ambtenaren, slechts in beperkte mate een beroep worden gedaan op het belang van eerbiediging van hun persoonlijke levenssfeer. Dit ligt anders indien het betreft het openbaar maken van namen van de ambtenaren. Namen zijn immers persoonsgegevens en het belang van eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer kan zich tegen het openbaar maken daarvan verzetten. Daarbij is van belang dat het hier niet gaat om het opgeven van een naam aan een individuele burger die met een ambtenaar in contact treedt, maar om openbaarmaking van de naam in de zin van de Wob.

21-12-2016

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging
Directie Energiemarkt en Innovatie

Persoonlijke beleidsopvattingen in een stuk voor intern beraad
Artikel 11, eerste lid, van de Wob bepaalt dat in geval van een verzoek om informatie uit documenten, opgesteld ten behoeve van intern beraad, geen informatie wordt verstrekt over daarin opgenomen persoonlijke beleidsopvattingen.

Uit de wetsgeschiedenis blijkt dat onder het begrip "documenten opgesteld ten behoeve van intern beraad" onder meer moeten worden begrepen: nota's van ambtenaren en hun politieke en ambtelijk leidinggevenden, correspondentie tussen de onderdelen van een ministerie en tussen ministeries onderling, concepten van stukken, agenda's, notulen, samenvattingen en conclusies van interne besprekingen en rapporten van ambtelijke adviescommissies. Ten aanzien van deze stukken moet van de bedoeling om ze als stukken voor intern beraad beschouwd te zien, uitdrukkelijk blijken of men moet deze bedoeling redelijkerwijs kunnen vermoeden. Deze beperking op de informatieverplichting is in de Wob opgenomen omdat een ongehinderde bijdrage van ambtenaren en van hen die van buiten bij het intern beraad zijn betrokken bij de beleidsvorming en -voorbereiding gewaarborgd moet zijn. Zij moeten in alle openhartigheid onderling en met bewindspersonen kunnen communiceren. Staatsrechtelijk zijn slechts de standpunten die het bestuursorgaan voor zijn rekening wil nemen relevant. Onder persoonlijke beleidsopvattingen worden verstaan: meningen, opinies, commentaren, voorstellen, conclusies met de daartoe aangevoerde argumenten.

De documenten met nummers 1, 2, 8, 9a, 10, 11, 11a, 12, 12a, 16, 21, 22, 28, 33, 36, 37, 39 t/m 43a en 53b zijn opgesteld ten behoeve van intern beraad en bevatten persoonlijke beleidsopvattingen. Ik verstrek daarover geen informatie. Ik acht het niet in het belang van een goede en democratische bestuursvoering indien de standpunten van ambtenaren zelfstandig worden betrokken in de publieke discussie. Ik zie dan ook geen aanleiding om met toepassing van artikel 11, tweede lid, van de Wob in niet tot personen herleidbare vorm informatie te verstrekken over deze persoonlijke beleidsopvattingen.
Deze persoonlijke beleidsopvattingen maak ik dan ook niet openbaar.

In de documenten met nummers 9a1, 12, 12a, 43a en 53b blijft er na weglating van de informatie die ik weiger op grond van artikel 11, eerste lid van de Wob, geen informatie over de bestuurlijke aangelegenheid over die voor afzonderlijke verstrekking in aanmerking komt. Ik heb daarom besloten in zijn geheel geen informatie openbaar te maken.

De documenten met nummers 9a2, 12b, 53a, 55a, 58a en 58b zijn concepten. De definitieve versies van die stukken zijn reeds openbaar en eveneens opgenomen op de inventarislijst. De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (hierna: Afdeling) heeft in haar uitspraak van 21 juli 2010, nr. 201000352, in rechtsoverweging 2.4.2 met een beroep op de wetsgeschiedenis concepten van stukken als stukken voor intern beraad aangemerkt, teneinde te bewerkstelligen dat bij de primaire vormgeving van het beleid betrokkenen in alle vrijheid hun gedachten en opvattingen kunnen uiten. Alle feitelijke informatie uit de conceptdocumenten die waren opgesteld voor intern beraad is openbaar gemaakt met het openbaar maken van de definitieve versies van deze documenten.
Tevens verwijs ik naar de uitspraak van de Afdeling van 1 september 2010, nr. 200910061. Daarbij was sprake van conceptversies van antwoorden die niet openbaar zijn gemaakt, waarvan de definitieve versies wel openbaar zijn gemaakt. In r.o. 2.6.2 van die uitspraak heeft

21-12-2016

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging
Directie Energiemarkt en Innovatie

de Afdeling overwogen dat waar de conceptantwoorden afwijken van de definitieve antwoorden openbaarmaking op van grond van artikel 11 van de Wob achterwege mocht blijven. Naar mijn oordeel gaat deze redenering ook op voor de interne discussies in de onderhavige conceptdocumenten. Waar de feitenvaststellingen in concepten afwijken van het eindrapport was sprake van persoonlijke beleidsopvattingen en waar zij overeenkomen met die in het definitieve rapport zijn zij inmiddels openbaar en is de Wob daarop dus niet meer van toepassing.

Wijze van openbaarmaking
De documenten treft u bij dit besluit in kopie aan.

Een geanonimiseerd afschrift van dit besluit zend ik aan belanghebbenden. De stukken die met dit besluit voor een ieder openbaar worden, zullen op *www.rijksoverheid.nl* worden geplaatst.

Hoogachtend,

De Minister van Economische Zaken,
namens deze:

mr. H.J.M. de Rooij
plaatsvervangend secretaris-generaal

Een belanghebbende die bezwaar heeft tegen de weigering om informatie openbaar te maken kan binnen zes weken na de dag waarop dit is bekend gemaakt een bezwaarschrift indienen. Het bezwaarschrift moet door de indiener zijn ondertekend en bevat ten minste zijn naam en adres, de dagtekening, een omschrijving van het besluit waartegen het bezwaar is gericht en de gronden waarop het bezwaar rust. Dit bezwaarschrift moet worden gericht aan de Minister van Economische Zaken, directie Wetgeving en Juridische Zaken, Postbus 20401, 2500 EK 's-Gravenhage. Dit besluit is verzonden op de in de aanhef vermelde datum.

21-12-2016

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging
Directie Energiemarkt en Innovatie

Bijlage 1 – Relevante artikelen uit de Wob

Artikel 1

In deze wet en de daarop berustende bepalingen wordt verstaan onder:

a) document: een bij een bestuursorgaan berustend schriftelijk stuk of ander materiaal dat gegevens bevat;
b) bestuurlijke aangelegenheid: een aangelegenheid die betrekking heeft op beleid van een bestuursorgaan, daaronder begrepen de voorbereiding en de uitvoering ervan;
c) intern beraad: het beraad over een bestuurlijke aangelegenheid binnen een bestuursorgaan, dan wel binnen een kring van bestuursorganen in het kader van de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor een bestuurlijke aangelegenheid;
d) niet-ambtelijke adviescommissie: een van overheidswege ingestelde instantie, met als taak het adviseren van een of meer bestuursorganen en waarvan geen ambtenaren lid zijn, die het bestuursorgaan waaronder zij ressorteren adviseren over de onderwerpen die aan de instantie zijn voorgelegd. Ambtenaren, die secretaris of adviserend lid zijn van een adviesinstantie, worden voor de toepassing van deze bepaling niet als leden daarvan beschouwd;
e) ambtelijke of gemengd samengestelde adviescommissie: een instantie, met als taak het adviseren van één of meer bestuursorganen, die geheel of gedeeltelijk is samengesteld uit ambtenaren, tot wier functie behoort het adviseren van het bestuursorgaan waaronder zij ressorteren over de onderwerpen die aan de instantie zijn voorgelegd;
f) persoonlijke beleidsopvatting: een opvatting, voorstel, aanbeveling of conclusie van een of meer personen over een bestuurlijke aangelegenheid en de daartoe door hen aangevoerde argumenten;
g) milieu-informatie: hetgeen daaronder wordt verstaan in artikel 19.1a van de Wet milieubeheer.

Artikel 3

1. Een ieder kan een verzoek om informatie neergelegd in documenten over een bestuurlijke aangelegenheid richten tot een bestuursorgaan of een onder verantwoordelijkheid van een bestuursorgaan werkzame instelling, dienst of bedrijf.
2. De verzoeker vermeldt bij zijn verzoek de bestuurlijke aangelegenheid of het daarop betrekking hebbend document, waarover hij informatie wenst te ontvangen.
3. De verzoeker behoeft bij zijn verzoek geen belang te stellen.
4. Indien een verzoek te algemeen geformuleerd is, verzoekt het bestuursorgaan de verzoeker zo spoedig mogelijk om zijn verzoek te preciseren en is het hem daarbij behulpzaam.
5. Een verzoek om informatie wordt ingewilligd met inachtneming van het bepaalde in de artikelen 10 en 11.

Artikel 6

1. Het bestuursorgaan beslist op het verzoek om informatie zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk binnen vier weken gerekend vanaf de dag na die waarop het verzoek is ontvangen.
2. Het bestuursorgaan kan de beslissing voor ten hoogste vier weken verdagen. Van de verdaging wordt voor de afloop van de eerste termijn schriftelijk gemotiveerd

21-12-2016

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging
Directie Energiemarkt en Innovatie

mededeling gedaan aan de verzoeker.

3. Onverminderd artikel 4:15 van de Algemene wet bestuursrecht wordt de termijn voor het geven van een beschikking opgeschort gerekend vanaf de dag na die waarop het bestuursorgaan de verzoeker meedeelt dat toepassing is gegeven aan artikel 4:8 van de Algemene wet bestuursrecht, tot de dag waarop door de belanghebbende of belanghebbenden een zienswijze naar voren is gebracht of de daarvoor gestelde termijn ongebruikt is verstreken.
4. Indien de opschorting, bedoeld in het derde lid, eindigt, doet het bestuursorgaan daarvan zo spoedig mogelijk mededeling aan de verzoeker, onder vermelding van de termijn binnen welke de beschikking alsnog moet worden gegeven.
5. Indien het bestuursorgaan heeft besloten informatie te verstrekken, wordt de informatie verstrekt tegelijk met de bekendmaking van het besluit, tenzij naar verwachting een belanghebbende bezwaar daar tegen heeft, in welk geval de informatie niet eerder wordt verstrekt dan twee weken nadat de beslissing is bekendgemaakt.
6. Voor zover het verzoek betrekking heeft op het verstrekken van milieu-informatie:
   a. bedraagt de uiterste beslistermijn in afwijking van het eerste lid twee weken indien het bestuursorgaan voornemens is de milieu-informatie te verstrekken terwijl naar verwachting een belanghebbende daar bezwaar tegen heeft;
   b. kan de beslissing slechts worden verdaagd op grond van het tweede lid, indien de omvang of de gecompliceerdheid van de milieu-informatie een verlenging rechtvaardigt;
   c. zijn het derde en vierde lid niet van toepassing.

Artikel 10

1. Het verstrekken van informatie ingevolge deze wet blijft achterwege voor zover dit:
   a) de eenheid van de Kroon in gevaar zou kunnen brengen;
   b) de veiligheid van de Staat zou kunnen schaden;
   c) bedrijfs- en fabricagegegevens betreft, die door natuurlijke personen of rechtspersonen vertrouwelijk aan de overheid zijn meegedeeld;
   d) persoonsgegevens betreft als bedoeld in paragraaf 2 van hoofdstuk 2 van de Wet bescherming persoonsgegevens, tenzij de verstrekking kennelijk geen inbreuk op de persoonlijke levenssfeer maakt.
2. Het verstrekken van informatie ingevolge deze wet blijft eveneens achterwege voor zover het belang daarvan niet opweegt tegen de volgende belangen:
   a) de betrekkingen van Nederland met andere staten en met internationale organisaties;
   b) de economische of financiële belangen van de Staat, de andere publiekrechtelijke lichamen of de in artikel 1a, onder c en d, bedoelde bestuursorganen;
   c) de opsporing en vervolging van strafbare feiten;
   d) inspectie, controle en toezicht door bestuursorganen;
   e) de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer;
   f) het belang, dat de geadresseerde erbij heeft als eerste kennis te kunnen nemen van de informatie;
   g) het voorkomen van onevenredige bevoordeling of benadeling van bij de aangelegenheid betrokken natuurlijke personen of rechtspersonen dan wel van derden.
3. Het tweede lid, aanhef en onder e, is niet van toepassing voorzover de betrokken persoon heeft ingestemd met openbaarmaking.

21-12-2016

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging
Directie Energiemarkt en Innovatie

4. Het eerste lid, aanhef en onder c en d, het tweede lid, aanhef en onder e, en het zevende lid, aanhef en onder a, zijn niet van toepassing voorzover het milieu-informatie betreft die betrekking heeft op emissies in het milieu. Voorts blijft in afwijking van het eerste lid, aanhef en onder c, het verstrekken van milieu-informatie uitsluitend achterwege voorzover het belang van openbaarmaking niet opweegt tegen het daar genoemde belang.
5. Het tweede lid, aanhef en onder b, is van toepassing op het verstrekken van milieu-informatie voor zover deze handelingen betreft met een vertrouwelijk karakter.
6. Het tweede lid, aanhef en onder g, is niet van toepassing op het verstrekken van milieu-informatie.
7. Het verstrekken van milieu-informatie ingevolge deze wet blijft eveneens achterwege voorzover het belang daarvan niet opweegt tegen de volgende belangen:
    a) de bescherming van het milieu waarop deze informatie betrekking heeft;
    b) de beveiliging van bedrijven en het voorkomen van sabotage.
8. Voorzover het vierde lid, eerste volzin, niet van toepassing is, wordt bij het toepassen van het eerste, tweede en zevende lid op milieu-informatie in aanmerking genomen of deze informatie betrekking heeft op emissies in het milieu.

Artikel 11

1. In geval van een verzoek om informatie uit documenten, opgesteld ten behoeve van intern beraad, wordt geen informatie verstrekt over daarin opgenomen persoonlijke beleidsopvattingen.
2. Over persoonlijke beleidsopvattingen kan met het oog op een goede en democratische bestuursvoering informatie worden verstrekt in niet tot personen herleidbare vorm. Indien degene die deze opvattingen heeft geuit of zich erachter heeft gesteld, daarmee heeft ingestemd, kan de informatie in tot personen herleidbare vorm worden verstrekt.
3. Met betrekking tot adviezen van een ambtelijke of gemengd samengestelde adviescommissie kan het verstrekken van informatie over de daarin opgenomen persoonlijke beleidsopvattingen plaatsvinden, indien het voornemen daartoe door het bestuursorgaan dat het rechtstreeks aangaat aan de leden van de adviescommissie voor de aanvang van hun werkzaamheden kenbaar is gemaakt.
4. In afwijking van het eerste lid wordt bij milieu-informatie het belang van de bescherming van de persoonlijke beleidsopvattingen afgewogen tegen het belang van openbaarmaking. Informatie over persoonlijke beleidsopvattingen kan worden verstrekt in niet tot personen herleidbare vorm. Het tweede lid, tweede volzin, is van overeenkomstige toepassing.

Bijlage 2 - Inventarislijst

Nummer	Datum	Soort document	Onderwerp	Beoordeling	Wob	Afzender	Ontvanger	Opmerking
1.	2-6-2016	Nota	Nieuwe inzichten GTS met betrekking tot leveringszekerheid	Deels openbaar	10.1.c 10.2.b 10.2.e 11.1	EZ	EZ	
2.	8-6-2016	Nota	Gesprek met SodM op 9 juni 2016 over advies op het winningsplan 2016 voor het Groningenveld van NAM	Deels openbaar	10.2.e 11.1	EZ	EZ	
a.		Advies	Advies winningsplan Groningen 2016 SodM	Reeds openbaar		EZ (SodM)	EZ	www.rijksoverheid.nl
3.	8-6-2016	Brief	Groningen volume en leveringszekerheid periode 2017-2020	Reeds openbaar		GTS	EZ	www.rijksoverheid.nl
4.	10-6-2016	Brief	Advies winningsplan Groningen	Deels openbaar	10.2.e	EZ (SodM)	EZ	
a.		Advies	Advies winningsplan Groningen 2016 SodM	Reeds openbaar		EZ (SodM)	EZ	Identiek aan document 2a.
5.	10-6-2016	Advies	Advies Mijnraad winningsplan Groningenveld 2016	Reeds openbaar		Mijnraad	EZ	www.rijksoverheid.nl

21-12-2016

6.	10-6-2016	TK-brief	Nadere informatie over afspraken uit 2005 met Shell en ExxonMobil in relatie tot de gaswinning in Groningen	Reeds openbaar		EZ	Tweede Kamer	www.rijksoverheid.nl
7.	13-6-2016	Nota	Ambtelijk advies gaswinningsbesluit Groningenveld	Deels openbaar	10.2.e	EZ	EZ	
8.	15-6-2016	Nota	Leveringszekerheid en de noodzaak van een nieuwe stikstofinstallatie	Deels openbaar	10.1.c 10.2.b 10.2.e 10.2.g 11.1	EZ	EZ	
a.	14-6-2016	Brief	L-gas capaciteit en kwaliteitsconversie	Reeds openbaar		GTS	EZ	www.tweedekamer.nl
9.	17-6-2016 19:54	E-mail	Stukken Groningen	Deels openbaar	10.2.e	EZ	EZ	
a.	17-6-2016	Nota	Concept-Kamerbrief gaswinning Groningen ten behoeve van de REZIM van 21 juni a.s.	Deels openbaar	10.1.c 10.2.b 10.2.e 10.2.g 11.1	EZ	EZ	
a1.	20-6-2016	Formulier	Aanbiedingsformulier REZIM	Geweigerd	10.2.e 11.1	EZ	EZ	
a2.			Concept Kamerbrief	Geweigerd	10.2.e 11.1	EZ	EZ	Concept, zie document 15a voor definitieve versie.
a3.		Advies	Advies SodM	Reeds openbaar		EZ (SodM)	EZ	Identiek aan document 2a.
a4.		Advies	Advies Mijnraad	Reeds openbaar		Mijnraad	EZ	Identiek aan document 5.
a5.			Update GTS	Reeds openbaar		GTS	EZ	www.rijksoverheid.nl
b.		Brief	Ontwerp instemmingsbesluit gaswinning Groningen	Reeds openbaar		EZ	Tweede Kamer	www.rijksoverheid.nl

c.	17-6-2016	Nota	Gesprek met Shell, ExxonMobil en NAM over instemmingsbesluit	Deels openbaar	10.1.c 10.2.b 10.2.e 10.2.g	EZ	EZ	
10.	19-6-2016	Notitie	Aanvullingen ten behoeve van coalitieoverleg	Deels openbaar	10.1.c 10.2.b 10.2.g 11.1	EZ	EZ	
11.	19-6-2016 22:15	E-mail	Fwd: schade preventie	Deels openbaar	10.2.e 11.1	EZ (NCG)	EZ	
a.	20-6-2016	Notitie	Schade preventie	Deels openbaar	11.1	EZ (NCG)	EZ	
12.	22-6-2016	Nota	Concept-Kamerbrief gaswinning Groningen t.b.v. de MR van 24 juni 2016	Deels openbaar	10.2.e 11.1	EZ	EZ	
a.	22-6-2016	Formulier	Aanbiedingsformulier MR	Geweigerd	10.2.e 11.1	EZ	EZ	
b.			Concept Kamerbrief	Geweigerd	10.2.e 11.1	EZ	EZ	Concept, zie document 15a voor definitieve versie.
c.		Advies	Advies SodM	Reeds openbaar		EZ (SodM)	EZ	Identiek aan document 5a.
d.		Advies	Advies Mijnraad	Reeds openbaar		Mijnraad	EZ	Identiek aan document 6.
e.			Update GTS	Reeds openbaar		GTS	EZ	Identiek aan document 9a5.
f.		Kennisgeving	Kennisgeving ontwerp-instemmingsbesluit gaswinning Groningenveld					
13.	23-6-2016	E-mail	FW: SodM advies Winningsplan Groningen 2016 vertrouwelijk	Deels openbaar	10.2.e	EZ (SodM)	EZ	
a.		Advies	Advies winningsplan Groningen 2016 SodM	Reeds openbaar		EZ (SodM)	EZ	Identiek aan document 2a.
14.	24-6-2016	E-mail	Kabinetsbesluit Groningenveld	Deels openbaar	10.2.e	EZ	NAM	
a.		Kennisgeving	Kennisgeving ontwerp-instemmingsbesluit gaswinning Groningenveld	Reeds openbaar		EZ	NAM	Identiek aan document 12f.
b.		Infographic	Gaswinning Groningen verlaagd tot 24 miljard m3	Reeds openbaar		EZ	NAM	www.rijksoverheid.nl
c.		Nieuw	Gaswinning Groningen verlaagd	Reeds openbaar		EZ	NAM	www.rijksoverh

21-12-2016

		sberic ht	tot 24 miljard kubieke meter					eid.nl
15.	27-6-2016	E-mail	RE: Brief Tweede Kamer over ontwerp-winningsbesluit Groningen – ONDER EMBARGO	Deels openbaar	10.2.e	EZ	NAM	
a.		TK-brief	Ontwerp-instemmingsbesluit gaswinning Groningen	Reeds openbaar		EZ	Tweede Kamer	Identiek aan document 9b.
16.	28-6-2016	Nota	Ontwerp-instemmingsbesluit winningsplan Groningenveld	Deels openbaar	10.2.e 11.1	EZ	EZ	
a.	30-6-2016	Ontwerp-instemmingsbesluit	Ontwerp-instemmingsbesluit winningsplan Groningenveld	Reeds openbaar		EZ	Tweede Kamer	www.rijksoverheid.nl
17.	30-6-2016	Brief	Aanbieding ontwerpbesluit winningsplan Groningenveld	Deels openbaar	10.2.e	EZ	NAM	
a.		Ontwerp-instemmingsbesluit	Ontwerp-instemmingsbesluit winningsplan Groningenveld	Reeds openbaar		EZ	NAM	Identiek aan document 16a.
b.		Kennisgeving	Kennisgeving ontwerp-instemmingsbesluit gaswinning Groningenveld	Reeds openbaar		EZ	NAM	Identiek aan document 12f.
18.	30-6-2016 13:44	E-mail	Ontwerp-instemmingsbesluit winningsplan Groningen	Deels openbaar	10.2.e	EZ	NAM	
a.		Brief	Aanbieding ontwerpbesluit winningsplan Groningenveld	Reeds openbaar		EZ	NAM	Identiek aan document 17
b.		Ontwerp-instemmingsbesluit	Ontwerp-instemmingsbesluit winningsplan Groningenveld	Reeds openbaar		EZ	NAM	Identiek aan document 16a.
19.	1-7-2016 22:56	E-mail	Re: informatie-avonden	Deels openbaar	10.2.e	NAM	EZ	
20.	3-7-2016 21:23	E-mail	Re: informatie-avonden	Deels openbaar	10.2.e	NAM	EZ	
21.	4-7-2016 18:48	E-mail	FW:Gesprek NAM-E&O	Deels openbaar	10.2.e 11.1	EZ	EZ	
22.	8-7-2016 12:02	E-mail	RE:Afspraak Gerard Schotman	Deels openbaar	10.2.e 11.1	EZ	EZ	

23.	21 7 2016 10:52	E-mail	FW: rapport Mmax workshop online	Deels openbaar	10.2.e	NAM	EZ	
a.		Notitie	QA_oplegnotitie_mmax_worksh opresultaten.pdf	Reeds openbaar		NAM	EZ	www.namplat form.nl
24.	25-7-2016	Nota	Toestemming uitnodigen SodM en NCG voor technische briefing over gaswinning Groningen / Nota	Deels openbaar	10.2.e	EZ	EZ	
a.		Brief	Toestemming uitnodigen SodM en NCG voor technische briefing over gaswinning Groningen	Reeds openbaar		EZ	Tweede Kamer	www.rijksoverh eid.nl
25.	27-7-2016 15:56	E-mail	Slides betreft de "Meeting inzake Groningen Besluit"	Deels openbaar	10.2.e	Gasterra	EZ	
a.		Presen tatie	Ontwerp-besluit gaswinning Groningenveld Key issues voor GasTerra	Deels openbaar	10.1.c	Gasterra	EZ	
26.	29-7-2016	Brief	Vervolgvragen capaciteitsvraagstuk	Reeds openbaar		GTS	EZ	www.tweedeka mer.nl
27.	5-8-2016 9:16	E-mail	Zienswijze GTS op ontwerp-instemmingsbesluit	Deels openbaar	10.2.e	EZ	EZ	
a.	5-8-2016	Brief	Zienswijze op ontwerp-instemmingsbesluit winningsplan Groningenveld	Reeds openbaar		GTS	EZ	www.rvo.nl
28.	5-8-2016	E-mail	Stikstof en ombouw	Deels openbaar	10.2.e 11.1	ACM	EZ	
29.	9-8-2016	E-mail	RE: inplannen afspraak	Deels openbaar	10.2.e	EZ	NAM	
30.	10-8-2016 14:33	E-mail	Letter from Sigmar Gabriel, Federal Minister for Economic Affairs and Energy from Germany	Deels openbaar	10.2.e	Ministerie van Bedrijfsleven en Energie (Duitsland)	EZ	
a.	4-8-2016	Brief	Courtesy translation -Brief in het Engels	Reeds openbaar		Ministerie van Bedrijfsleven en Energie (Duitsland)	EZ	www.rvo.nl
b.	4-8-2016	Brief	Courtesy translation- brief in het Nederlands	Reeds openbaar		Ministerie van Bedrijfsleven	EZ	www.rvo.nl

						en Energie (Duitsland)		
c.	4-8-2016	Brief	(Originele) Brief in het Duits	Reeds openbaar		Ministerie van Bedrijfsleven en Energie (Duitsland)	EZ	www.rvo.nl
31.	11-8-2016	E-mail	Terugkoppeling gesprek NAM over instemmingsbesluit	Deels openbaar	10.2.e	EZ	EZ	
32.	11-8-2016 14:02	E-mail	RE: zienswijze	Deels openbaar	10.2.e	EZ	NAM	
33.	11-8-2016	Nota	Leveringszekerheid op de laagcalorische gasmarkt	Deels openbaar	10.1.c 10.2.b 10.2.g 11.1	EZ	EZ	
a.	15-6-2016	Nota	Leveringszekerheid en de noodzaak van een nieuwe stikstofinstallatie	Deels openbaar	10.1.c 10.2.b 10.2.e 11.1	EZ	EZ	Identiek aan document 8.
b.	29-7-2016	Brief	Vervolgvragen capaciteitsvraagstuk	Reeds openbaar		GTS	EZ	Identiek aan document 26.
34.	12-8-2016 13:03	E-mail	Zienswijze gaswinning Groningen	Deels openbaar	10.2.e	NAM	EZ	
a.		Ziens Wijzen	Zienswijzen versie FINAL	Reeds openbaar		Divers	EZ	www.rvo.nl
35.	12-8-2016 13:14	E-mail	FW: zienswijze gaswinning Groningen	Deels openbaar	10.2.e	NAM	EZ (Sodm)	
a.		Ziens wijze	Zienswijzen versie FINAL	Reeds openbaar		NAM	EZ	www.rvo.nl
36.	14-8-2016 21:12	E-mail	RE: Zienswijze gaswinning Groningen	Deels openbaar	10.2.e 11.1	NCG	EZ	
37.	16-8-2016	Nota	Conceptbrief leveringszekerheid op de laagcalorische gasmarkt	Deels openbaar	10.1.c 10.2.b 10.2.e 10.2.g 11.1	EZ	EZ	
38.	18-8-2016 17:18	E-mail	Vragen minister over seismiciteit	Deels openbaar	10.2.e	EZ	EZ	
39.	18-8-2016	E-mail	Re:Terugkoppeling gesprek	Deels openbaar	10.2.e	EZ	EZ	

21-12-2016

	19:13		MEZ		11.1			
40.	24-8-2016	Nota	Bewindspersonen overleg stikstof-installatie in Zuidbroek	Deels openbaar	10.1.c 10.2.b 10.2.e 10.2.g 11.1	EZ	EZ	
41.	30-8-2016 8:47	E-mail	RE: Gesprekken MEZ met SodM, NAM en Alders	Deels openbaar	10.2.e 11.1	EZ	EZ	
42.	31-8-2016 11:38	E-mail	FW: Gesprekken met SodM, NAM en Alders	Deels openbaar	10.2.e 11.1	EZ	EZ	
43.	31-8-2016	Nota	uitstel investeringsbesluit stikstofinstallatie Zuidbroek	Deels openbaar	10.1.c 10.2.b 10.2.e 10.2.g 11.1	EZ	EZ	
a.		Formulier	Aanbiedingsformulier MR	Geweigerd	10.2.e 11.1	EZ	EZ	
44.	2-9-2016 9:49	E-mail	Vraag betreffende uitstel van besluitvorming stikstofinstallatie met 1 jaar	Deels openbaar	10.2.e	GTS	EZ	
45.	2-9-2016 9:56	E-mail	FW: Vlek-publicatie gaswinning-aardbevingsdreiging-Groningen.pdf	Deels openbaar	10.2.e	EZ (NCG)	EZ (NCG)	
a.		Publicatie	Vlek-toekomstperspectief-aardbevingsdreiging-Groningen.pdf	Reeds openbaar				www.groninger-bodem-beweging.nl
46.	5-9-2016 10:16	E-mail	Reactie zienswijze Engie	Deels openbaar	10.2.e	GTS	EZ	
a.	5-9-2016	Presentatie	Conversie in België en Frankrijk	Openbaar		GTS	EZ	
47.	5-9-2016 17:29	E-mail	RE: Donderdag in het noorden?	Deels openbaar	10.2.e	EZ	EZ	
48.	6-9-2016	TK-Brief	Antwoorden feitelijke vragen ontwerp-instemmingsbesluit gaswinning Groningen	Reeds openbaar		EZ	Tweede Kamer	www.rijksoverheid.nl
49.	9-9-2016	Nota	Brief over berichtgeving ENGIE	Deels openbaar	10.2.e	EZ	EZ	
a.		Brief	Reactie op berichtgeving gascontract ENGIE	Definitieve versie reeds openbaar		EZ	Tweede Kamer	www.tweedekamer.nl
50.	12-9-2016	TK-Brief	Uitstel investerings besluit nieuwe stikstofinstallatie bij Zuidbroek	Reeds openbaar		EZ	Tweede Kamer	www.rijksoverheid.nl

51.	14-9-2016 16:17	E-mail	RE: Tekst voor het besluit	Deels openbaar	10.2.e	EZ	EZ	
52.	16-9-2016 11:11	E-mail	RE: Tekst voor wijzigingen in het besluit	Deels openbaar	10.2.e	EZ	EZ	
53.	19-9-2016	Nota	Definitief instemmingsbesluit gaswinning Groningen t.b.v. de MR van 23 september 2016	Deels openbaar	10.2.e	EZ	EZ	
a.		Brief	Concept Kamerbrief	Geweigerd	10.2.e 11.1	EZ	EZ	Concept, zie document 54 voor definitieve versie.
b.		Formulier	Aanbiedingsformulier MR	Geweigerd	10.2.e 11.1	EZ	EZ	Formulier
54.	23-9-2016	TK-brief	Definitief instemmingsbesluit gaswinning Groningen	Reeds openbaar		EZ	Tweede Kamer	www.rijksoverheid.nl
55.	21-9-2016 14:14	E-mail	Uitvoerbaar-heid voorschriften	Deels openbaar	10.2.e	EZ	NAM	
a.			Concept instemmingsbesluit winningsplan Groningen	Geweigerd	10.2.e 11.1	EZ		Concept, zie document 59a voor definitieve versie.
56.	21-9-2016	Nota	Adviesnota MR 23 september 2016/definitief instemmingsbesluit gaswinning Groningenveld	Deels openbaar	10.2.e	EZ	Minister raad	
57.	22-9-2016 8:57	E-mail	RE: uitvoerbaarheid voorschriften	Deels openbaar	10.2.e	NAM	EZ	
58.	22-9-2016	Nota	Definitief instemmings-besluit winningsplan Groningenveld	Deels openbaar	10.2.e	EZ	EZ	
a.		Besluit	Instemmingsbesluit winningsplan Groningenveld	Geweigerd	10.2.e 11.1	EZ		Concept, zie document 59a voor definitieve versie.
b.	22-9-2016	Nota	Nota van Antwoord Zienswijzen op ontwerp-instemmingsbesluit met het winningsplan Groningenveld 2016	Geweigerd	10.2.e 11.1	EZ		Concept, zie document 59b voor definitieve versie.
59.	30-9-2016	Brief	Aanbieding instemmingsbesluit winningsplan Groningenveld 2016	Deels openbaar	10.2.e	EZ	NAM	
a.	30-9-2016	Besluit	Instemmings-besluit	Reeds openbaar		EZ	NAM	www.rijksoverh

21-12-2016

			winningsplan Groningenveld					eid.nl
b.	30-9-2016	Nota	Nota van Antwoord Zienswijzen op ontwerp-instemmings besluit met het winningsplan Groningenveld 2016	Reeds openbaar		Divers	EZ	www.rvo.nl
c.	30-9-2016	Kennis geving	Kennisgeving instemmingsbesluit gaswinning Groningenveld	Reeds openbaar		EZ		www.rvo.nl
60.	30-9-2016 15:53	E-mail	RE: instemmingsbesluit winningsplan Groningenveld	Deels openbaar	10.2.e	NAM	EZ	
a.	30-9-2016	Brief	Aanbieding instemmingsbesluit winningsplan Groningenveld 2016	Reeds openbaar		EZ	NAM	Identiek aan document 59
b.	30-9-2016	Besluit	Instemmingsbesluit winningsplan Groningenveld	Reeds openbaar		EZ	NAM	Identiek aan document 59a
c.		Nota	Nota van Antwoord Zienswijzen op ontwerp-instemmings besluit met het winningsplan Groningenveld 2016	Reeds openbaar		Divers	EZ	Identiek aan document 59b
d.		Kennis geving	Kennisgeving instemmingsbesluit gaswinning Groningenveld	Reeds openbaar		EZ		Identiek aan document 59c
61.	1-10-2016	E-mail	Re: Instemmingsbesluit Groningen + Nota van Antwoord	Deels openbaar	10.2.e	EZ (NCG)	EZ (NCG)	
62.	6-10-2016 11:26	E-mail	Gasjaar 2015-2016: productiecijfers Groningen-gasveld	Deels openbaar	10.2.e	NAM	EZ	
63.	6-10-2016 12:21	E-mail	FW: Productiecijfers van het Groningen-gasveld over het gasjaar 2015-2016	Deels openbaar	10.2.e	EZ (NCG)	EZ	
64.	7-10-2016 12:54	E-mail	FW: Gespreksverslag afstemmingsoverleg 04/10/2016	Deels openbaar	10.2.e	EZ	EZ (Sodm)	
a.	6-10-2016	Versla g	Gespreks-Verslag van het afstemmingsoverleg tussen NAM en SodM ter verduidelijking en invulling van gestelde voorwaarden aan Opslagplan en Winningsplan Groningen	Deels openbaar en deels buiten reikwijdte Wob-verzoek (artikel 3 Wob)	10.2.e	EZ	EZ (Sodm)	

21-12-2016

Lijst met vertrouwelijke stukken

Nummer	Periode	Soort document	Onderwerp	Beoordeling	Wob	Afzender	Ontvanger	Opmerking
65 t/m 107	Juni 2016-Oktober 2016	E-mail (5x) Presentatie (1x) Nota (5x) Notitie (11x) Brief (12x) Overeenkomst (9x)	Verlenging PGI Alkmaar	Geweigerd	10.1.c 10.2.b 10.2.e 10.2.g	GasTerra EZ	EZ	

21-12-2016

21-12-2016

QWETM-EI/1608195

716

16 hoo

GTS kijkt naar een periode van 30 jaar. Een meer gangbare norm in Europa is 20 jaar. Ook hier moeten we een keus maken op basis van een stevig verhaal. Bovendien denk ik dat we op grond van de recente klimaatontwikkelingen niet alleen maar terug, maar ook vooruit moeten kijken. Zit dat er al in, of kan dat er alsnog in worden gebracht?

Wanneer en op welke wijze heeft de RvS gezegd dat de Loppersumclusters beschikbaar moeten blijven?

De passage over 18, 10 en 1 mld m3 onderaan blz 5 is me niet duidelijk

3

21-12-2016

Ministerie van Economische Zaken

TER ADVISERING

Aan de Minister

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging

Auteur

T

@minez.nl

nota

Nieuwe inzichten GTS met betrekking tot leveringszekerheid

Datum
2 juni 2016

Kenmerk
DGETM-EI / 16085135

Kopie aan
(DG ETM/E&I)
(DG ETM/E&I)
(DG ETM/E&I)
(DG ETM/E&I)

Bijlage(n)

Parafenroute			
Digitaal akkoord 3/6	**b/a**	**akkoord 3/6**	**Digitaal akkoord 3/6**
Plv. directeur E&I	DG ETM		BBR

Aanleiding

- In verband met de besluitvorming over de Groningengaswinning is de landelijk netbeheerder Gasunie Transport Services (GTS) gevraagd te rapporteren over de volumes die noodzakelijk zijn om de leveringszekerheid in de jaren 2016-2019 te kunnen borgen.
- Daarnaast is GTS per brief gevraagd om:
  - over een langere periode (2016-2030) inzicht te geven in de capaciteits- en volumevraag en aan te geven hoe in die vraag zou kunnen worden voorzien,
  - in te gaan op de capaciteitsmatige noodzaak van de voorgenomen stikstofinstallatie in Zuidbroek en de mate waarin deze volumematig kan bijdragen aan het verminderen van de afhankelijkheid van Groningengas, en
  - informatie te verschaffen over tempo en inrichting van de ombouw in ons omringende landen.
- Op 26 mei (ombouw buitenland) en op 1 juni (benodigde volumes, capaciteitsvraag en stikstoffabriek) heeft GTS ons de uitkomsten van haar analyses gepresenteerd. De definitieve advisering van GTS over de volumes ten behoeve van de leveringszekerheid wordt verwacht op 6 juni a.s.
- In deze nota worden de inzichten van GTS gepresenteerd.

Advies

- U kunt kennis nemen van de nota.
- De informatie die in deze nota is opgenomen over de leveringszekerheidscijfers van GTS zal worden betrokken bij de voorbereiding van de het concept-instemmingsbesluit over de Groningengaswinning vanaf 1 oktober 2016. Het SodM advies maakt hier onderdeel vanuit. U ontvangt daarover volgende week separaat advies.
- In afstemming met FIN (IRF en de aandeelhouder van Gasunie) zal worden bezien hoe moet worden omgegaan met de informatie over de stikstoffabriek in Zuidbroek. FIN dient als aandeelhouder in te stemmen met het voorstel van GTS tot een investering in de fabriek. U ontvangt na afstemming met FIN een besluitvormende nota over dit onderwerp.

Ontvangen BBR

3/6 8/6

21-12-2016

- Het voornemen is om in de Ministerraad van 24 juni, gelijktijdig met de besluitvorming over het concept instemmingsbesluit, een bredere leveringszekerheidsbrief te agenderen met daarin onder meer het Kabinetsbesluit over de stikstoffabriek en de aan de Tweede Kamer toegezegde informatie over de ombouw in het buitenland.

Kernpunten

- Ter bepaling van de voor leveringszekerheid noodzakelijke gaswinning uit Groningen heeft GTS een model ontwikkeld waarbij de winning uit Groningen wordt afgevlakt met een meer fluctuerende inzet van de stikstofinstallaties. Op basis van de temperatuurprofielen van de afgelopen 30 jaar heeft GTS, uitgaande van de inzet van de bestaande stikstofinstallaties, gekeken met welke winningsniveaus deze profielen kunnen worden afgedekt. Dit geeft als resultaat dat een jaarvolume uit het Groningenveld van 24 miljard m³ in 50% van deze profielen voldoende is.
- GTS geeft aan dat de voorgenomen stikstofinstallatie in Zuidbroek capaciteitsmatig niet nodig is, indien de huidige capaciteitsmiddelen op het laagcalorische systeem, inclusief die op het Groningenveld, in stand blijven.
- Naast het feit dat de nieuwe stikstoffabriek uit capaciteitsoogpunt niet noodzakelijk is, zal hij volumematig weinig bijdragen. GTS heeft becijferd dat, uitgaande van stabiele jaarlijkse Groningenvolumes, de laagcalorische markt kan worden beleverd met de bestaande stikstofinstallaties; de nieuwe stikstofinstallatie zal dus niet worden gebruikt. Dit komt doordat de stikstoffabriek gereed komt op een moment dat de markt in het buitenland wordt afgebouwd. Door deze ombouw van het buitenland halveert de vraag naar laagcalorische gas in de periode 2020-2030.
- De komst van de stikstoffabriek is voor de regio belangrijk omdat hij de kans biedt om het Groningenvolume dat nodig is voor de leveringszekerheid te verlagen.

Toelichting

1. Winningsniveaus teneinde de leveringszekerheid te borgen

Leveringszekerheid kent twee componenten: volume én capaciteit. Om leveringszekerheid te borgen dient er niet alleen op, bijvoorbeeld, jaarbasis voldoende gas te zijn om te voldoen aan de vraag; het volume. Dat is nu het uitgangspunt in de besluitvorming, maar dat gas dient echter ook op de momenten dat daar daadwerkelijk behoefte aan is in de gevraagde hoeveelheid te kunnen worden geleverd; de capaciteit. Op een koude dag moet er namelijk ook voldoende piekcapaciteit zijn om het gas dat dan nodig is op het net te zetten.

GTS heeft opnieuw een update gemaakt van het rapport "Mogelijkheden kwaliteitsconversie en gevolgen voor de leveringszekerheid". Zij heeft hierbij dezelfde systematiek gehanteerd als in de eerdere rapporten. De kern daarvan is

dat GTS modelmatig de stikstofinstallaties maximaal (100%) inzet en vervolgens bepaalt wat de resterende behoefte aan Groningengas is om in de jaarlijkse vraag te voorzien.

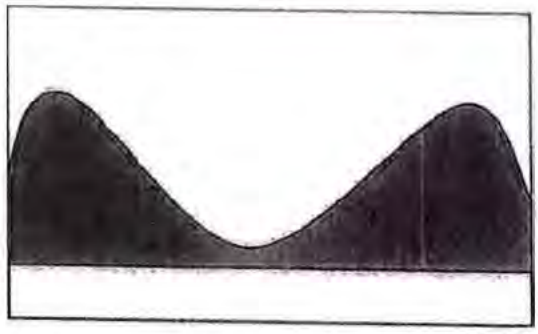

Ten opzichte van het onderzoek van GTS uit augustus 2015 zijn er twee aanpassingen verricht:

1. In de eerste plaats blijkt na nadere analyse van GTS dat de totale marktvraag 1 miljard m³ kleiner is dan eerder werd ingeschat, doordat de Belgische en Franse markt iets kleiner zijn dan werd aangenomen.
2. Ten tweede geeft GTS aan dat de Wobbewaarde van het hoogcalorische gas dat voor conversie wordt gebruikt de komende jaren op 51,8 MJ/m³ ligt, in plaats van op 53 MJ/m³. De berekeningen op basis van een Wobbewaarde van 51,8 MJ/m³ waren ook in de eerdere onderzoeken van GTS opgenomen, maar werden niet als *base case* genomen. In de mate dat de Wobbewaarde lager is kan er meer pseudogas worden geproduceerd door de stikstofinstallaties omdat er minder stikstof hoeft te worden toegevoegd.

De uitkomsten van dit deel van het onderzoek en de verhouding tot het vorige onderzoek zijn voor wat betreft de benodigde Groningenvolumes als volgt, uitgaande van het gasjaar 2016/17:

	Warm jaar	Koud jaar
Onderzoek 2015 bij Wobbe 53	23	30
Onderzoek 2015 bij Wobbe 51,8	20	27
Update juni 2016 bij Wobbe 51,8	**19**	**26**

GTS heeft een nieuw model gemaakt waarin, onder verwijzing naar het vorige advies van SodM, wordt uitgegaan van een meer stabiele productie uit Groningen op maandbasis conform het nieuwe winningsplan (+/- 20% afwijking per maand). Op dagbasis zal de winning nog wel variëren om in de fysieke vraag te kunnen voorzien. Op basis van de temperatuurprofielen van de afgelopen 30 jaar heeft GTS, uitgaande van de inzet van de bestaande stikstofinstallaties, gekeken met welke winningsniveaus deze profielen kunnen worden afgedekt. Hierbij gaat GTS uit van de Wobbewaarde van 51,8 MJ/m³. GTS geeft aan dat in dit model de

stikstoffabrieken modelmatig op maximaal 100% kunnen worden ingezet, omdat de frequentie waarmee de 100% zal worden gehaald beperkt is. Voor zover de 100% inzet van de baseload installaties (Ommen en Wieringenmeer) onvoldoende is, kunnen de back-up faciliteiten (Heiligerlee en Pernis) worden ingezet.

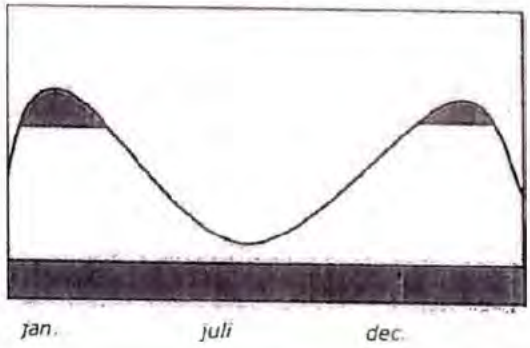

Ventiel bij grotere vraag gaat gepaard met fluctuaties

Stikstofinstallaties worden op maximaal 100% ingezet

Groningen wordt vlak ingezet op bepaald niveau

GTS komt tot de conclusie dat bij een winning van ongeveer 24 miljard m³ 50% van die temperatuurprofielen kan worden afgedekt. In de koudere jaren (de andere 50%) moet door middel van extra winning uit het Groningenveld (het "ventiel") in de fysieke vraag worden voorzien. Dat zal in die jaren leiden tot grotere fluctuaties in de winning. Daarbij geldt echter wel dat hoe hoger de winning wordt vastgesteld, hoe minder een beroep moet worden gedaan op het ventiel en des te minder fluctuaties in de winning zullen optreden, uitgaande van het zelfde temperatuurprofiel.

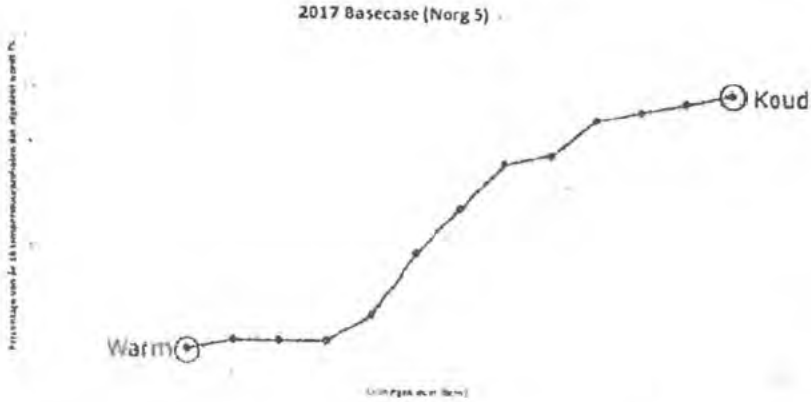

Het is dus niet evident dat, gelet op de veiligheid, 24 miljard m³ ook het nieuwe niveau zal moeten worden. Dat hangt af van de advisering door SodM en het gewicht dat zij toekent aan (het voorkomen van) fluctuaties. Bij een iets hogere

21-12-2016

winning kunnen relatief veel fluctuaties worden vermeden (25 miljard m³ is in ruim 70% van de 30 jaar voldoende).

2. Nieuwe stikstofinstallatie

- Op basis van haar nieuwe cijfers komt GTS tot de conclusie dat de geplande nieuwe stikstoffabriek bij Zuidbroek capaciteitsmatig niet noodzakelijk is, mits de bestaande laagcalorische capaciteitsmiddelen, inclusief die op het Groningenveld, grotendeels beschikbaar blijven. In 2014 werd door GTS nog het tegenovergestelde geconcludeerd en werd de stikstoffabriek capaciteitsmatig noodzakelijk geacht. Dat is ook de reden dat de nieuwe stikstoffabriek in de vorige onderzoeken van GTS was opgenomen. Naast het oplossen van het capaciteitstekorten kan met een dergelijke fabriek ook volume worden beperkt. De omvang daarvan is voor de eerste jaren na 2020 becijferd op 7 miljard m³ Groningenvolume per jaar. Hierdoor heeft de stikstoffabriek in het politieke en maatschappelijk debat een prominente rol gekregen als mogelijkheid om de gaswinning uit Groningen verder te reduceren.
- GTS voert verschillende redenen aan voor de gewijzigde inzichten:
  - De lagere productie uit Groningen in de afgelopen jaren zorgt ervoor dat er de komende jaren meer capaciteit beschikbaar is dan aanvankelijk aangenomen, dit omdat de druk van het Groningenveld minder snel daalt dan destijds werd verwacht. De Groningencapaciteit is de belangrijkste capaciteitsbron, grofweg 40% van de beschikbare piekcapaciteit wordt geleverd door Groningen. Ter illustratie: de nieuwe stikstoffabriek zou 5-10% van de op dit moment benodigde piekcapaciteit kunnen leveren;
  - In 2014 hield GTS er rekening mee dat dat de Loppersumclusters volledig gesloten zouden kunnen worden, wat tot een groot verlies aan capaciteit zou leiden. De Loppersumclusters vormen ongeveer een kwart van de Groningencapaciteit. Inmiddels heeft de Raad van State aangegeven dat de capaciteit van die clusters beschikbaar kan blijven ten behoeve van de leveringszekerheid;
  - De marktombouw in het buitenland start eerder dan in 2014 werd verondersteld. De stikstoffabriek komt daardoor pas gereed op het moment dat de ombouw in het buitenland al is gestart en de capaciteitsvraag snel afneemt.
- Naast het feit dat de nieuwe stikstoffabriek uit capaciteitsoogpunt niet noodzakelijk is, zal hij volumematig weinig bijdragen.

21-12-2016

- De geplande stikstoffabriek vereist een investering van € 500 mln. Dit bedrag zal moeten worden terugverdiend via een opslag op de tarieven die GTS, na goedkeuring door de ACM, in rekening mag brengen voor het transport van gas.

21-12-2016

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging

Kenmerk
DGETM-EI / 16085195

4. Ombouw gastoestellen
Op ons verzoek heeft GTS bij haar collega's in België, Duitsland en Frankrijk navraag gedaan omtrent de plannen voor de ombouw van hoogcalorisch naar laagcalorisch gas. Deze informatie zal worden gecombineerd met de informatie die wij zelf van ons buitenlandse collega's hebben ontvangen en dit tezamen vormt de basis voor de aan de Tweede Kamer toegezegde brief over de (markt)ombouw in de ons omringende landen. Inmiddels is overigens besloten om deze brief een bredere insteek te geven door de focus te leggen op de leveringszekerheid van laagcalorisch gas. Daarin past marktombouw, maar bijvoorbeeld ook de besluitvorming over een nieuwe stikstofinstallatie.

Uit de bij GTS aanwezige informatie over de (markt)ombouw komt het volgende beeld naar voren, een beeld dat overeenkomt met de bij ons reeds aanwezige informatie:

<u>Duitsland</u>
Duitsland is duidelijk het meest vergevorderd met het maken van plannen voor de ombouw, hetgeen mede een gevolg is van de nu al teruglopende eigen (Duitse) productie van laagcalorisch gas. In aanvulling op wat u begin dit jaar aan de Tweede Kamer heeft gemeld kan het volgende worden opgemerkt: in 2015 is een

21-12-2016

eerste pilot uitgevoerd waarbij ca. 7.000 gastoestellen zijn omgebouwd. Dit jaar volgt de ombouw van 12.000 toestellen en voor 2017 is de ombouw van ca. 100.000 toestellen voorzien in de stad Bremen. Vanaf 2020 dienen jaarlijks 400.000 toestellen te worden omgebouwd. In totaal dienen uiteindelijk 5 miljoen toestellen te worden aangepast in het volgende tempo:

Abbildung 23 Anzahl der umzustellenden Verbrauchsgeräte pro Jahr in den bis 2030 benannten Umstellungsbereichen

Quelle: Fernwärmeverbände

De belangrijkste uitdaging voor de ombouw is de beschikbaarheid van voldoende gekwalificeerd personeel, dit omdat de ombouw moet worden gedaan door daartoe geschoold personeel om problemen van technische aard (veiligheidsvraagstukken) als van juridische aard (garantie op toestellen; verzekeringskwesties) te voorkomen. Een andere uitdaging is de strakke planning omdat de feitelijke ombouw alleen in de zomer- en in de flankmaanden kan plaatsvinden. In de andere maanden kunnen alleen voorbereidingen plaatsvinden. Het is niet realistisch om te verwachten dat de Duitse ombouw kan worden versneld.

<u>Frankrijk</u>
Het Franse Ministerie van Milieu, Energie en Zee heeft op 13 maart 2016, dus na het debat met de Kamer, een decreet gepubliceerd inzake het project voor de ombouw van het laagcalorisch gasnetwerk. Op basis van dit decreet dient voor eind september een ombouwplan te worden opgesteld door de betrokken (regionale) netbeheerders dat ter goedkeuring dient te worden voorgelegd aan de verantwoordelijke ministers. Daarnaast voorziet het decreet in een pilot fase die dient te worden uitgevoerd in de periode 2016-2030 in een drietal Franse departementen, waarbij ca. 85.000 aangeslotenen zullen worden omgebouwd. (Een aangeslotene kan beschikken over meerdere toestellen.)
Vooralsnog is het de verwachting dat, op basis van voornoemd ombouwplan, de grootschalige ombouw in 2021 van start zal gaan en zal doorlopen tot 2030. In totaal dienen ca. 1,3 miljoen aangeslotenen te worden omgebouwd.

21-12-2016

België

Sinds het debat met de Tweede Kamer hebben in België de volgende ontwikkelingen plaatsgevonden: het verantwoordelijke ministerie heeft overlegd met de direct betrokken partijen over de wijze waarop en het tempo waarin de ombouw zal worden uitgevoerd en hoe daarbij wordt omgegaan met de kosten. Dit overleg heeft ertoe geleid dat de verantwoordelijke netbeheerders een voorlopige planning voor de ombouw hebben opgesteld. Deze planning zal op 1 juli a.s. door Synergrid, de Belgische federatie van netbeheerders, worden gepresenteerd aan betrokkenen als energieleveranciers en installatiebedrijven en daarna openbaar worden gemaakt.
Overigens is in België al enige, kleinschalige, ervaring opgedaan met het ombouwen van installaties. Tussen 2009 en 2015 zijn 14 industriële gebruikers en een gemeente (ca. 3.000 aansluitingen) omgebouwd en dit jaar volgen nog twee industriële gebruikers en een gemeente (ca. 5.000 aansluitingen). In totaal dienen ongeveer 1,5 miljoen aangeslotenen te worden omgebouwd en dit dient uiterlijk 2030 te zijn afgerond.

Nederland (grootverbruikers)

GTS heeft ook onderzocht welke mogelijkheden er zijn om in Nederland al op korte termijn tot ombouw van grootverbruikers over te gaan. Daarbij zijn vijf grootverbruikers van laagcalorisch gas met een gezamenlijk verbruik van ca. 1 miljard m^3/jaar geïdentificeerd die tussen 2018 en 2021 zouden kunnen worden omgebouwd.

Directie Energiemarkt & Innovatie

Ministerie van Economische Zaken

TER ADVISERING

Aan de Minister

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging
Directie Energie en Omgeving

Auteur

T 070
@minez.nl

Datum
8 juni 2016

Kenmerk
DGETM-EO / 16087956

Bhm: 16087970

Kopie aan
DGETM, plv. DGETM, MT MO,

nota

Gesprek met SodM op 9 juni 2016 over advies op het winningsplan 2016 voor het Groningenveld van NAM

Parafenroute

Digitaal akkoord 8/6	**8/6**	**BBR-paraaf akkoord 8/6**
DGETM		BBR

Bijlage(n)
1

Aanleiding

Op 9 juni 2016 van 08.30 uur tot 09.30 uur zal Inspecteur-Generaal der Staatstoezicht op de Mijnen (SodM), het SodM-advies over het door NAM ingediende winningsplan 2016 voor het Groningenveld aan u presenteren. Het winningsplan is op 1 april 2016 door NAM ingediend en heeft eerder voor een check op compleetheid voorgelegen aan SodM. NAM is vervolgens op 15 april 2016 met een aangepaste versie gekomen waarmee EZ de verdere instemmingsprocedure is ingegaan.

Eind vorige week zijn alle adviezen ontvangen en die worden op dit moment bekeken. De Mijnraad heeft op 6 juni 2016 over het winningsplan en de adviezen gesproken en zal deze week met haar advies komen. De afweging van al deze adviezen (SodM, Tcbb, decentrale overheden en de Mijnraad) en het rapport van GTS over de leveringszekerheid zal uiteindelijk leiden tot het ambtelijke advies ten aanzien van het concept-instemmingsbesluit dat u naar verwachting eind deze week zal toekomen.

Advies

U kunt kennisnemen van de nota.

Kernpunten

SodM adviseert in te stemmen met het winningsplan onder een aantal strikte voorwaarden en beperkingen. SodM adviseert voorlopig op een productieniveau van ca. 24 miljard m^3 per jaar te gaan zitten en daarbij fluctuaties zoveel mogelijk te vermijden. De voorwaarden en beperkingen in het advies van SodM zijn de volgende:

1. Vermijd fluctuaties in de gaswinning, waaronder seizoensfluctuaties, zoveel mogelijk. Ook de verdeling van de winning over de clusters kan het beste zo constant mogelijk gehouden worden met vermijding van productie uit de centrale clusters (Loppersum gebied).
2. Beperk de winning tot ca. 24 miljard m^3 per jaar totdat aan de volgende voorwaarden is voldaan:

Ontvangen BBR

21-12-2016

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging
Directie Energie en Omgeving

Kenmerk
DGETM-EO / 16087956

- NAM dient ten genoegen van de Inspecteur-generaal der Mijnen een nieuw meet- en regelprotocol in dat voldoet aan de door het Ministerie van Economische Zaken gestelde kaders;
- Een op risico geoptimaliseerde verdeling van de productie over het veld wordt uitgewerkt en toegepast;
- NAM toont op basis van objectieve waarnemingen ten genoegen van de Inspecteur-generaal der Mijnen aan dat de verlaging van het winningsniveau naar 24 miljard m^3 per jaar, in combinatie met het vermijden van fluctuaties, heeft geleid tot een verdere afname van de seismiciteit.

3. Als aan deze drie voorwaarden is voldaan, kan de winning mogelijk in de toekomst op een beheerste manier, gebruikmakend van het meet- en regelprotocol, tot een maximum van 27 miljard m^3 per jaar worden verhoogd.
4. NAM dient voor 1 maart 2021 een actualisatie van het winningsplan in.

U kunt SodM complimenteren met het heldere advies en met het laten uitvoeren van additionele onderzoeken, waardoor SodM in staat is geweest om een gebalanceerd advies uit te brengen. U kunt de volgende verduidelijkingen vragen:

- Is het huidige productieniveau van 27 miljard m^3 per jaar vanuit het oogpunt van veiligheid en het zoveel mogelijk voorkomen van schade onverantwoord?
- Leidt een productieniveau van 24 miljard m^3 per jaar niet juist tot extra fluctuaties? Wijkt SodM hiermee af van haar eerdere advies om de productie zo ver als mogelijk terug te brengen en daarmee fluctuaties zoveel mogelijk te vermijden?
- GTS geeft in haar nieuwe analyse, die eind juni verschijnt (concept is reeds met u besproken), aan dat met 24 miljard m^3 per jaar 50% van de temperatuurprofielen over de afgelopen 30 jaar wordt afgedekt. Volgens GTS kan met 25 miljard m^3 per jaar de gasvraag in 76% van de winters afgedekt worden. Heeft vanuit oogpunt van een vlakke winning dan niet 25 miljard m^3 per jaar de voorkeur? Wat heeft volgens SodM meer effect: een lager productieniveau of een vlakke winning?
- Hoe is SodM gekomen tot het nieuwe inzicht ten aanzien van het Loppersum cluster als het gaat om het handhaven van de zogenaamde 'waakvlamstand' in plaats van eerdere inzichten dat het Loppersum cluster in de toekomst wellicht weer 'aan' zou moeten vanuit optimalisatie (verminderen seismisch risico) van het Groningenveld?
- SodM geeft aan dat het voorkomen van schade weinig aandacht krijgt in het winningsplan van NAM. SodM geeft aan dat vlak produceren schade kan beperken en dat een betere (en vlakkere) verdeling over de clusters tot minder seismiciteit en schade kan leiden. Zijn er nog andere maatregelen, behalve het verminderen van de totale productie en vlakker produceren over het jaar heen, die op de kortere termijn kunnen worden ingezet om schade te beperken?

21-12-2016

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging
Directie Energie en Omgeving

Kenmerk
DGETM-EO / 16087956

Toelichting

Overwegingen SodM bij haar advies:

- Door de eerdere ingrepen in de gaswinning blijkt de seismische activiteit bij het huidige niveau van 27 miljard m^3 per jaar significant afgenomen te zijn.
- SodM verwacht dat het vermijden van fluctuaties in de gaswinning zal leiden tot een nog verdere reductie van de seismische activiteit.
- Op basis van haar modellen voorspelt NAM voor productiescenario's van 33 en 27 miljard m^3 per jaar een toename van seismische activiteit gedurende de komende 10 jaar.
- Voor het scenario van 21 miljard m^3 per jaar voorspelt NAM in die periode een seismische activiteit lager dan in 2015 is waargenomen.
- Interpolatie van de voorspellingen voor scenario's van 21 en 27 miljard m^3 per jaar laat zien dat een winningsniveau van 24 miljard m^3 per jaar tot 2021 niet leidt tot hogere aantallen bevingen dan waargenomen in 2015.
- Dit alles afwegende is het daarom raadzaam om op de korte termijn een winningsniveau te kiezen dat zich met een veiligheidsmarge onder de 27 miljard m^3 per jaar bevindt. Een niveau van 24 miljard m^3 per jaar is naar de mening van SodM een onderbouwde keuze, omdat bij dat niveau volgens het huidige model van NAM de seismiciteit niet hoger zal zijn dan in 2015 en bovendien een extra reductie te verwachten is indien zonder fluctuaties gewonnen gaat worden.
- Via een alarmsysteem (alternatief voor het meet- en regelprotocol) kan ingegrepen worden als zich onverwachte ontwikkelingen zouden voordoen. Hierbij constateert SodM dat het door NAM geleverde meet- en regelprotocol niet voldoet aan de door EZ gestelde kaders en daardoor niet ten genoegen van SodM is.
- Als na enige tijd blijkt dat de seismiciteit duidelijk is afgenomen en bovendien een adequaat Meet-en Regelprotocol is geïmplementeerd, kan de jaarlijkse winning mogelijk in de toekomst op 27 miljard m^3 per jaar worden gesteld.

Algemene observatie SodM met betrekking tot het winningsplan:

- SodM plaatst kanttekeningen bij de kwaliteit van het ingediende winningsplan. Deze betreffen zowel leesbaarheid en consistentie als specifieke inhoudelijke aspecten. SodM is van mening dat de kwaliteit van de rapportage tekort schiet en het gevraagde niveau van "technical best" niet op alle onderdelen haalt. Deze tekortkomingen hebben de beoordeling bemoeilijkt, maar door het laten verrichten van additionele onderzoeken is SodM toch in staat geweest een gebalanceerd advies te geven.
- Het door NAM ingediende meet- en regelprotocol is niet acceptabel voor SodM. Zowel de gekozen parameters (wat ga ik monitoren) als de grenswaarden (wanneer gaat het alarm af) zijn niet acceptabel.
- NAM heeft in het winningsplan gekozen voor het handhaven van de huidige verdeling van de productie over de productieclusters. Deze keuze wordt echter niet goed onderbouwd. Hiermee is de productieverdeling over de clusters nog niet ingericht op basis van vermindering van het seismisch risico (advies SodM december 2015).

21-12-2016

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging
Directie Energie en Omgeving

Kenmerk
DGETM-EO / 16087956

Algemene observatie SodM met betrekking tot seismiciteit:

- De ingrepen in de gaswinning vanaf januari 2014 zijn effectief geweest. Er is een afname van seismische activiteit in het hele veld (zowel van de lichtere als de zwaardere bevingen) en een zeer sterke afname in het Loppersum-gebied. Bovendien is het aantal zwaardere bevingen ten opzichte van de lichtere bevingen relatief afgenomen.

Algemene observaties van SodM met betrekking tot berekening veiligheidsrisico:

- Met betrekking tot de centrale rol van het berekende veiligheidsrisico merkt SodM onder meer op dat de Mijnbouwwet (artikel 33) stelt dat schade zoveel mogelijk voorkomen moet worden. Dat geldt ook voor schade die nauwelijks bijdraagt aan het veiligheidsrisico. Het volstaat dus niet er alleen voor te zorgen dat het veiligheidsrisico binnen de norm (van 10^{-5} per jaar) blijft, en daar waar dat nog niet het geval is huizen te versterken.
- Er zijn een aantal redenen om de uitkomsten van de berekening van het veiligheidsrisico in twijfel te trekken, onder meer de nog steeds grote onzekerheden in de gehanteerde modellen voor risicoberekening en de aannames die gedaan zijn in de gebruikte modellen.

Gezien het belang van het Meet- en Regelprotocol voor de monitoring van de seismiciteit en de daarop afgestemde sturing van de regionale productie, is het noodzakelijk dat NAM zo snel mogelijk met een nieuwe versie komt. De huidige versie geeft feitelijk geen invulling aan de mogelijkheid regionaal de seismiciteit te monitoren en daarmee regionaal op de productie te sturen. Daarnaast zijn door NAM de niet te overschrijden drempels van de te monitoren parameters zo hoog gelegd, dat er slechts een zeer kleine kans is dat ze worden overschreden. SodM adviseert om totdat er een door SodM goed bevonden meet- en regelprotocol ligt, een aantal monitoringparameters in het instemmingsbesluit vast te leggen. SodM doet hier een kwantitatief voorstel voor (alarmsysteem).

SodM geeft verder aan dat op verzoek van SodM de afgelopen drie jaar door TNO, TU Delft, KNMI en CBS een aantal onafhankelijke studies zijn uitgevoerd ter beoordeling van de juistheid, de betrouwbaarheid, de relevantie en de volledigheid van de door NAM uitgevoerde studies. Nieuwe hypotheses zijn door deze partijen partijen getoetst en aldus zijn op een aantal aspecten nieuwe inzichten verkregen die verwerkt zijn in het advies. Verder heeft SodM een aantal onafhankelijke buitenlandse experts gevraagd om een beoordeling van de door NAM behaalde resultaten.

Appreciatie

- Het SodM-advies is helder geschreven en geeft een getal van 24 miliard m^3 per jaar voor de eerst komende jaren.

- SodM stelt een datum van 1 maart 2021 voor om een volgend winningsplan in te dienen. Deze periode van 5 jaar (en tot een besluit 6 jaar) zou met het oog op andere argumenten zoals de leveringszekerheid en nieuwe inzichten op basis van nieuwe data ook teruggebracht kunnen worden tot 3 of 4 jaar.

21-12-2016

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging
Directie Energie en Omgeving

Kenmerk
DGETM-EO / 16087956

- Het maatschappelijk (groeps-)risico moet weliswaar nog worden berekend voor het hele Groningenveld, maar de berekeningen voor de eerste zeven kerngemeenten van het aardbevingsgebied laten zien dat het veiligheidsrisico niet groter is dan in het geval van Schiphol of bij overstromingen.
- Tot slot onderstreept SodM hetzelfde punt dat andere adviseurs ook aangeven: NAM berekent weliswaar het veiligheidsrisico en kijkt naar maatregelen die schade (met name door aardbevingen) mitigeren, maar werkt niet aan beperking van de schade bij de gasproductie. We zullen dit punt meenemen in het ambtelijk advies over het instemmingsbesluit.

Directie Energie en Omgeving

Staatstoezicht op de Mijnen
Ministerie van Economische Zaken

> Retouradres Postbus 24037 2490 AA Den Haag

De Minister van Economische Zaken
Postbus 20401
2500 EK DEN HAAG

Staatstoezicht op de Mijnen

Bezoekadres
Henri Faasdreef 312
2492 JP Den Haag

Postadres
Postbus 24037
2490 AA Den Haag

T 070 (algemeen)
F 070 (algemeen)

@minez.nl
www.sodm.nl

Behandeld door

T 070

Ons kenmerk
16089175

Uw kenmerk

Bijlage(n)
1

Datum 10 juni 2016
Betreft Advies Winningsplan Groningen 2016

Excellentie,

Hierbij treft u het advies aan van Staatstoezicht op de Mijnen (SodM) betreffende het Winningsplan Groningen 2016.

Op 14 april informeerde ik u desgevraagd dat, ondanks tekortkomingen in het door NAM op 1 april ingediende winningsplan, SodM van mening was dat zij op 1 juni met een gewogen advies over het winningsplan zou kunnen komen. Om tot haar advies te komen heeft SodM, niet alleen het winningsplan geëvalueerd en beoordeeld, maar ook gebruik gemaakt van haar eigen waarnemingen en van analyses en controleberekeningen van derden zoals TNO, CBS en TU-Delft.

Dit advies geeft antwoord op de onderstaande, door u op 19 april jl. specifiek aan SodM gestelde vragen:

1. Wat is SodM's Advies over het ingediende winningsplan?
2. Wat is SodM's visie op het voorstel van NAM dat de winning (onder voorwaarden) naar 33 miljard m^3 per jaar verhoogd zou kunnen worden?
3. Is het Meet- en regelprotocol opgesteld ten genoegen van de Inspecteur-generaal der Mijnen (IGM)?

Kort samengevat adviseert SodM u in te stemmen met het winningsplan Groningen 2016 maar onder strikte voorwaarden waarvan de belangrijkste zijn:

1. Vermijd fluctuaties in de winning zoveel mogelijk en handhaaf de huidige ruimtelijke productieverdeling (inclusief de beperkingen in het Loppersum gebied);
2. Beperk de eerste jaren de winning tot 24 miljard m^3 per jaar totdat:
   a. risico gestuurde, regionale optimalisatie van de winning is ontwikkeld,
   b. het bijbehorende Meet- en regelprotocol ten genoegen is van de IGM en
   c. waarnemingen aantonen dat de seismische activiteit verder afneemt (bij 24 miljard m^3 per jaar en zonder fluctuaties);
3. Hanteer een tijdelijk alarmsysteem zolang een adequaat Meet- en regelprotocol er niet is;
4. Maximeer de winning op 27 miljard m^3 per jaar.

21-12-2016

Staatstoezicht op de Mijnen

Ons kenmerk
16089175

Voor het complete overzicht van evaluaties, conclusies en adviezen verwijs ik u naar het bijgevoegde SodM rapport: "Advies Winningsplan Groningen 2016" met Bijlagen. Mede omdat het rapport tamelijk omvangrijk is en de materie ingewikkeld bevat het een samenvatting die bedoeld is als zelfstandig te lezen stuk.

Ik hoop dat onze adviezen zullen bijdragen aan het terugdringen van veiligheidsrisico's en schade als mogelijke gevolgen van gaswinning uit het Groningen veld.

Hoogachtend

[illegible] van der Meijden, MBA
[illegible] *generaal der Mijnen*

Ministerie van Economische Zaken

TER ADVISERING

Aan de Minister

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging
Directie Energie en Omgeving

Auteur

T 070
@minez.nl

Datum
13 juni 2016

Kenmerk
DGETM-EO / 16090488

nota

Ambtelijk advies gaswinningsbesluit Groningenveld

Kopie aan
DGETM, plv. DGETM, MT MO,

Parafenroute

Digitaal akkoord 12/6	**Digitaal akkoord 12/6**	**Digitaal akkoord 12/6**
Stv	DGETM	Directeur Energie en Omgeving
Digitaal akkoord 11/6		

Bijlage(n)

Aanleiding

Eind 2015 heeft het kabinet besloten de voorlopige voorziening van de Raad van State voor het gasjaar 2015-2016 te volgen en daarmee de gaswinning uit het Groningenveld te beperken tot 27 miljard m^3 met ruimte voor meer productie als dat nodig is vanwege de leveringszekerheid. Als gevolg van de uitspraak van de Raad van State moet voor 1 oktober 2016 een nieuw instemmingsbesluit worden genomen over de gaswinning in Groningen vanaf 1 oktober 2016.

NAM heeft op 1 april 2016 haar winningsplan Groningenveld 2016 bij EZ ingeleverd. Na een check op compleetheid door SodM is het winningsplan op 19 april 2016 openbaar geworden, nadat de regio en de TK zijn geïnformeerd, en heeft het tot eind mei 2016 voorgelegen voor (inhoudelijk) advies bij SodM, de Technische commissie bodembeweging (Tcbb), provincies, gemeenten, waterschappen en de Mijnraad. Het SodM advies is op 9 juni 2016 aan u gepresenteerd. Het advies van de Mijnraad is op 10 juni beschikbaar gekomen. De Mijnraad heeft naast het winningsplan tevens alle adviezen bestudeerd en meegewogen in haar advisering. In de toelichting vindt u een samenvatting van alle adviezen. Op basis van het winningsplan en voorgenoemde adviezen daarover zijn wij tot een ambtelijk advies gekomen. In dit advies hebben wij ook de actualisatie van GTS naar het leveringszekerheidsniveau meegenomen.

Dit ambtelijke advies betreft het concept-instemmingsbesluit dat staat geagendeerd voor de REZIM van 21 juni 2016 en de MR van 24 juni 2016. In dezelfde REZIM én MR zal mogelijk ook besluitvorming plaatsvinden over het al dan niet bouwen van de nieuwe stikstoffabriek.[1] Hierover vindt nog overleg plaats met FIN, waarna u hier separaat over wordt geadviseerd. Voorafgaand aan de REZIM vindt op 20 juni 2016 (eventueel) nog overleg plaats met de coalitie. Na de

[1] Over de mogelijkheid tot uitbreiding van de bestaande stikstofinstallatie en de gasopslag in Norg om te voorzien in de extra benodigde hoeveelheid gas in een koud jaar (uw vraag van donderdag jl.) wordt u geïnformeerd in de besluitvormende nota over de nieuwe stikstofinstallatie.

Ontvangen BBR

21-12-2016

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging
Directie Energie en Omgeving

Kenmerk
DGETM-EO / 16090438

REZIM op 21 juni 2016 reist u af naar Groningen voor overleg met bestuurders en maatschappelijke partijen over het voorgenomen winningsbesluit. Na bespreking in de MR zal de Tweede Kamer diezelfde dag per brief worden geïnformeerd en zal het conceptbesluit begin juli 2016 zes weken ter inzage worden gelegd. Het debat met de Tweede Kamer zal na het zomerreces plaatsvinden, waarschijnlijk in de week van 13 september 2016, voorafgegaan door een schriftelijke vragenronde.

In uw agenda is op woensdagochtend om 11.00u een moment gepland voor bespreking van dit ambtelijk advies.

Advies

Productieniveau

SodM adviseert fluctuaties in de gaswinning, waaronder seizoensfluctuaties, zoveel mogelijk te vermijden en voorlopig op een productieniveau van circa 24 miljard m^3 per jaar te gaan zitten. SodM geeft aan dat fluctuaties in de winning, zowel naar boven als naar beneden, de kans op bevingen vergroten. Dit vermoeden speelde in het vorige advies van SodM ook een grote rol, maar is nu voor wat betreft seizoensfluctuaties bevestigd door het CBS (statistisch relevant). Het gaat dan om de snelheid van de drukafname die een grote rol speelt. Het effect is echter nog steeds niet te kwantificeren. Dit kan zoals aangegeven nog enkele jaren duren. SodM adviseert vanuit het oogpunt van veiligheid en het zoveel mogelijk voorkomen van schade om niet structureel boven de 27 miljard m^3 per jaar te gaan en adviseert om op de korte termijn een winningsniveau te kiezen dat zich met een veiligheidsmarge onder de 27 miljard m^3 per jaar bevindt. Een niveau van 24 miljard m^3 per jaar is naar de mening van SodM een onderbouwde keuze, omdat bij dat niveau volgens het huidige model van NAM de seismiciteit de komende vijf jaar niet hoger zal zijn dan in 2015 en bovendien een extra reductie in de seismiciteit te verwachten is indien zonder fluctuaties gewonnen gaat worden.

Dit productieniveau komt overeen met het productieniveau waar GTS op uitkomt waar het gaat om de leveringszekerheid in een gemiddeld jaar. GTS heeft een model gemaakt waarin, onder verwijzing naar het vorige advies van SodM, wordt uitgegaan van een meer stabiele productie uit Groningen op maandbasis conform het nieuwe winningsplan. Uit de nieuwe analyse van GTS blijkt dat met 24 miljard m^3 per jaar 50% van de temperatuurprofielen over de afgelopen 30 jaar door middel van stabiele productie worden afgedekt. Er wordt uitgegaan van een stabiele winning op maandbasis met een variatie van 20% per maand. Naast het nemen van een stabiele productie als uitgangspunt komt GTS tot dit lagere benodigde productieniveau voor een gemiddeld jaar (24 miljard m^3 per jaar in plaats van 27 miljard m^3 per jaar) op basis van een lagere marktvraag en een lagere Wobbewaarde van hoogcalorisch gas. Volgens de nieuwe berekeningen van GTS kan met 25 miljard m^3 per jaar de gasvraag in ongeveer 80% van de winters op een vlakke manier afgedekt worden. Bovenop de stabiele Groningenproductie en inzet van de stikstofinstallaties hoeft dan minder gefluctueerd te worden met de Groningenproductie om aan de leveringszekerheid van 30 miljard m^3 in een

21-12-2016

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging
Directie Energie en Omgeving

Kenmerk
DGETM-EO / 16090488

koud jaar te kunnen voldoen. In een warm jaar is 18 miljard m^3 nodig. Deze productieniveaus zijn exclusief een buffer van 1,5 miljard m^3 voor technische eventualiteiten.

De overige adviespartijen zeggen het volgende over het productieniveau. De Tcbb geeft aan dat gewerkt moet worden aan een scenario waarbij een geleidelijk afnemende productie mogelijk is. De decentrale overheden adviseren u het productieniveau aanzienlijk te beperken. De Mijnraad adviseert om het productieniveau zo laag mogelijk te kiezen met inachtneming van de leveringszekerheid en daarbij vlakke winning na te streven om continuïteit van recent ingezet beleid te waarborgen en om het mogelijk te maken over een langere periode meetgegevens te verzamelen voor de evaluatie van deze strategie.

Advies

SodM en GTS zijn onafhankelijk van elkaar tot hetzelfde productieniveau gekomen, maar hebben daarbij andere uitgangspunten gehanteerd. SodM heeft gekeken naar veiligheid en het zoveel mogelijk voorkomen van schade en GTS heeft gekeken naar het leveringszekerheidsniveau. Naast het gemiddelde jaar moet ook worden gekeken naar de leveringszekerheid in een koud jaar. Wij adviseren u om het productieniveau dat onderdeel uitmaakt van het ontwerp-instemmingsbesluit vast te stellen op 24 miljard m^3 per jaar, conform het advies van SodM, maar met ruimte voor meer winning bij een winter die kouder is dan gemiddeld vanwege de leveringszekerheid. Daarmee zitten we volgens de cijfers van GTS op een gemiddeld jaar. U heeft verzocht GTS te vragen om niet alleen terug te kijken, maar ook vooruit. GTS heeft aangegeven dat indien wordt uitgegaan van de verwachtingen voor de komende jaren de uitkomsten niet fundamenteel veranderen. Er staat nog een informatieverzoek uit bij het KNMI. Hierover wordt u separaat geïnformeerd.

Om te kunnen voorzien in de leveringszekerheid worden de bestaande stikstofinstallaties daarbij maximaal ingezet. Ook wordt de productie uit het Groningenveld stabiel gehouden en er wordt gefluctueerd met gebruik van de bestaande stikstoffabriekken. In het geval van een winter die kouder is dan gemiddeld is volgens GTS tot maximaal 6 miljard m^3 per jaar extra nodig om in de leveringszekerheid te kunnen voorzien. Wij adviseren u om voor deze extra gasproductie de formule te hanteren die GTS heeft ontwikkeld en waarmee de extra productie heel precies kan worden ingericht op basis van het principe van graaddagen (zie toelichting).

U kunt in overweging nemen om het productieniveau vast te stellen op 25 miljard m^3 per jaar, zodat in koude winters minder gefluctueerd hoeft te worden. Dit verandert verder niets aan bovenstaande systematiek voor een koud jaar waar 30 miljard m^3 per jaar nodig is om in de leveringszekerheid te kunnen voorzien, behalve dat minder gebruik zal hoeven worden gemaakt van extra productie uit het Groningenveld in het geval de winter zo koud is dat met 25 miljard m^3 per jaar en volledige inzet van de bestaande stikstofinstallaties niet aan de

21-12-2016

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging
Directie Energie en Omgeving

Kenmerk
DGETM-EO / 16090488

leveringszekerheid kan worden voldaan. Vanuit het oogpunt van veiligheid hoeft dan minder gefluctueerd te worden uit het Groningenveld en vanuit het oogpunt van de leveringszekerheid kan de gasvraag in ongeveer 80% van de winters op een vlakke manier afgedekt worden. Echter, bij een niveau van 25 miljard m^3 per jaar zal vanuit het oogpunt van de veiligheid de seismiciteit wel weer binnen vijf jaar (voor 2021) boven het niveau van 2015 uitkomen. Dit kan ook consequenties hebben voor de duur van het instemmingsbesluit.

Alhoewel het effect van fluctuaties nog niet te kwantificeren is, lijkt er voor wat betreft seizoensfluctuaties wel een sterke correlatie te zijn met de seismiciteit. Daarom moet een winningsniveau worden vermeden dat zodanig hoog is dat de relatief lage gasvraag in de zomer het onmogelijk maakt om over het gehele jaar vlak te winnen. Aan de andere kant doen zich ook fluctuaties voor indien er voor een plafond wordt gekozen waarbij te verwachten valt dat dit onder vrijwel alle omstandigheden te laag zal zijn: een plafond gebaseerd op het leveringszekerheid niveau in een warm jaar. Wij achten het op dit moment, op basis van het SodM advies, dan ook zeer onverstandig om een productieniveau onder de 24 miljard m^3 per jaar vast te leggen in het ontwerp-instemmingsbesluit en daarmee de risico's op de koop toe te nemen die fluctuaties mogelijk met zich mee kunnen brengen.

Een verlaging van het productieplafond van 27 miljard m^3 per jaar naar 24 miljard m^3 per jaar, met ruimte voor meer winning bij een winter die kouder is dan gemiddeld vanwege de leveringszekerheid, heeft gevolgen voor de aardgasbaten. Als globale vuistregel geldt dat, met de huidige gasprijzen van circa 14 cent per m^3 als uitgangspunt, elke miljard m^3 waarmee de gasproductie wordt gereduceerd grofweg leidt tot een reductie van de gasbaten met circa 115-120 miljoen euro.

Voorschriften en beperkingen
SodM adviseert u in te stemmen met het winningsplan onder een aantal strikte voorwaarden en beperkingen. SodM schat in dat NAM enkele jaren nodig heeft om aan de strikte voorwaarden te voldoen die, met name, onder punt 2 worden voorgesteld. SodM adviseert voorlopig op een productieniveau van circa 24 miljard m^3 per jaar te gaan zitten en daarbij fluctuaties zoveel mogelijk te vermijden. De voorwaarden en beperkingen in het advies van SodM zijn de volgende:

1. Vermijd fluctuaties in de gaswinning, waaronder seizoensfluctuaties, zoveel mogelijk. Ook de verdeling van de winning over de clusters kan het beste zo constant mogelijk gehouden worden met vermijding van productie uit de centrale clusters (Loppersum gebied).
2. Beperk de winning de eerste jaren tot circa 24 miljard m^3 per jaar totdat aan de volgende voorwaarden is voldaan:
   - NAM dient ten genoegen van de Inspecteur-generaal der Mijnen een nieuw meet- en regelprotocol in dat voldoet aan de door het Ministerie van Economische Zaken gestelde kaders;
   - Een op risico geoptimaliseerde verdeling van de productie over het veld wordt uitgewerkt en toegepast;

- NAM toont op basis van objectieve waarnemingen ten genoegen van de Inspecteur-generaal der Mijnen aan dat de verlaging van het winningsniveau naar 24 miljard m^3 per jaar, in combinatie met het vermijden van fluctuaties, heeft geleid tot een verdere afname van de seismiciteit.

3. Als aan deze drie voorwaarden is voldaan, kan de winning mogelijk in de toekomst op een beheerste manier, gebruikmakend van het meet- en regelprotocol, tot een maximum van 27 miljard m^3 per jaar worden verhoogd.
4. NAM dient voor 1 maart 2021 een actualisatie van het winningsplan in.

SodM adviseert tevens om, in afwachting van het meet- en regelprotocol, een tijdelijk alarmeringssysteem te hanteren. Het alarmeringssysteem bevat twee alarmwaarden ten aanzien van aardbevingsdichtheid en grondversnellingen. Deze parameters maakten ook onderdeel uit van het beoogde meet- en regelprotocol, waarvan SodM concludeert dat doel, randvoorwaarden en parameters niet overeen komen met de aangereikte kaders en dat de grenswaarden van de parameters zodanig hoog zijn gekozen dat het onwaarschijnlijk is dat ze zullen worden overschreden.

Daarnaast adviseert SodM om het voorkomen en beperken van alle schade als uitgangspunt te nemen. SodM is van mening dat schade in het winningsplan onderbelicht wordt. De beoordeling van NAM dat schade van niveau 'Damage State 1 (DS1)' en zeker 'Damage State 2 (DS2)' voor de inwoners van Groningen acceptabel zou zijn, wordt door SodM niet gedeeld. DS2-schade (scheuren in meerdere muren) is naar de mening van SodM geen 'hinder'. Bij DS3-schade zijn gebouwen dusdanig zwaar beschadigd dat herstel economisch niet meer haalbaar is en nieuwbouw noodzakelijk wordt. De kans op het optreden van onherstelbare schade aan een groot aantal gebouwen is aanzienlijk groter dan de kans op dodelijke slachtoffers.

De Tcbb en de Mijnraad adviseren u in te stemmen met het winningsplan onder voorwaarden. De decentrale overheden adviseren u het winningsplan af te keuren en NAM te vragen een nieuw winningsplan op te stellen. In het geval toch tot instemming wordt overgegaan hebben de decentrale overheden ook een aantal voorwaarden. De voorwaarden zoals genoemd door Tcbb, decentrale overheden en de Mijnraad komen grotendeels overeen met de door SodM geadviseerde voorwaarden.

<u>Advies</u>
Wij adviseren u om onder voorwaarden in te stemmen met het winningsplan. Wij adviseren u om punt 1 en 2 van SodM over te nemen (vier voorwaarden) in de voorschriften en beperkingen die aan het winningsplan worden verbonden in het ontwerp-instemmingsbesluit. Wij adviseren u om punt 3 en 4 niet over te nemen. U wordt geadviseerd eerst het nieuwe meet- en regelprotocol af te wachten en of deze ten genoegen van de Inspecteur-generaal der Mijnen is alvorens uitspraken te doen over de ontwikkeling van het toekomstige productieniveau. Besluiten over toekomstige productieniveaus dienen ook op basis van een nieuw winningsplan te

geschieden. Het in het SodM advies genoemde productieniveau en de duur van het instemmingsbesluit worden hieronder separaat geadresseerd.

Wij adviseren u om het SodM advies ten aanzien van een tijdelijk alarmeringssysteem over te nemen in afwachting van het nieuwe meet- en regelprotocol. De hantering van het alarmeringssysteem kan worden opgenomen in de voorschriften en beperkingen in het ontwerp-instemmingsbesluit.

Wij adviseren u tevens om in de voorschriften en beperkingen van het ontwerp-instemmingsbesluit op te nemen dat NAM een rapport moet maken waarin een berekening is opgenomen van de mate van schade voor de schadeniveaus DS1, DS2 en DS3 (dat zijn niveaus die in bouwstandaarden zijn gedefinieerd). De uitkomst hiervan moet NAM verwerken in de raming van het maatschappelijk risico.

SodM heeft met name gekeken naar de veiligheid en houdt in haar advies geen rekening met leveringszekerheid. Daar heeft GTS naar gekeken. Wij adviseren u om voor de extra gasproductie die nodig is voor een winter die kouder is dan gemiddeld de formule te hanteren die GTS heeft ontwikkeld en waarmee de extra productie heel precies kan worden ingericht op basis van het principe van graaddagen. Door het hanteren van de formule en deze op te nemen in de voorschriften wordt de vrijheid van NAM aan banden gelegd waar het gaat om de extra productie bovenop het productieplafond.

Deelbeperkingen
NAM heeft op basis van de huidige clusterindeling voorstellen gedaan ten aanzien van de productiecaps voor de verschillende clusters op basis van de drie verschillende productiescenario's die in het winningsplan zijn doorgerekend, namelijk 21, 27 en 33 miljard m^3 per jaar. In al deze scenario's blijft de productie bij Loppersum bijna volledig stilliggen (waakvlamstand).

SodM adviseert met betrekking tot het voorliggende winningsplan en het te nemen ontwerp-instemmingsbesluit om de huidige ruimtelijke productieverdeling, inclusief de beperkingen ten aanzien van Loppersum (waakvlamstand), te handhaven. In 2016 (tot en met mei) heeft zich in Loppersum nog geen aardbeving van boven 1,0 op de schaal van Richter voorgedaan. SodM geeft in haar advies aan dat het positieve effect van de ingreep (in tegenstelling tot eerdere verwachting) niet slechts tijdelijk blijkt (bij een waakvlamstand en zonder fluctuaties). SodM wil een risico gestuurde optimalisatie van de verdeling van de winning ontwikkeld zien. Hierbij wordt niet alleen gekeken naar het minimaliseren van het seismisch risico over het veld, maar moet NAM terug naar de tekentafel en moet een breed scala aan maatregelen worden bekeken zoals bijvoorbeeld een nieuwe indeling van de clusters. SodM adviseert u om dit als voorschrift op te nemen in het concept-instemmingsbesluit.

De decentrale overheden geven aan geen verschuiving van de aardbevingen te willen. Daarnaast zijn door de verschillende decentrale overheden de volgende

Directoraat-generaal
Energie, Telecom &
Mededinging
Directie Energie en Omgeving

Kenmerk
DGETM-EO / 16090488

punten naar voren gebracht: verzoek tot leveren van een onderbouwing van de clusterverdeling, verzoek tot verlagen van bepaalde clustercaps, en onthouding van toestemming voor toekomstige wijzigingen in de productieverdeling per cluster totdat nader onderzoek is gedaan met een separaat besluitvormingstraject.

Advies

Indien u ons advies overneemt ten aanzien van het vaststellen van de productie op het niveau van 24 miljard m^3 per jaar met ruimte voor meer winning bij een winter die kouder is dan gemiddeld vanwege de leveringszekerheid, dan adviseren wij u NAM te vragen op basis van dit productieniveau een nieuwe berekening te maken van de verdeling hiervan over de clusters met als uitgangspunt het minimaliseren van het seismisch risico. Omdat in een koud jaar meer gas uit het veld moet worden onttrokken zal moeten worden gewerkt met bandbreedtes, waarbij alleen in het geval van een koud jaar van de ondergrens mag worden afgeweken. De huidige beperking ten aanzien van Loppersum moet daarbij in stand worden gehouden. Wij adviseren u het SodM advies ten aanzien van een risico gestuurde optimalisatie van de verdeling van de winning over te nemen en als voorschrift in het ontwerp-instemmingsbesluit op te nemen. Hiermee wordt het laatste punt van de decentrale overheden geïncorporeerd.

Duur instemmingsbesluit

Het winningsplan dat NAM in april 2016 heeft ingediend geldt strikt genomen voor de duur van de winning tot 2080, maar de berekeningen in het winningsplan spitsen zich toe op een periode van vijf jaar waarbij alleen voor het komende gasjaar 2016/2017 een productieniveau is gespecificeerd van 27 miljard m^3 per jaar.

SodM adviseert u om NAM voor 1 maart 2021 een nieuw winningsplan in te laten dienen. Dit is ingegeven door het inzicht van SodM dat bij een productieniveau van 24 miljard m^3 per jaar het aantal bevingen tenminste tot 2021 onder het niveau van 2015 zal blijven. SodM schat in dat NAM enkele jaren nodig heeft om aan de strikte voorwaarden te voldoen die SodM u adviseert als voorschriften aan het winningsplan te verbinden in het ontwerp-instemmingsbesluit. De Tcbb doet geen uitspraak over de duur van het instemmingsbesluit. De decentrale overheden adviseren u om een termijn te stellen, maar specificeren deze niet.

De Mijnraad adviseert u om voor de looptijd van het instemmingsbesluit een termijn van vijf jaar te kiezen, lang genoeg om procedures voor opeenvolgende actualisaties van het winningsplan niet door elkaar te laten lopen. De Mijnraad geeft aan dat de totale doorlooptijd van de gehele procedure veel tijd in beslag neemt. Het gaat dan om: opstellen van het winningsplan, inwinnen van adviezen, opstellen ontwerp-instemmingsbesluit, inspraakperiode, verwerken inspraak en uiteindelijk een eventuele rechterlijke toetsing. De Mijnraad stelt daarbij een ijkmoment na twee jaar voor om te kijken of nieuw verworven kennis of andere zaken voldoende reden geven om over te gaan tot wijziging van het instemmingsbesluit of NAM te vragen een nieuw winningsplan in te dienen.

21-12-2016

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging
Directie Energie en Omgeving

Kenmerk
DGETM-EO / 16090488

Advies
Wij adviseren u om het advies van de Mijnraad over te nemen en uiterlijk over vijf jaar een nieuw instemmingsbesluit te nemen, wat betekent dat voor 1 oktober 2021 een nieuw instemmingsbesluit zal worden genomen. Daarvoor moet een proces worden doorlopen dat erin uitmondt dat NAM moet worden gevraagd om over vier jaar, voor 1 oktober 2020, een nieuw winningsplan in te dienen.

Wij adviseren u NAM te vragen voor 1 oktober 2020 een nieuw winningsplan in te dienen. Dat is voldoende tijd om te voldoen aan de strikte voorschriften en beperkingen die wij u adviseren in het ontwerp-instemmingsbesluit op te nemen. Daarnaast is een te korte periode met het oog op het mogelijk beschikbaar komen van nieuwe data omtrent leveringszekerheid en kennis van de ondergrond niet te prefereren.

Voor het nemen van een nieuw instemmingsbesluit moet ongeveer een jaar uitgetrokken worden (voor 1 oktober 2020). Dat betekent dat over vier, maximaal vijf jaar (voor 1 oktober 2021) een nieuw instemmingsbesluit kan worden genomen, conform advies van de Mijnraad, dat het nu te nemen instemmingsbesluit vervangt. Zodoende kan voldoende tijd worden genomen om op basis van een compleet en kwalitatief goed winningsplan middels de uitgebreide openbare voorbereidingsprocedure een nieuw instemmingsbesluit te nemen.

Wij adviseren u echter, om juridisch-technische redenen, om geen harde einddatum aan het nu te nemen instemmingbesluit te verbinden. Daarmee voorkomt u problemen indien onverhoopt in de toekomst (in 2021) niet tijdig een volgend instemmingsbesluit kan worden genomen, bijvoorbeeld omdat er niet tijdig een kwalitatief goed en compleet winningsplan ligt. Ook voorkomt u problemen indien dat toekomstige instemmingsbesluit door de Raad van State wordt vernietigd. Zou u aan het nu te nemen instemmingsbesluit een harde einddatum verbinden, of slechts plafonds vaststellen voor een bepaalde periode, dat zou dat er in voornoemde gevallen toe kunnen leiden dat er helemaal geen gas meer gewonnen kan worden, dan wel dat er geen plafond voor de winning geldt (en er dus geen maximum is).

U heeft altijd de mogelijkheid om tussentijds tot wijziging van het instemmingsbesluit over te gaan of NAM te verzoeken een nieuw winningsplan in te dienen als daar voldoende aanleiding toe is. Dit kan het geval zijn bij overschrijding van de waarden in het door SodM voorgestelde alarmeringssysteem, waarvan wij u adviseren deze over te nemen. Maar het kan ook gaan om andere informatie die aanpassing van het huidige besluit noodzakelijk maakt, zoals bijvoorbeeld de uitkomsten van de reproductie van de risicoberekeningen van NAM door een onafhankelijke partij in de nabije toekomst.

21-12-2016

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging
Directie Energie en Omgeving

Kenmerk
DGETM-EO / 16090488

Versterkingsprogramma
NAM geeft in het winningsplan aan dat het aantal huizen dat niet voldoet aan de veiligheidsnorm van 10^{-5} op basis van een statistische risicoanalyse naar verwachting kleiner is dan waar eerder vanuit is gegaan. Dat betekent bij een scenario van 33 miljard m^3 dat niet vierduizend (rapportage november 2015), maar slechts enkele honderden gebouwen niet aan de veiligheidsnorm voldoen. Op basis van de vierduizend gebouwen vermenigvuldigd met een factor 2,5 tot 3 werd ten tijde van het besluit eind 2015 uitgegaan van een versterkingsopgave van tussen de 10.000 en 12.000 gebouwen. NAM geeft overigens aan dat de nieuwe inzichten geen directe aanpassing van reeds ingezette acties betekent voor het versterken van huizen en het inspectieprogramma. Het aantal te inspecteren gebouwen blijft daarmee onveranderd. Het inspectieprogramma moet inzicht geven in het aantal gebouwen dat versterkt moet worden, waar die woningen zich bevinden en of de termijn van vijf jaar waarbinnen de versterkingsopgave dient te zijn afgerond haalbaar is.

SodM vindt dat het versterkingsprogramma met urgentie moet worden uitgevoerd. De bepaling van het maatschappelijk risico is volgens SodM van belang om de prioritering van de versterkingsopgave uit te voeren: waar het maatschappelijk risico het grootst is zou de versterking voorrang moeten krijgen. Tcbb vindt dat er een ambitieus, gedetailleerd en taakstellend plan opgesteld moet worden (en uitgevoerd) voor inspectie en versterking van gebouwen, (industriële) installaties en infrastructuur. De Mijnraad zegt niets over het versterkingsprogramma.

Decentrale overheden geven ten aanzien van het versterkingsprogramma aan dat de realisatie van de versterking beperkte voortgang maakt. Dit moet volgens hen expliciet meegewogen worden in het besluit. Zolang er niet op grote schaal woningen zijn versterkt, dient gezorgd te worden voor een veilig niveau van gaswinning. Ten aanzien van het versterkingsprogramma adviseren de regionale overheden verder dat bij de versterkingsopgave niet uitgegaan moet worden van de cijfers in het winningsplan van het statistisch berekende aantal huizen, maar van het aantal huizen dat blijkt uit de feitelijke inspecties. Zij dringen aan op een versnelling van beschikbare inspectie- en rekencapaciteit, zodat sneller een totaalbeeld beschikbaar komt van de versterkingsopgave. Tevens dringen ze aan op het waarborgen van de onafhankelijkheid in het inspectieprogramma.

Advies
Wij adviseren u om het inspectieprogramma van de NCG onverkort uit te laten voeren en op basis van de uitkomsten hiervan te bezien of bijstelling van het versterkingsprogramma aan de orde is. Verder adviseren wij u om geen uitspraken te doen over de aantallen te versterken gebouwen en de termijn waarbinnen de versterkingsopgave zal zijn afgerond.

De daadwerkelijke haalbaarheid hangt af van de uitkomsten van de inspecties en de gebiedsgerichte aanpak van de NCG.

21-12-2016

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging
Directie Energie en Omgeving

Kenmerk
DGETM-EO / 16090488

Maatschappelijk risico
SodM heeft in eerdere adviezen aangegeven het belangrijk te vinden om inzicht te krijgen in de kans op grotere aantallen slachtoffers. NAM heeft de eerste berekeningen (voor zeven kerngemeenten van het aardbevingsgebied) van het maatschappelijk risico bij het winningsplan aangeleverd. SodM merkt op dat deze eerste berekeningen van maatschappelijk risico zijn gebaseerd op dezelfde modellen als de berekening van het individueel seismische risico. Daardoor kennen ze dezelfde beperkingen en dienen de resultaten gerelativeerd te worden. Gegeven de huidige beperkingen zijn de uitkomsten nuttig voor de prioritering van het versterkingsprogramma en als informatie voor de veiligheidsregio, maar het belang van de absolute waarden dient dus gerelativeerd te worden. Om inzage te krijgen in de mate van maatschappelijke ontwrichting zou het groepsrisico voor het gehele Groningen gasveld berekend moeten worden. SodM adviseert u om NAM het groepsrisico op zowel regionaal als voor het gehele Groningenveld te laten bepalen om goed inzicht te krijgen in de kans op grotere aantallen slachtoffers.

De Tcbb heeft NAM, om een idee te krijgen van de betekenis van de berekeningen van het maatschappelijk risico, verzocht nadere informatie te leveren. Uit de eerste berekeningen blijkt dat het groepsrisico, veroorzaakt door de gaswinning in het Groningenveld, voor de stad Groningen enigszins hoger is dan het groepsrisico voor de luchthaven Schiphol. Verder is het maatschappelijk risico voor de stad Groningen lager dan het landelijk groepsrisico voor overstromingen (daarbij wordt aangetekend dat het bij de laatste gaat om slachtoffers in heel Nederland). Deze duiding door de Tcbb van het maatschappelijk risico is overigens (nog) niet geverifieerd en gaat nog uit van een maatschappelijk risico gebaseerd op een productieniveau van 33 miljard m³.

Decentrale overheden merken op dat een berekening van het maatschappelijk risico voor het Groningen gasveld als geheel ontbreekt. Zij dringen erop aan om NAM dit alsnog te laten berekenen. De Mijnraad zegt in haar advies niets over het maatschappelijk risico.

<u>Advies</u>
De eerste berekeningen van het maatschappelijk risico zijn bruikbaar voor de prioritering van het versterkingsprogramma. Daarnaast geeft de nadere informatie van NAM op verzoek van de Tcbb een eerste duiding aan de berekeningen, daarbij lijkt het erop dat het maatschappelijk risico voor de stad Groningen niet hoger is dan het landelijk groepsrisico voor overstromingen. Wij adviseren u om de nieuwe berekeningen van NAM af te wachten en deze eerst te verifieren om tot een verdere precisering te komen van de eerste duiding die de Tcbb aan de berekeningen heeft gegeven.

Wij adviseren u om NAM, om goed inzicht te krijgen in de kans op grotere aantallen slachtoffers, te vragen het maatschappelijk risico voor het gehele Groningenveld te bereken op basis van een productieniveau van 24 miljard m³.

11-12-2016

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging
Directie Energie en Omgeving

Kenmerk
DGETM-EO / 16090488

Conform advies SodM moet het dan gaan om berekening van het maatschappelijk risico op zowel regionaal niveau als voor het gehele Groningenveld.

Toelichting

Winningsplan NAM

In het winningsplan beschrijft NAM hoe zij de gaswinning uit het Groningenveld vorm wil geven en wat de invloed hiervan is op de omgeving. Het winningsplan bevat ook technische en financiële informatie over de winning, zoals informatie over de duur van de winning, de te winnen volumes, en de verwachte bodembeweging ten gevolge van de winning.

NAM heeft het winningsplan op 19 april 2016 openbaar gemaakt. NAM laat in het winningsplan ruimte voor het winnen van meer dan 27 miljard m^3 per jaar met als bovengrens 33 miljard m^3 per jaar. NAM geeft in haar winningsplan aan dat een veilige en verantwoorde winning op het niveau van 33 miljard m^3 mogelijk is.

Daarnaast geeft NAM in het winningsplan aan dat het aantal huizen dat niet voldoet aan de veiligheidsnorm van 10^{-5} op basis van een statistische analyse naar verwachting kleiner is dan waar eerder vanuit is gegaan. Dat betekent bij een scenario van 33 miljard m^3 dat niet vierduizend (rapportage november 2015), maar slechts enkele honderden gebouwen niet aan de veiligheidsnorm voldoen. Dit betekent echter geen directe aanpassing van reeds ingezette acties voor herstel van schade, het versterken van huizen en het inspectieprogramma. Het aantal te inspecteren gebouwen blijft daarmee onveranderd. Het inspectieprogramma moet inzicht geven in het aantal woningen dat versterkt moet worden en waar die woningen zich bevinden. De ervaringen zullen gebruikt worden voor de toekomstige versterkingsprogramma's.

Advies SodM

In aanvulling op bovenstaande (advies), vindt u hieronder de overwegingen van SodM bij haar advies:

- Door de eerdere ingrepen in de gaswinning blijkt de seismische activiteit bij het huidige niveau van 27 miljard m^3 per jaar significant afgenomen te zijn.
- SodM verwacht dat het vermijden van fluctuaties in de gaswinning zal leiden tot een nog verdere reductie van de seismische activiteit.
- Op basis van haar modellen voorspelt NAM voor productiescenario's van 33 en 27 miljard m^3 per jaar een toename van seismische activiteit gedurende de komende 10 jaar.
- Voor het scenario van 21 miljard m^3 per jaar voorspelt NAM in die periode een seismische activiteit lager dan in 2015 is waargenomen.
- Interpolatie van de voorspellingen voor scenario's van 21 en 27 miljard m^3 per jaar laat zien dat een winningsniveau van 24 miljard m^3 per jaar tot 2021 niet leidt tot hogere aantallen bevingen dan waargenomen in 2015.
- Dit alles afwegende is het daarom raadzaam om op de korte termijn een winningsniveau te kiezen dat zich met een veiligheidsmarge onder de 27 miljard m^3 per jaar bevindt. Een niveau van 24 miljard m^3 per jaar is naar de mening van SodM een onderbouwde keuze, omdat bij dat niveau volgens het

huidige model van NAM de seismiciteit niet hoger zal zijn dan in 2015 en bovendien een extra reductie te verwachten is indien zonder fluctuaties gewonnen gaat worden.
- Via een alarmeringssysteem (alternatief voor het meet- en regelprotocol) kan ingegrepen worden als zich onverwachte ontwikkelingen zouden voordoen. Hierbij constateert SodM dat het door NAM geleverde meet- en regelprotocol niet voldoet aan de door EZ gestelde kaders en daardoor niet ten genoegen van SodM is.
- Als na enige tijd blijkt dat de seismiciteit duidelijk is afgenomen en bovendien een adequaat Meet-en Regelprotocol is geïmplementeerd, kan de jaarlijkse winning mogelijk in de toekomst op 27 miljard m^3 per jaar worden gesteld.

Algemene observatie SodM met betrekking tot seismiciteit:
- De ingrepen in de gaswinning vanaf januari 2014 zijn effectief geweest. Er is een afname van seismische activiteit in het hele veld (zowel van de lichtere als de zwaardere bevingen) en een zeer sterke afname in het Loppersum-gebied. Bovendien is het aantal zwaardere bevingen ten opzichte van de lichtere bevingen relatief afgenomen.

Algemene observaties van SodM met betrekking tot berekening veiligheidsrisico:
- Met betrekking tot de centrale rol van het berekende veiligheidsrisico merkt SodM onder meer op dat de Mijnbouwwet (artikel 33) stelt dat schade zoveel mogelijk voorkomen moet worden. Dat geldt ook voor schade die nauwelijks bijdraagt aan het veiligheidsrisico. Het volstaat dus niet er alleen voor te zorgen dat het veiligheidsrisico binnen de norm (van 10^{-5} per jaar) blijft, en daar waar dat nog niet het geval is huizen te versterken.
- Er zijn een aantal redenen om de uitkomsten van de berekening van het veiligheidsrisico in twijfel te trekken, onder meer de nog steeds grote onzekerheden in de gehanteerde modellen voor risicoberekening en de aannames die gedaan zijn in de gebruikte modellen.

Gezien het belang van het Meet- en Regelprotocol voor de monitoring van de seismiciteit en de daarop afgestemde sturing van de regionale productie, is het noodzakelijk dat NAM zo snel mogelijk met een nieuwe versie komt. De huidige versie geeft feitelijk geen invulling aan de mogelijkheid regionaal de seismiciteit te monitoren en daarmee regionaal op de productie te sturen. Daarnaast zijn door NAM de niet te overschrijden drempels van de te monitoren parameters zo hoog gelegd, dat er slechts een zeer kleine kans is dat ze worden overschreden. SodM adviseert om totdat er een door SodM goed bevonden meet- en regelprotocol ligt, een aantal monitoringparameters in het instemmingsbesluit vast te leggen. SodM doet hier een kwantitatief voorstel voor (alarmeringssysteem).

SodM geeft verder aan dat op verzoek van SodM de afgelopen drie jaar door TNO, TU Delft, KNMI en CBS een aantal onafhankelijke studies zijn uitgevoerd ter beoordeling van de juistheid, de betrouwbaarheid, de relevantie en de volledigheid van de door NAM uitgevoerde studies. Nieuwe hypotheses zijn door deze partijen getoetst en aldus zijn op een aantal aspecten nieuwe inzichten verkregen

21-12-2016
2224-9-2224

die verwerkt zijn in het advies. Verder heeft SodM een aantal onafhankelijke buitenlandse experts gevraagd om een beoordeling van de door NAM behaalde resultaten.

Tot slot onderstreept SodM hetzelfde punt dat andere adviseurs ook aangeven: NAM berekent weliswaar het veiligheidsrisico en kijkt naar maatregelen die schade (met name door aardbevingen) mitigeren, maar werkt niet aan beperking van de schade bij de gasproductie. We zullen dit punt meenemen in het ambtelijk advies over het instemmingsbesluit.

Advies Tcbb
Uit het advies blijkt dat de Tcbb per brief van 25 mei 2016 aanvullende informatie van NAM heeft gekregen over de verhouding tussen het maatschappelijk veiligheidsrisico in Groningen, het groepsrisico voor de luchthaven Schiphol en het landelijk groepsrisico voor overstromingen. Tevens heeft NAM een nadere duiding gegeven over de afname van het aantal gebouwen met een Lokaal Persoonlijk Risico (LPR) hoger dan 10^{-5}.

Op basis van deze nadere informatie concludeert de Tcbb dat het groepsrisico voor de stad Groningen enigszins hoger is dan het groepsrisico voor de luchthaven Schiphol. Verder is het groepsrisico voor de stad Groningen enigszins lager dan de som van het groepsrisico voor externe veiligheid en ook lager dan het landelijk groepsrisico voor overstromingen. De Tcbb tekent hierbij aan dat het bij deze twee laatste groepsrisico's gaat om slachtoffers in heel Nederland.

Uit de nadere informatie van NAM over de afname van het aantal gebouwen met een LPR hoger dan 10^{-5} (in november 2015 ging het volgens NAM om "enkele duizenden gebouwen"; in het winningsplan is dit teruggebracht tot "enkele honderden gebouwen") trekt de Tcbb de conclusie dat de juistheid van de berekende risico's moeilijk toetsbaar is. De commissie adviseert dan ook om geen verhoging van de productie toe te staan op basis van eventueel meevallende studie- en meetresultaten. Tevens adviseert de commissie om binnen één jaar –of zo veel eerder als mogelijk is – alle risico's compleet en niet fragmentarisch te presenteren. Het gaat daarbij om de risico's gerelateerd aan gebouwen, industriële installaties, infrastructuur en waterkeringen.

De commissie merkt op dat er in het verleden hoge ambities zijn geformuleerd voor wat betreft de versterking van gebouwen. De praktijk is volgens de commissie teleurstellend. In het winningsplan ontbreekt een planning voor de inspectie- en versterkingswerkzaamheden voor de komende vijf jaar. De Tcbb adviseert daarom een ambitieus, gedetailleerd en taakstellend plan op te stellen en uit te voeren voor inspectie en versterking van gebouwen, (industriële) installaties en infrastructuur.

De Tcbb constateert dat het winningsplan de minimaal vereiste veiligheid van bewoners als uitgangspunt kiest. De maatregelen die mogelijk zijn om het ontstaan van schade te vermijden of te beperken worden in het winningsplan niet

21-12-2016
22-8-2016

geadresseerd. Uit het winningsplan leidt de Tcbb af, dat bij gelijkblijvende productie de seismiciteit toeneemt. De Tcbb veronderstelt dat dan ook de ontwikkeling van schade in de toekomst zal toenemen. Daarom adviseert de commissie om NAM scenario's te laten onderzoeken met een geleidelijke afname van de productie, vanuit het oogpunt van het beperken van risico en het ontstaan van schade.

De Tcbb adviseert voorts om de twee documenten die NAM bij het winningsplan heeft gevoegd, namelijk het "Meet- en Regelprotocol" en het "Study and Data Acquisition Plan", expliciet als onderdeel van het winningsplan te beschouwen. Ook adviseert de commissie om in de toekomst het Groningen gasveld en het gasveld Norg in één winningsplan op te nemen vanwege de verbondenheid van deze twee gasvelden. De commissie geeft tevens aan, dat het van belang is dat de risicoberekeningen van NAM onafhankelijk worden getoetst en dat er geaccepteerde normen komen voor het groepsrisico.

Adviezen regionale overheden
De adviezen hebben een bredere reikwijdte dan alleen over de instemming met het winningsplan. Op de onderdelen van het advies die buiten het kader van instemmingsbesluit vallen zal separaat worden ingegaan in een brief die tevens als bijlage bij de Kamerbrief kan worden gevoegd.

De regionale overheden adviseren om veiligheid voor bewoners en het voorkomen van schade als belangrijkste invalshoek voor het instemmingsbesluit te nemen. Andere belangen als economische aspecten en leveringszekerheid moeten daaraan ondergeschikt zijn. Wat betreft schade geven de regionale overheden aan dat schade veel meer is dan schade aan gebouwen, het gaat ook om psychosociale, economische en imagoschade. Ten aanzien van veiligheid constateren de regionale overheden dat het in het winningsplan door NAM voorgestelde productieniveau niet vanuit veiligheid onderbouwd is. Zij stellen ook vragen bij de productieverdeling zoals NAM die in het winningsplan beschrijft.

Ten aanzien van het versterkingsprogramma geven de regionale overheden aan dat de realisatie van de versterking achterblijft. Dit moet expliciet meegewogen worden in het besluit. Zolang er niet op grote schaal woningen zijn versterkt, dient gezorgd te worden voor een veilig niveau van gaswinning. Ten aanzien van het versterkingsprogramma adviseren de regionale overheden verder dat bij de versterkingsopgave niet uitgegaan moet worden van de cijfers in het winningsplan van het statistisch berekende aantal huizen, maar van het aantal huizen dat blijkt uit de feitelijke inspecties.

De regionale overheden benadrukken dat de maatschappelijke impact van de gevolgen van de gaswinning, de maatschappelijke acceptatie en de subjectieve veiligheid van burgers niet voldoende in het winningsplan is meegewogen en wijzen op mijn toezegging om tot een dalende lijn van gasproductie uit het Groningenveld te komen.

21-12-2016

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging
Directie Energie en Omgeving

Kenmerk
DGETM-EO / 16090488

De regionale overheden adviseren voorts om niet mee te gaan met de positie die NAM geeft aan het meet- en regelprotocol. Dit protocol mag geen instrument zijn om productie te verhogen, maar mag alleen gebruikt worden als risicobeheersingsyteem. Besluitvorming over verhoging van productie zou uitsluitend door middel van een nieuw instemmingsbesluit met een nieuw of gewijzigd winningsplan kunnen plaatsvinden. Ten aanzien van de leveringszekerheid zijn de regionale overheden van mening dat uitgegaan moet worden van de GTS-berekeningen voor de hoeveelheid gas in een warme winter.

Ook geven de regionale overheden aan dat het winningsplan gepaard gaat met veel onzekerheden en dat essentiële onderdelen ontbreken zoals een risicobeoordeling, maatregelen tot het voorkomen van schade door bodembeweging, aandacht voor psychosociale, economische en imagoschade, onderzoek naar de mogelijkheden tot productiebeperking en onafhankelijke validatie van onderzoeken. Verder ontbreekt er een geaccepteerde risiconorm voor industriële installaties en kritische infrastructuur en er is onduidelijkheid over cumulatieve effecten die bij calamiteiten aan de orde kunnen zijn.

Concluderend adviseren de regionale overheden u primair om aan het winningsplan geen instemming te verlenen, omdat zij menen dat er te veel omissies en onzekerheden zijn en dat een beschouwing en weging van maatschappelijke effecten ten onrechte ontbreekt. Subsidiair adviseren zij mij om, vanwege deze onzekerheden en ontbrekende onderdelen, met het winningsplan in te stemmen onder het stellen van voorschriften. De regionale overheden adviseren voorschriften tot productiebeperking tot onder het huidige niveau en daarbij een dalende lijn in te zetten, een termijn te verbinden aan het winningsplan, het meet- en regelprotocol niet leidend te laten zijn voor het nemen van een tussentijds besluit tot productieverhoging, te voorzien in onafhankelijke validatie van onderzoeken en bevindingen en NAM op te dragen om binnen een gestelde termijn onvolkomenheden aan te vullen.

Advies Mijnraad
De Mijnraad adviseert u in te stemmen met het winningsplan en aan die instemming een aantal voorschriften of beperkingen te verbinden.

Het gaat dan om de volgende voorschriften of beperkingen:
1. Het productieniveau zo laag mogelijk kiezen met inachtneming van de leveringszekerheid. Hierbij zouden de meest recente inzichten van GTS betrokken moeten worden over de hoeveelheid gas uit het Groningenveld die minimaal nodig is voor de gasvoorziening. Bij het bepalen van deze minimumhoeveelheid kan de eis van 'vlakke' winning worden meegenomen. De Mijnraad tekent hierbij aan dat eis van 'vlakke' winning zal resulteren in een hogere minimale hoeveelheid om op die manier seizoensfluctuaties te voorkomen of te minimaliseren. Daarbij dient het onbekende mogelijke gunstige effect van een hogere 'vlakke' winning te worden afgewogen tegen het zekere voordeel - meer tijd voor onderzoek en versterking - van een lagere winning met seizoensfluctuaties. De Mijnraad merkt op dat

risicoverlagende werking van het vermijden van seizoensfluctuaties in de gasproductie en ook de optimale verdeling van gaswinning over deelgebieden op dit moment slechts hypotheses zijn. Volgens de Mijnraad is met de huidige stand van kennis vermindering van de totale productie belangrijker dan regionale spreiding.

2. Vlakke winning na te streven. De Mijnraad adviseert dit om continuïteit van recent ingezet beleid te waarborgen en om het mogelijk te maken over een langere periode meetgegevens te verzamelen voor de evaluatie van deze strategie.
3. NAM te verzoeken om de ondergrens bekend te maken van de productie waarbij het veld nog operationeel doelmatig kan worden geëxploiteerd.
4. De opslag van Norg vanaf nu integraal te betrekken in besluitvorming voor het Groningenveld en onderdeel te maken van het winningsplan. De Mijnraad karakteriseert dit als een aanbeveling.
5. De looptijd van het instemmingsbesluit op 5 jaar te stellen, met een ijkmoment na 2 jaar. Bij dat ijkmoment zou expliciet de vraag beantwoord moeten worden of nieuw verworven kennis of andere zaken (waaronder de voortgang van het schadeherstel) voldoende reden zijn om opnieuw te kijken naar instemmingsbesluit of winningsplan.
6. De kennisontwikkeling open en onafhankelijk te maken. Volgens de Mijnraad is het zaak om het onderzoek onafhankelijk op te zetten en te financieren in lijn met de aanbevelingen in het OVV-rapport.
7. Inzicht te verschaffen in de veiligheidsrisico´s als gevolg van de gaswinning voor industriële installaties en infrastructuur. Dit inzicht zou publiek beschikbaar moeten zijn. De Mijnraad tekent hierbij aan dat dit advies gericht is aan de Minister van EZ.
8. Een gestructureerde monitoring van veiligheidsbeleving te laten uitvoeren. Het doel daarvan is dat de beleving van veiligheid bij toekomstige afwegingen en bij te nemen maatregelen een rol kan gaan spelen. De Mijnraad tekent hierbij aan, dat dit advies gericht is aan de Nationaal Coördinator Groningen.
9. NAM binnen twee jaar een rekensystematiek te laten ontwikkelen voor het kwantificeren van het risico op schade, vergelijkbaar met de huidige rekensystematiek voor het risico op overlijden. De Mijnraad geeft aan dat dit betekent dat DS1 en DS2 (DS betekent Damage State) in de risicoanalyses meegenomen moet worden, al dan niet via een statistische koppeling van DS3 en hoger.
10. Onderzoek methodes om al dan niet kwantitatief het risico op schade en maatschappelijke onrust systematisch in besluitvorming mee te kunnen nemen.

Actualisatie GTS

Ter bepaling van de voor leveringszekerheid noodzakelijke gaswinning uit Groningen heeft GTS een model ontwikkeld waarbij de winning uit Groningen wordt afgevlakt met een meer fluctuerende inzet van de stikstofinstallaties. Op basis van de temperatuurprofielen van de afgelopen 30 jaar heeft GTS, uitgaande van de inzet van de bestaande stikstofinstallaties, gekeken met welke winningsniveaus deze profielen kunnen worden afgedekt. Dit geeft als resultaat

Directoraat-generaal
Energie, Telecom &
Mededinging
Directie Energie en Omgeving

Kenmerk
DGETM-EO / 16090488

dat een jaarvolume uit het Groningenveld van 24 miljard m³ in 50% van deze profielen voldoende is.

Leveringszekerheid kent twee componenten: volume én capaciteit. Om leveringszekerheid te borgen dient er niet alleen op, bijvoorbeeld jaarbasis, voldoende gas te zijn om te voldoen aan de vraag (het volume). Dat is nu het uitgangspunt in de besluitvorming. Dat gas dient echter ook op de momenten dat daar daadwerkelijk behoefte aan is in de gevraagde hoeveelheid te kunnen worden geleverd (de capaciteit). Op een koude dag moet er namelijk ook voldoende piekcapaciteit zijn om het gas dat dan nodig is op het net te zetten.

Ten opzichte van het onderzoek van GTS uit augustus 2015 zijn er twee aanpassingen verricht:

1. In de eerste plaats blijkt na nadere analyse van GTS dat de totale marktvraag 1 miljard m³ kleiner is dan eerder werd ingeschat, doordat de Belgische en Franse markten iets kleiner zijn dan werd aangenomen.
2. Ten tweede geeft GTS aan dat de Wobbewaarde van het hoogcalorische gas dat voor conversie wordt gebruikt de komende jaren op 51,8 MJ/m³ ligt, in plaats van op 53 MJ/m³. De berekeningen op basis van een Wobbewaarde van 51,8 MJ/m³ waren ook in de eerdere onderzoeken van GTS opgenomen, maar werden niet als *base case* genomen. In de mate dat de Wobbewaarde lager is kan er meer pseudogas worden geproduceerd door de stikstofinstallaties omdat er minder stikstof hoeft te worden toegevoegd.

Daarnaast heeft GTS een nieuw model gemaakt waarin, onder verwijzing naar het vorige advies van SodM, wordt uitgegaan van een meer stabiele productie uit Groningen op maandbasis conform het nieuwe winningsplan (+/- 20% afwijking per maand). Op dagbasis zal de winning nog wel variëren om in de fysieke vraag te kunnen voorzien. Op basis van de temperatuurprofielen van de afgelopen 30 jaar heeft GTS, uitgaande van de inzet van de bestaande stikstofinstallaties, gekeken met welke winningsniveaus deze profielen kunnen worden afgedekt. Hierbij gaat GTS uit van de Wobbewaarde van 51,8 MJ/m³. GTS geeft aan dat in dit model de stikstoffabrieken modelmatig op maximaal 100% kunnen worden ingezet, omdat de frequentie waarmee de 100% zal worden gehaald beperkt is.

Het is immers niet mogelijk om de bestaande stikstofinstallaties continu voor 100% in te zetten. Door het 100% inzetten van de stikstofinstallaties verliest GTS zijn instrument om de gashandel kwaliteitsloos te laten functioneren. Er zijn geen andere middelen die dit kunnen opvangen met als gevolg dat het functioneren van de Nederlandse gasmarkt in ernstig in gevaar zou komen. Echter, door de hoeveelheid stikstof die planmatig wordt ingezet met 15% te verlagen voor het opvangen van onzekerheden en de installaties dus voor 85% in te zetten, ontstaat de voor GTS noodzakelijke regelruimte waarmee de gashandel kwaliteitsloos kan blijven en het functioneren van de markt niet in gevaar komt, zo geeft ook GTS aan.

21-12-2016

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging
Directie Energie en Omgeving

Kenmerk
DGETM-EO / 16090488

Voor zover de 100% inzet van de baseload installaties (Ommen en Wieringenmeer) onvoldoende is, kunnen de back-up faciliteiten (Heiligerlee en Pernis) worden ingezet.

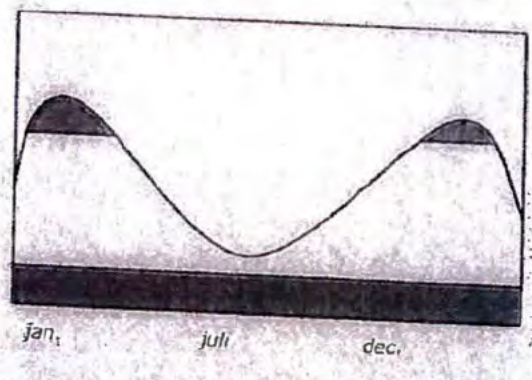

Ventiel bij grotere vraag gaat gepaard met fluctuaties

Stikstofinstallaties worden op maximaal 100% ingezet

Groningen wordt vlak ingezet op bepaald niveau

GTS komt tot de conclusie dat bij een winning van ongeveer 24 miljard m³ 50% van die temperatuurprofielen kan worden afgedekt. In de koudere jaren (de andere 50%) moet door middel van extra winning uit het Groningenveld (het "ventiel") in de fysieke vraag worden voorzien. Dat zal in die jaren leiden tot grotere fluctuaties in de winning. Daarbij geldt echter wel dat hoe hoger de winning wordt vastgesteld, hoe minder een beroep moet worden gedaan op het ventiel en des te minder fluctuaties in de winning zullen optreden, uitgaande van hetzelfde temperatuurprofiel.

GTS heeft een formule ontwikkeld die gehanteerd kan worden om de extra gasproductie die nodig is voor een winter die kouder is dan gemiddeld in te richten en waarmee de extra productie heel precies kan worden ingericht op basis van het principe van graaddagen. In de door GTS berekende formule is een graaddag gedefinieerd als de som over alle dagen in het jaar van de daggemiddelde

21-12-2016
22-6-2026

Directoraat-generaal
Energie, Telecom &
Mededinging
Directie Energie en Omgeving

Kenmerk
DGETM-EO / 16090488

effectieve temperatuur kleiner dan 14 °C. Het productieniveau van 24 miljard m^3 is toereikend voor een jaar waarin 2300 graaddagen gemeten worden (gemiddeld jaar), maar onvoldoende om in de fysieke vraag te voorzien als het kouder wordt. Een echt koud jaar waarin een productieniveau van 30 miljard m^3 nodig is kent ongeveer 3000 graaddagen. Daarvoor is in samenwerking met GTS nagedacht over de systematiek (een formule), waarmee wordt vastgesteld welke hoeveelheid bovenop de 24 miljard m^3 per jaar mag worden gewonnen als het kouder wordt. Er is een lineair verband tussen de graaddagen en het volume, voor iedere 100 graaddagen kan er ongeveer 850 miljoen m^3 extra gas uit Groningen worden geproduceerd. Additionele productie wordt op deze manier alleen toegestaan in die mate dat het jaar kouder is dan een gemiddeld jaar. De formule houdt tevens rekening met een gelijkmatige winning doordat het additionele volume van maximaal 6 miljard m^3 per jaar die nodig is om te voorzien in de leveringszekerheid berekend is met een gelijkmatig winningsprofiel.

21-12-2016

Leveringszekerheid

21-12-2016

Leveringszekerheid

Korte termijn (2017-2020)

- Ter bepaling van de voor leveringszekerheid noodzakelijke gaswinning uit Groningen heeft GTS een model ontwikkeld waarbij de winning uit Groningen vlak plaatsvindt met een meer fluctuerende inzet van de stikstofinstallaties. Op basis van de temperatuurprofielen van de afgelopen 30 jaar heeft GTS, uitgaande van de inzet van de bestaande stikstofinstallaties, gekeken met welke winningsniveaus deze profielen kunnen worden afgedekt. Dit geeft als resultaat dat een jaarvolume uit het Groningenveld van 24 miljard m^3 in 50% van deze profielen voldoende is. Bij een productieniveau van 27 miljard m^3 per jaar kan de gasvraag in ongeveer 90% van de winters op een vlakke manier worden afgedekt. Bij dat productieniveau hoeft er dus slechts in 10% van de gevallen meer dan 27 miljard m^3 te worden gewonnen.
- GTS adviseert vanuit oogpunt van leveringszekerheid om maximaal 30 miljard m^3 gasproductie toe te laten in een koude winter. Bij een winningsniveau van 24 miljard m^3 houdt dat maximaal 6 miljard m^3 extra in een koude winter.
- Ik ben voornemens om additionele productie alleen toe te staan in die mate dat het jaar kouder is dan een gemiddeld jaar.

Lange termijn (vanaf 2020)

- Voor het voor de leveringszekerheid benodigde productieniveau uit het Groningenveld op langere termijn is enerzijds de vraag naar laagcalorisch gas in binnen- en buitenland van belang en anderzijds de productiecapaciteit van laagcalorisch dan wel geconverteerd hoogcalorisch gas.
- Ten aanzien van de vraag naar laagcalorisch gas voer ik al enige tijd gesprekken met Duitsland, België en Frankrijk over de ombouw van hun gassystemen van laag- naar hoogcalorisch gas en de mogelijkheden om die ombouwoperaties te versnellen. Op basis van de informatie die door onze buurlanden is verstrekt, kan ik nu vaststellen dat de ombouw in deze landen eerder start dan in 2014 werd aangenomen. Dit leidt voor laagcalorisch gas tot een verminderde behoefte aan volume en capaciteit vanaf het jaar 2020.
- Ten aanzien van de binnenlandse vraag naar laagcalorisch gas heeft GTS aangegeven dat er mogelijkheden zijn om een aantal grootverbruikers van laagcalorisch gas om te bouwen naar hoogcalorisch gas. Deze opties ga ik verder verkennen
- Ten aanzien van de aanbodzijde geeft GTS aan dat er meer capaciteit op het Groningenveld beschikbaar is dan in 2014 werd aangenomen, maar ook dat er onzekerheden zijn ten aanzien van de toekomstige beschikbaarheid van de bestaande capaciteitsmiddelen.
- Binnen deze context moet ook de eventuele bouw van een nieuwe stikstoffabriek bij Zuidbroek worden bezien. Ik streef ernaar om in de eerste helft van september de Kamer (en regio?) te informeren over dit besluit.

Ministerie van Economische Zaken

TER ADVISERING

Aan de Minister

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging

Auteur

T 070 -
@minez.nl

Datum
15 juni 2016

Kenmerk
DGETM-EI / 16091799

nota

Leveringszekerheid en de noodzaak van een nieuwe stikstofinstallatie

Kopie aan
(E&O), (E&I), (WJZ)

Bijlage(n)
1

Parafenroute

Paraaf	Paraaf	Paraaf
directeur ETM/EI	DGETM	SG
Medeparaaf	Medeparaaf	Medeparaaf
directeur ETM/EO	BBR	

Aanleiding

- In 2014 concludeerde GTS dat vanwege de teruglopende capaciteit van het Groningenveld en de vanaf 2020 langzaam op gang komende marktombouw in het buitenland een tekort aan capaciteit werd voorzien in de periode 2020-2030, met een piek in het tekort rond 2024.
- Dat is de reden dat de nieuwe stikstofinstallatie in de leveringszekerheidsrapportages van GTS en in de Kamerbrief over de gaswinning van 15 december 2015 was opgenomen. Hierbij werd ook de volumereductie becijferd: in het jaar 2020 zou een reductie van het Groningenvolume met 7 miljard m³ per jaar mogelijk zijn. Hierdoor heeft de stikstofinstallatie in het politieke en maatschappelijk debat een prominente rol gekregen.
- GTS moet uiterlijk oktober 2016 een definitief besluit tot investering in een nieuwe stikstofinstallatie nemen. GTS heeft daarom een nieuwe capaciteitsstudie gemaakt waaruit blijkt dat de stikstofinstallatie capaciteitsmatig niet noodzakelijk is, mits de bestaande marktmiddelen (het Groningenveld, de gasopslagen en de bestaande stikstofinstallaties) de komende jaren beschikbaar blijven. De nieuwe analyse is opgenomen in de bijlage.
- Het is nog onzeker of de bestaande marktmiddelen de komende jaren beschikbaar blijven.

- In deze nota wordt u geïnformeerd over de capaciteitsbehoefte in de komende jaren en mogelijke invulling daarvan en wordt u geadviseerd over de stikstofinstallatie en over het de komende periode te volgen proces. Aanstaande maandag 20 juni spreekt u met Shell en ExxonMobil in het kader van het gaswinningsbesluit . U ontvangt vrijdag een nota ter voorbereiding op dat overleg.

Ontvangen BBR
-21/6

Advies

- Met name door de aankondiging in de Kamerbrief van december 2015 evenals de zinsnede dat de hiermee ontstane ruimte optimaal zal worden benut zijn er verwachtingen gewekt ten aanzien van de stikstoffabriek. De inschatting is dat de regio de fabriek graag wil en mogelijk geldt dit ook voor een meerderheid in het parlement. Ingebruikname van de installatie biedt immers de mogelijkheid om indien daar aanleiding toe bestaat de winning drastisch te beperken tussen de jaren 2020 en 2030.

- U wordt geadviseerd om in de MR van 24 juni, gelijktijdig met de besluitvorming over het ontwerp-instemmingsbesluit, het besluit inzake de stikstoffabriek te nemen. Het lijkt verstandig beide besluiten in samenhang te presenteren, ook al zijn ze technisch niet aan elkaar verbonden. Uitgangspunt moet wel zijn dat de besluitvorming over het winningsplan niet moet worden opgehouden door de besluitvorming over de stikstofinstallatie.

Kernpunten

I. Capaciteitsbehoefte tot 2020

- Uit de nieuwe analyse van GTS blijkt dat er mogelijke capaciteitstekorten zijn in de periode van 2018 tot 2025 met een piek in de winter van 2019/2020. Deze tekorten ontstaan alleen indien bestaande middelen wegvallen. Hiervoor biedt de voorgenomen fabriek in Zuidbroek pas vanaf 2020 een oplossing.

22-6-2016

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging

Kenmerk
DGETM-EI / 16091799

- Daarbij moet worden opgemerkt dat de capaciteitscijfers van GTS uitgaan van een winter die zich één keer in de 50 jaar voordoet (-17°C); de Europese norm is vastgesteld op een winter die zich één keer in de 20 jaar voordoet (-15,5°C). Het verlagen van de norm leidt er toe dat (wettelijk) minder capaciteit moet worden aangehouden

II. Capaciteitsmatige noodzaak stikstofinstallatie

- In de afgelopen maanden heeft de landelijk netbeheerder GTS ten behoeve van de finale investeringsbeslissing over de voorgenomen stikstofinstallatie in Zuidbroek (geschatte investering € 500 mln.) de capaciteitsmatige noodzaak van deze stikstofinstallatie geactualiseerd.
- De conclusie van GTS is dat indien de bestaande capaciteitsmiddelen op het laagcalorische systeem de komende jaren beschikbaar blijven, er vanuit capaciteitsoogpunt geen nieuwe stikstofinstallatie nodig is

- Indien deze onzekerheden zich manifesteren kan er vanaf 2018 een capaciteitstekort ontstaan. Hiervoor biedt de voorgenomen fabriek in Zuidbroek pas vanaf 2020 een oplossing. Vanaf 2025 zal de capaciteitsvraag vanwege de sterke terugloop van de exportcapaciteit (marktombouw buitenland) echter dusdanig zijn afgenomen dat de additionele capaciteit van de stikstofinstallatie niet langer noodzakelijk is. De stikstoffabriek voorziet dus maximaal 5 jaar in een mogelijke capaciteitsbehoefte.

21-12-2016
21-8-2016

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging

Kenmerk
DGETM-EI / 16091799

III. Volumematige noodzaak stikstofinstallatie

- Een besluit om de bouw van de stikstofinstallatie te annuleren leidt naar verwachting tot onrust in de regio. Met de toezegging in de brief van 18 december 2015 over de gaswinning heeft het kabinet zowel in de regio als in de Tweede Kamer de verwachting gewekt dat de stikstofinstallatie zal worden gebouwd en dat dit zal leiden tot verdere reductie van de winning uit Groningen.
- GTS heeft in haar nieuwe studie becijferd dat de installatie volumematig weinig zal bijdragen indien de huidige plafondbenadering wordt vastgehouden. Bij een toegestane jaarlijkse Groningenproductie van 22 miljard m³ of hoger zal de nieuwe installatie volumematig slechts 1 miljard m³ bijdragen; bij een plafond van 16 miljard m³ zal er over de periode 2021 t/m 2029 in totaal 22 miljard m³ door de stikstofinstallatie worden geproduceerd.
- Indien de winning vanaf 2020 constant wordt vastgesteld op het laagste niveau dat voor de leveringszekerheid noodzakelijk is, dan kan de installatie bijdragen aan het snel afbouwen van de volumes Groningengas. Dit betekent dat alle stikstofinstallaties eerst maximaal worden ingezet voordat er een beroep wordt gedaan op Groningengas. De stikstofinstallatie zal dan maximaal 7 miljard m³ per jaar kunnen produceren. Dit heeft nadelige effecten:
  - Het gevolg zal zijn dat er 300-400 miljard m³ gas mogelijk niet gewonnen zal worden. Dit staat gelijk aan een derving van de aardgasbaten van € 50-90 miljard;
  - Bovendien zal dit gas moeten worden geïmporteerd uit Noorwegen, Rusland of via LNG, want de vraag zal geen gelijke afname laten zien.
- Het meest recente advies van Staatstoezicht op de Mijnen (SodM) geeft geen aanleiding om te kiezen voor het laagste niveau dat voor de leveringszekerheid noodzakelijk is. Het adagium "hoe lager, hoe beter" is losgelaten. SodM pleit voor stabiele winningsniveaus waarbij fluctuaties zoveel mogelijk worden vermeden. Het bouwen van de nieuwe stikstofinstallatie lijkt daarmee ook op basis van het advies van SodM niet noodzakelijk.
- GTS geeft overigens ook aan dat er andere opties zijn om het binnenlandse volume dat nodig is uit het Groningenveld terug te brengen. GTS heeft een studie laten doen naar de effecten van de ombouw van vijf grote industrieën en twee elektriciteitscentrales naar hoogcalorisch gas. Het omschakelen zou, vanaf het jaar 2020, 300.000 m³/h tot 500.000 m³/h capaciteit kunnen besparen en een jaarvolume tussen 1 en 2 miljard m³. De totale kosten

21-12-2016

hiervan worden geraamd op ongeveer € 140 mln. Andere alternatieven, zoals uitbreiding van de al bestaande capaciteit, zijn onderzocht maar bleken niet haalbaar.

21-12-2016
23-06-2016

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging

Kenmerk
DGETM-EI / 16091799

V. Proces de komende week

- Aanstaande donderdag 16 juni zal in een DG-overleg het voorgenomen ontwerp-instemmingsbesluit worden doorgesproken. In dat overleg zullen we, na uw akkoord, ook de hoofdlijnen van de stikstofdiscussie uiteen zetten ter voorbereiding op de REZIM van dinsdag 21 juni.

- Op maandag 20 juni spreekt u met NAM, Shell en ExxonMobil over de besluitvorming over de winning in Groningen.

  U ontvangt hierover vrijdag een separate nota.
- Op dinsdag 21 juni vindt de REZIM plaats waarin besluitvorming over Groningen en het besluit over de stikstofinstallatie geagendeerd staan.

- Een besluit over de stikstofinstallatie kan niet worden uitgesteld tot na 1 oktober (datum definitief instemmingsbesluit). Indien dat gebeurt zal de stikstofinstallatie namelijk later dan maart 2020 gereed komen. Zoals aangegeven halveert de laagcalorische gasvraag tussen 2020-2030, hiermee daalt de toegevoegde waarde van de fabriek elk jaar dat hij later in bedrijf komt.

Toelichting

Leveringszekerheid: volume en capaciteit

- Leveringszekerheid kent twee componenten: volume en capaciteit. Om leveringszekerheid te borgen dient er niet alleen op, bijvoorbeeld, jaarbasis voldoende gas te zijn om te voldoen aan de vraag; het volume. Op het laagcalorische systeem – waar de Nederlandse kleinverbruikers en delen van Frankrijk, België en Duitsland op zijn aangesloten – kunnen het Groningenveld en de stikstofinstallaties in volume voorzien.
- Gas dient echter ook op de momenten dat daar daadwerkelijk behoefte aan is in de gevraagde hoeveelheid te kunnen worden geleverd; de capaciteit. Op een koude dag moet er voldoende piekcapaciteit zijn om het gas dat dan nodig is op het net te zetten. De capaciteit wordt geleverd door het Groningenveld en de stikstofinstallaties, maar ook door gasopslagen.

Het voorstel van GTS in 2014

- In 2014 heeft GTS een studie gedaan naar de toekomstige beschikbare capaciteit voor de laagcalorische markt. Vanwege de teruglopende capaciteit van het Groningenveld en de vanaf 2020 langzaam op gang komende marktombouw in het buitenland werd een tekort aan capaciteit voorzien in de periode 2020-2030, met een piek in het tekort rond 2024. Dit zou kunnen worden ondervangen door een extra stikstofinstallatie te bouwen die in 2019 gereed zou kunnen komen.
- Het voorstel van GTS in 2014 was om uitbreiding van stikstofinstallatie uit te gaan van een capaciteit van 120.000 m^3/h. Met deze capaciteit was het mogelijk om uitgaande van behoud van de Groningen capaciteit (geen volledige sluiting van clusters) een potentiële pieksituatie in het voorjaar af te dekken.

- EZ heeft toen verzocht om in de voorbereiding uit te gaan van een installatie met een grotere stikstof productiecapaciteit van 180.000 m^3/h. De overweging was dat de beoogde installatie van groot belang is om de leveringszekerheid van het laagcalorisch gas te kunnen garanderen. Daarbij was het wenselijk dat zo min mogelijk risico zou worden gelopen ten aanzien van de leveringszekerheid van met name kleinverbruikers, ook niet in het geval van een winter die zich eens in de vijftig jaar voor doet.
- Vanwege de veiligheidssituatie zou een installatie met een productiecapaciteit van 180.000 m^3/h stikstof meer armslag geven indien zou (moeten) worden overgegaan tot een substantiële vermindering van de gaswinning uit het Groningenveld.
- Gelet op deze uitgangspunten zijn de voorbereidingen van de additionele stikstofinstallatie met een capaciteit van 180.000 m^3/h in Zuidbroek in gang gezet en in het netontwikkelingsplan van 2014 opgenomen.

Nieuwe capaciteitscijfers in 2016

- Begin 2016 heeft GTS ons aangegeven dat zij noodzaak zagen opnieuw een analyse te doen ten aanzien van de benodigde capaciteit. Daarom is GTS in maart per brief gevraagd om:
  - over een langere periode (2016-2030) inzicht te geven in de capaciteits- en volumevraag en aan te geven hoe in die vraag zou kunnen worden voorzien;
  - in te gaan op de capaciteitsmatige noodzaak van de voorgenomen stikstofinstallatie in Zuidbroek en de mate waarin volumematig kan worden bijgedragen aan het verminderen van de afhankelijkheid van Groningengas; en
  - informatie te verschaffen over tempo en inrichting van de ombouw in ons omringende landen.
- De analyse van GTS geeft een ander beeld dan in 2014. GTS voert verschillende redenen aan voor de gewijzigde inzichten:
  - de lagere productie uit Groningen in de afgelopen jaren zorgt ervoor dat meer capaciteit beschikbaar is, omdat de druk van het Groningenveld minder snel daalt dan destijds werd verwacht;
  - de marktombouw in het buitenland start eerder dan in 2014 werd verondersteld. De stikstofinstallatie komt gereed op het moment dat de ombouw in het buitenland start en de capaciteitsvraag snel afneemt. De capaciteitsbehoefte is groter in de jaren vóór ingebruikname van de nieuwe stikstofinstallatie;
  - in 2014 ging men er vanuit dat de Loppersumclusters volledig gesloten zouden moeten worden. Inmiddels is duidelijk dat de capaciteit van die clusters beschikbaar kan blijven ten behoeve van de leveringszekerheid;
  - Door gelijkmatige winning en lagere productie zal de inzet van Norg worden beperkt, door pas na april het vulproces te starten.

21-12-2016

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging

Kenmerk
DGETM-EI / 16091799

- Naar aanleiding van bovenstaande veranderingen verwacht GTS een piek in het potentiële capaciteitstekort in de periode 2019-2021, terwijl deze piek in 2014 werd voorzien in 2024. Voornaamste redenen hiervoor zijn de hogere beschikbare capaciteit op het Groningenveld en het feit dat Frankrijk en België vanaf 2020 gaan ombouwen. In 2014 was de verwachting nog dat die landen vanaf 2024 zouden ombouwen.
- Het gaat hier om een *potentieel* capaciteitstekort. Zoals uit onderstaande figuur blijkt is er op dit moment, bij het instandhouden van alle bestaande middelen, ook zonder de komst van de nieuwe stikstoffabriek een capaciteitsoverschot.

24-12-2016

Volumematige effect

- Los van nut/noodzaak van de stikstofinstallatie uit oogpunt van de leveringszekerheid op het gebied van capaciteit heeft de installatie ook een centrale positie gekregen in de Kamerbrief over de gaswinning uit Groningen van december 2015.
- In de regio wordt de installatie ervaren als een kans om de Groningenproductie verder terug te dringen. De additionele stikstofinstallatie zou de behoefte aan Groningengas immers per jaar met ongeveer 7 miljard m^3 kunnen verminderen.
- GTS heeft de behoefte aan de stikstofinstallatie echter nooit op deze manier onderbouwd. Zij onderkent wel dat deze eigenschap van de installatie een belangrijke rol speelt in het debat en heeft daarom bij de actualisatie van de studie ook naar dit effect gekeken.
- GTS concludeert dat, vanwege de marktombouw in het buitenland, er vanaf 2020 al een aanzienlijke daling van de volumes uit Groningen zal plaatsvinden. Deze daling zet eerder in dan eerder verwacht, door de snellere start van de ombouw in Frankrijk en België. Hierdoor dalen de volumes vanaf 2020 met ongeveer 2 miljard m^3 per jaar. Deze daling vindt sneller plaats dan in 2014 voorzien. Onderstaande figuur illustreert deze afname en geeft weer welke behoefte aan Groningengas resteert bij inzet van de bestaande stikstofinstallaties in geval van een warm, koud en gemiddeld jaar.

aan Groningengas zal ontstaan met ongeveer 2 miljard m³ per jaar. De laagcalorische gasmarkt halveert namelijk in de periode van 2020-2030.
- Indien wordt uitgegaan van een omgekeerd marktmodel is het uiteraard wel mogelijk om de stikstofinstallatie in Zuidbroek volledig in te zetten. Zoals vorig jaar is becijferd in de studie 'een andere benadering van de gaswinning' heeft een volledige omkering van het marktmodel tot gevolg dat de economisch produceerbare reserves geringer zijn dan wanneer de plafondbenadering gehanteerd wordt. Een volledige omkering van het marktmodel voor de lange termijn heeft tot gevolg dat – onder de huidige economische aannames – zo'n 300 tot 400 miljard m³ gas niet gewonnen zal worden. Dit staat gelijk aan een derving van € 50 à 90 miljard aan aardgasbaten.

Maatschappelijke context
- De aardbevingenproblematiek in Groningen heeft tot veel ongerustheid geleid in de regio en in hoge mate bijgedragen aan de maatschappelijke weerstand tegen de gaswinning aldaar en ook elders in Nederland.
- In het debat in de Kamer speelt de stikstofinstallatie in Zuidbroek een belangrijke rol. Dit komt omdat in de brief van 18 december 2015 over de Gaswinning en het meerjarenprogramma van de NCG is aangegeven dat: "er voorbereidingen worden getroffen voor de bouw van een nieuwe stikstofinstallatie bij Zuidbroek, waarmee hoogcalorisch gas uit kleine velden of het buitenland kan worden omgezet naar laagcalorisch gas. Vanaf dat moment zal 5 tot 7 miljard m³ (afhankelijk van de verbrandingswaarde van het hoogcalorisch gas) per jaar minder gas uit het Groningenveld nodig zijn om aan de leveringszekerheid te voldoen. (...) Het is de inzet van het kabinet om optimaal gebruik te maken van de extra ruimte die daardoor ontstaat."
- In de regio wordt de extra stikstofinstallatie in Zuidbroek beschouwd als een belangrijk middel om de gaswinning uit het Groningenveld vanaf 2020 extra te verlagen.

Proces investeringsbesluit
- GTS dient richting haar aandeelhouder elke omvangrijke investering te motiveren vanuit de optiek van nut en noodzaak. Op basis daarvan besluit de aandeelhouder over het beschikbaar stellen van de voor de investering benodigde middelen. Om het huidige tijdpad te halen moet GTS uiterlijk 1 oktober een finale investeringsbeslissing nemen.
- De Minister van Economische Zaken moet zich ook een oordeel vormen over de investering. Op het moment dat een dergelijke investering onder de Rijkscoördinatieregeling (RCR) valt dan is, volgens de huidige wetgeving, de Autoriteit Consument en Markt (ACM) verplicht GTS toe te staan de met de stikstofinstallatie gemoeide kosten te laten verrekenen via de door GTS in rekening te brengen transporttarieven. Zij kan hierop geen aparte toets doen wat betreft nut/noodzaak van de investering.

21-12-2016
21-6-2016

- Voor een project dat is aangemerkt als RCR-project is nog wel een besluit nodig. Voor de meeste projecten is een ruimtelijk besluit nodig waarmee 'het project planologisch mogelijk wordt gemaakt'. Dat wil zeggen dat het bestemmingsplan moet worden aangepast. Bij de RCR gaat dit via een Rijksinpassingsplan. Het plan voor de stikstofinstallatie wordt op dit moment opgesteld.

DGETM/E&I

21-12-2016

Van:
Verzonden: vrijdag 17 juni 2016 19:54
Aan:

Onderwerp: Stukken Groningen
Bijlagen: 1. Nota ontwerp instemmingsbesluit tbv REZIM.docx; ATT00001.htm; 2. Concept Kamerbrief ontwerp instemmingsbesluit Groningen.docx; ATT00002.htm; 3. Nota gesprek Shell, ExxonMobil en NAM over winningsbesluit en PGI Alkmaar.docx; ATT00003.htm

Allen,

Hierbij de stukken over Groningen zoals verzonden naar de minister. De REZIM-nota en concept Kamerbrief zijn bijgewerkt (dus identiek) in Domus, de nota voor het gesprek met de Olies niet dus die moet maandag nog even in Domus gezet worden.

Goed weekend!

Verstuurd vanaf mijn iPad

Ministerie van Economische Zaken

9a

TER ADVISERING EN
TER ONDERTEKENING

Aan de Minister

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging
Directie Energie en Omgeving

Auteur

T
@minez.nl

Datum
17 juni 2016

Kenmerk
DGETM-EO / 16093108

nota

Concept-Kamerbrief gaswinning Groningen ten behoeve van de REZIM van 21 juni a.s.

Kopie aan
DGETM, plv. DGETM, MT MO,

Parafenroute

Per mail akkoord 17 /6	**b/a**	**17/6**	**Digitaal akkoord 17/6**
SG	DGETM		Directeur Energie en Omgeving
Digitaal akkoord 17/6	Medeparaaf		Medeparaaf
BBR			

Bijlage(n)
5

Aanleiding

Op dinsdag 21 juni 2016 wordt in de REZIM gesproken over het ontwerp-instemmingsbesluit gaswinning Groningen op basis van de concept Kamerbrief die daar ter bespreking voorligt.

Advies

- U kunt instemmen met de concept Kamerbrief en bijgaand aanbiedingsformulier voor de REZIM tekenen.
- Inzet voor de REZIM is om (1) de brief te akkorderen voor behandeling in de MR van 24 juni a.s., waarna de brief naar de Kamer zal worden verzonden en (2) mandaat te verkrijgen om het voorgenomen besluit op 21 juni 2016 met de regio te bespreken.
- Naast het ontwerp-instemmingsbesluit met het winningsplan kan in de REZIM ook de bouw van een nieuwe stikstofinstallatie ter besluitvorming voorliggen. U wordt hierover separaat geadviseerd.

- Hieronder vindt u een redeneerlijn ten behoeve van de REZIM-behandeling. Deze kunt u ook benutten voor het coalitieoverleg van maandag a.s.

Kernpunten

Hoofdelementen ontwerp-instemmingsbesluit

- Als gevolg van de uitspraak van de Raad van State van eind 2015 moet voor 1 oktober 2016 een nieuw instemmingsbesluit worden genomen over de gaswinning in Groningen vanaf 1 oktober 2016.
- Op basis van de adviezen van SodM, de Technische commissie bodembeweging (Tcbb), provincies, gemeenten, waterschappen, de Mijnraad en de actualisatie van GTS ben ik tot het volgende voorgenomen ontwerp-instemmingsbesluit gekomen.
- Het beperken van veiligheidsrisico's en het zoveel mogelijk beperken van schade heeft een grote rol gespeeld bij het vaststellen van het productieniveau. Daarmee heeft preventie een belangrijke plaats gekregen in de besluitvorming.

Ontvangen BBR

21-12-2016

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging
Directie Energie en Omgeving

Kenmerk
DGETM-EO / 16093108

- SodM geeft in haar advies aan dat door eerdere ingrepen in de gaswinning de seismische activiteit bij het huidige niveau van 27 miljard m^3 per jaar significant afgenomen blijkt te zijn. SodM verwacht dat door het vermijden van fluctuaties in de gaswinning en door het productieniveau vast te leggen op 24 miljard m^3 per jaar, een verdere reductie van de seismische activiteit bereikt zal worden.
- Op dit moment acht ik het, op basis van het advies van SodM, onverstandig om een productieniveau onder de 24 miljard m^3 per jaar vast te leggen in het ontwerp-instemmingsbesluit. Onder dit productieniveau neemt de kans op fluctuaties in de gaswinning toe en daarmee ook de kans op seismiciteit.
- Ik ben voornemens, mede tegen die achtergrond, om het productieniveau in het ontwerp-instemmingsbesluit vast te stellen op 24 miljard m^3 per jaar, conform advies van SodM, maar met ruimte voor meer winning bij een winter die kouder is dan gemiddeld vanwege de leveringszekerheid.
- GTS geeft aan dat bij een niveau van 24 miljard m^3 per jaar de leveringszekerheid in een gemiddeld jaar wordt afgedekt. Wel adviseert GTS om in een koudere winter vanuit oogpunt van leveringszekerheid maximaal 6 miljard m^3 aan extra gasproductie toe te laten bovenop de stabiele productie uit het Groningenveld op het niveau van 24 miljard m^3. Ik ben voornemens om additionele productie alleen toe te staan in die mate dat het jaar kouder is dan een gemiddeld jaar. Overigens kan bij een productieniveau van 27 miljard m^3 per jaar de gasvraag in ongeveer 90% van de winters op een vlakke manier worden afgedekt. Er hoeft dus slechts in 10% van de gevallen meer dan 27 miljard m^3 te worden gewonnen.
- Ten aanzien van de duur van het instemmingsbesluit ben ik voornemens om het advies van de Mijnraad over te nemen en uiterlijk over vijf jaar een nieuw instemmingsbesluit te nemen. Vanwege het proces dat moet worden doorlopen om te komen tot een nieuw instemmingsbesluit, ben ik voornemens om NAM te vragen om over vier jaar een nieuw winningsplan in te dienen.
- Het inspectieprogramma van de NCG laat ik onverkort uitvoeren en op basis van de uitkomsten hiervan zal worden bezien of bijstelling van het versterkingsprogramma aan de orde is. De haalbaarheid van het versterkingsprogramma hangt daarmee af van de uitkomsten van de inspecties.
- Het besluit over het bouwen van een nieuwe stikstoffabriek bij Zuidbroek maakt geen onderdeel uit van het ontwerp-instemmingsbesluit. Uit de cijfers van GTS valt af te leiden dat een nieuwe stikstoffabriek capaciteits- en volumematig niet nodig is

- Conform de aanbeveling van de OVV acht ik het van belang dat de uitkomsten van de onderzoeken van NAM in de gehele breedte op een onafhankelijke wijze getoetst kunnen worden. Deze onafhankelijke toetsing zal belegd worden bij het kennisprogramma effecten mijnbouw. Gezien de complexiteit van de gebruikte modellen die ten grondslag liggen aan de berekeningen met

21-12-2016

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging
Directie Energie en Omgeving

Kenmerk
DGETM-EO / 16093108

betrekking tot het Groningen dossier, verwacht ik dat een onafhankelijke toetsing pas eind 2017 mogelijk is.

Additionele argumentatie inzake het productieniveau

- Extra gasproductie bovenop productieniveau 24 miljard m^3 per jaar
  De voorlopige voorziening die de Raad van State eind 2015 heeft getroffen laat ook ruimte voor meer productie als dat nodig is voor de leveringszekerheid. Ik ben voornemens om dit aan te scherpen en additionele productie alleen toe te staan in die mate dat het jaar kouder is dan een gemiddeld jaar (op basis van formule GTS). De extra productie die nodig is moet volledig uit het Groningenveld komen.
- Kans dat volledige 6 miljard m^3 extra gasproductie nodig is
  Bij een productieniveau van 25 miljard m^3 per jaar kan in het geval van een kouder dan gemiddelde winter, vanuit het oogpunt van leveringszekerheid, de gasvraag in ongeveer 80% van de winters op een vlakke manier afgedekt worden. Bij een productieniveau van 27 miljard m^3 per jaar kan de gasvraag in ongeveer 90% van de winters op een vlakke manier worden afgedekt. De kans dat vanwege de leveringszekerheid meer dan 27 miljard m^3 per jaar gewonnen moet worden is daarmee maar 10%.
- Waarom formule GTS niet kan worden gebruikt in warmer dan gemiddeld jaar
  Uiteraard is er ook in warmer dan gemiddelde jaren een correlatie tussen het winningsniveau en het aantal graaddagen. Echter, op basis van het SodM-advies is het onverstandig om productie toe te staan onder het niveau van 24 miljard m^3 per jaar. Onder dit productieniveau neemt de kans op fluctuaties in de gaswinning toe en daarmee volgens SodM ook de kans op seismiciteit (zie bijlage voor een nadere toelichting). De formule van GTS wordt gehanteerd om bij een kouder dan gemiddeld jaar de extra productie die vanwege de leveringszekerheid nodig is zoveel mogelijk aan banden te leggen en niet onnodig meer te produceren.

Ambtelijke afstemming

- Ter voorbereiding op behandeling in de REZIM heeft donderdag jl. een DG-overleg plaatsgevonden met AZ, FIN, SZW, BZK en IenM. Allen gaven aan het eens te zijn met de algemene lijn van het ontwerp-instemmingsbesluit.
- Enkele tekstuele punten die de departementen naar voren brachten op de toen voorliggende concept Kamerbrief zijn verwerkt in de bijgevoegde versie voor de REZIM.

Directie Energie en Omgeving

21-12-2016

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging
Directie Energie en Omgeving

Kenmerk
DGETM-EO / 16093108

Bijlage - Waarom de graaddagenformule niet gebruiken in een warmer dan gemiddeld jaar?

De graaddagenformule is gebaseerd op het feit dat een gemiddeld jaar 2.300 graaddagen (gd) telt bij een behoefte aan Groningengas van 24 miljard m^3 terwijl een koud jaar 3.000 graaddagen telt bij een behoefte aan Groningengas van 30 miljard m^3, en luidt als volgt:

Groningenvolume = {24 voor gd ≤ 2.300
{24 + 0,00857 *(gd-2300) voor gd > 2.300

In principe kan de graaddagenformule ook worden gebruikt in een warmer dan gemiddeld jaar. Daar is niet voor gekozen, omdat SodM adviseert fluctuaties in de gaswinning, waaronder seizoenfluctuaties, zo veel mogelijk te vermijden. Door in de graaddagenformule uit te gaan van een gemiddeld jaar worden de fluctuaties in de winning beperkt.

Indien de graaddagenformule wordt uitgegaan van een warm jaar, moet bij iedere periode die kouder is dan een 'gemiddelde periode' de productie worden verhoogd. En bij iedere periode die warmer is dan gemiddeld moet de productie worden verlaagd om de productie tot onder het plafond te beperken. De winning wordt hiermee temperatuurgestuurd en volgt volledig de schommelingen van het weer.

Door in de graaddagenformule uit te gaan van een gemiddeld jaar worden deze fluctuaties beperkt. Als een periode warmer is dan gemiddeld hoeft de gaswinning niet te worden verlaagd. Als een periode kouder is dan gemiddeld hoeft de productie minder te worden verhoogd (het verschil tussen gemiddeld-koud is kleiner dan het verschil warm-koud). Ook ontstaat er ruimte om de productie gelijkmatig af te schalen nadat een periode kouder is geweest dan gemiddeld (het verschil koud-gemiddeld is kleiner dan het verschil koud-warm).

Naar mate bij het opstellen van het productieplan wordt uitgegaan van een hogere winning worden meer scenario's in de studie van GTS afdekt. Bij een niveau van 27 miljard Nm^3 zou in 90% van de scenario's op een vlakke manier kunnen worden voorzien in de leveringszekerheid. Anderzijds zou het vaststellen van een plafond boven het niveau voor een gemiddeld jaar er toe leiden dat er meer wordt gewonnen dan noodzakelijk.

Bovenstaande formule is gebaseerd op de som van het aantal graden in een jaar. Het aantal graaddagen is een maat die gebruikt wordt om aan te geven hoe streng een winter is en vertoont een sterke correlatie met de totale gasafname. Een graaddag is het verschil tussen de daggemiddelde effectieve temperatuur (de temperatuur gecorrigeerd voor de windsneldheid) en de stookgrens. Bij het opstellen van de formule wordt uitgegaan van een stookgrens van 14ºC.

21-12-2016

9c

gesprek met Shell + ExxonMobil

Ministerie van Economische Zaken

Directoraat-generaal
Energie, Telecom & Mededinging
Auteur
T 070-
M 06
@minez.nl

Datum
17 juni 2016
Kenmerk
DGETM-EI / 16093334

Kopie aan

Bijlage(n)

TER ADVISERING

Aan de Minister

nota

Gesprek met Shell, ExxonMobil en NAM over instemmingsbesluit

Parafenroute			Ontvangen BBR
Digitaal akkoord 17/6	b/a Digitaal akkoord 17/6 *Leest parallel*		
Directeur ETM/EBI	DGETM	DG	
Per mail akkoord 17/6	Per mail akkoord 17/6	Digtaal akkoord 17/6	
DGB&I	FEZ	BBR	

21-12-2016

Aanleiding

- Aanstaande maandag spreekt u met Shell en ExxonMobil
- In uw weekendtas heeft u een nota ontvangen over de opties die voorliggen met betrekking tot de invulling van de capaciteitsvraag op het laagcalorische systeem en de rol die een nieuwe stikstoffabriek hier bij zou kunnen spelen. Deze nota dient in combinatie met de nu voorliggende nota ook ter voorbereiding op het coalitieoverleg van aanstaande maandagochtend.
- Indien in het weekend relevante ontwikkelingen zijn, zult u hierover nader worden geïnformeerd.

Advies

- U kunt in het gesprek het voorgenomen ontwerp-instemmingsbesluit toelichten.

Kernpunten

Het ontwerp-instemmingsbesluit

- Het ontwerp-instemmingsbesluit bevat het voorstel om het productieplafond voor 5 jaar vast te stellen op 24 miljard m^3 per gasjaar, maar met ruimte voor meer winning bij een winter die kouder is dan gemiddeld vanwege de leveringszekerheid.
- Op dit moment acht het kabinet het, op basis van het SodM-advies, onverstandig om een productieniveau onder de 24 miljard m^3 per jaar en boven de 27 miljard m^3 per jaar vast te leggen in het ontwerp-instemmingsbesluit. Buiten deze bandbreedte neemt de kans op fluctuaties in de gaswinning toe en daarmee ook de kans op seismiciteit.
- GTS geeft aan dat bij een niveau van 24 miljard m^3 de leveringszekerheid in een gemiddeld jaar wordt afgedekt. Voor de extra gasproductie die nodig is in een kouder dan gemiddelde winter vanuit het oogpunt van leveringszekerheid wordt een formule gehanteerd die GTS heeft ontwikkeld en waarmee de extra productie kan worden ingericht op basis van het principe van graaddagen.
- In een koudere winter kan vanuit oogpunt van leveringszekerheid maximaal 6 miljard m^3 aan extra gasproductie worden toegestaan bovenop de stabiele productie uit het Groningenveld op het niveau van 24 miljard m^3.

21-12-2016

Vervolgproces ten aanzien van stikstoffabriek

- Dinsdag zal in de REZIM naast het voorgenomen ontwerp-instemmingsbesluit ook een notitie over de stikstoffabriek worden besproken. Deze notitie krijgt u maandagavond voorgelegd en kan dan nog worden verzonden ten behoeve van de REZIM, zodat de conclusies van de overleggen van maandagmiddag daarin kunnen worden verwerkt.

- De reactie van de regio is voor de coalitie belangrijke input bij het nemen van een definitief besluit. De regio wil dat er naast het instemmingsbesluit ook een meerjarig perspectief wordt geboden op de gaswinning.

Toelichting

Achtergrond

- GTS heeft aangegeven dat deze stikstoffabriek capaciteitsmatig niet nodig is om de leveringszekerheid te borgen, indien de bestaande marktmiddelen (Groningenveld, gasopslagen en de stikstofinstallaties) gedurende de komende 8 jaar grotendeels beschikbaar blijven. Na deze 8 jaar kan de capaciteitsbehoefte worden opgevangen door de huidige stikstoffabrieken en het Groningenveld.
- Wat betreft volume geeft GTS aan dat de nieuwe stikstoffabriek slechts gedurende enkele jaren een effectieve bijdrage kan leveren aan het (verder) verlagen van de Groningenproductie. Dit omdat de export van laagcalorisch gas tussen 2020 en 2030 zal eruglopen van ca 30 miljard m^3 tot 0. Dit, gecombineerd met het on breken van een capaciteitsmatige noodzaak, maakt het voor GT moeilijk om een investering van € 500 miljoen te onderbouwen

Aan: Minister

Van: directie Energiemarkt en Innovatie

Via:

Betreft: Aanvullingen leveringszekerheid en stikstoffabriek ten behoeve van coalitieoverleg

Aanleiding
Ten behoeve van het coalitieoverleg heeft u verzocht om een antwoord op de vraag waarom niet voor een nieuwe stikstoffabriek wordt gekozen, terwijl de winning daarmee substantieel kan worden verlaagd. Daarnaast verwachten we op basis van de overleggen met de regio, SodM en andere ministeries we dat de volgende punten in het coalitieoverleg en de REZIM aan de orde zullen komen:

- Vragen over de mogelijkheid dat er om de leveringszekerheid in een koud jaar te garanderen tot maximaal 30 miljard m^3 Groningengas nodig is;
- Vragen over de besluitvorming rondom de stikstoffabriek.

In deze notitie zetten we nog een keer de relevante elementen uit nota's die u eerder heeft ontvangen op een rij en voegen we advisering toe voor het coalitieoverleg voor maandagochtend.

Coalitieoverleg
Maandagochtend wordt in het coalitieoverleg gesproken over het voorgenomen ontwerp-instemmingsbesluit en de komst van de stikstoffabriek. U kunt daar de volgende lijn inbrengen:

Met betrekking tot de 30 miljard m^3 (wat als er toch meer dan 27 miljard m^3 moet worden geproduceerd?):

- De kans dat er in een kouder dan gemiddeld jaar meer dan 27 miljard m^3 moet worden gewonnen gedurende de komende jaren is 10%.
- GTS houdt in haar berekeningen ook bij koude jaren rekening met een gelijkmatige inzet van Groningen. Hiermee wordt tegemoet gekomen aan het advies van SodM om fluctuaties zoveel mogelijk te vermijden.
- De relevante tekstpassages in de Kamerbrief kunnen indien gewenst op dit punt verder worden verduidelijkt.
- De stikstoffabriek zou pas vanaf oktober 2020 kunnen bijdragen aan het verlagen van de volumes Groningengas die nodig zijn uit oogpunt van de leveringszekerheid.

Met betrekking tot de stikstoffabriek:

-
-
- De zin luidt: "De installatie zal in het gasjaar 2019/2020 in gebruik worden genomen. Vanaf dat moment zal 5 tot 7 miljard m^3 ... per jaar minder gas uit het Groningenveld nodig zijn om aan de leveringszekerheid te voldoen, waardoor er in een relatief koud jaar nog 24 miljard m^3 en in een warm jaar 18 miljard m^3 nodig is. Het is de inzet van het kabinet om optimaal gebruik te maken van de extra ruimte die daardoor ontstaat."
- Door die toevoeging is zowel in de regio als in de Tweede Kamer de verwachting gewekt dat de stikstoffabriek zal komen en dat dit zal leiden tot verdere reductie van de winning uit Groningen.
- Het klopt dat er bij de komst van de stikstoffabriek in oktober 2020 met een substantieel lager volume uit Groningen kan worden volstaan dan dat zonder stikstoffabriek kan. Of een verlaging noodzakelijk is voor de veiligheid hangt af van de SodM-advisering voor 2021 en verder.

21-12-2016

- In het huidige advies van SodM staat dat bij een niveau van 24 miljard m³ de seismiciteit de komende jaren naar verwachting iets daalt en rond 2021 weer op het niveau komt van het jaar 2015/16. Er wordt gekeken naar een niveau van seismiciteit zoals in het jaar 2015/16, omdat dat veilig genoeg is gebleken. De seismiciteit kan nog lager zijn als het voorkomen van fluctuaties een positief effect heeft op de seismiciteit en dat wordt wel verwacht. Daar wordt de komende jaren onderzoek naar gedaan. Met deze insteek heeft SodM het adagium "hoe lager, hoe beter" losgelaten en daardoor ontbreekt de noodzaak om een nieuwe stikstoffabriek te bouwen teneinde naar een substantieel lagere winning over te gaan.
- Bovendien zal door de afnemende vraag naar laagcalorisch gas door de ombouw in het buitenland de volumematige bijdrage van de stikstoffabriek in de periode 2021 t/m

- Het voorgenomen kabinetsbesluit zou dan ook moeten zijn dat de stikstoffabriek er niet hoeft te komen.
- Het lijkt verstandig dit voorgenomen besluit dinsdagmiddag eerst voor te leggen aan de regio voordat het kabinet een definitief besluit neemt. De regio heeft al aangegeven dat zij er aan hecht dat er naast het instemmingsbesluit ook een meerjarig perspectief wordt geboden op de gaswinning. Met de input van de regio kan de MR vervolgens een definitief besluit nemen.

Toelichting

- Leveringszekerheid kent twee componenten: volume en capaciteit. Om leveringszekerheid te borgen dient er niet alleen op, bijvoorbeeld, jaarbasis voldoende gas te zijn om te voldoen aan de vraag; het volume. Op het laagcalorische systeem – waar de Nederlandse kleinverbruikers en delen van Frankrijk, België en Duitsland op zijn aangesloten – kunnen het Groningenveld en de stikstofinstallaties in volume voorzien.
- Gas dient echter ook op de momenten dat daar daadwerkelijk behoefte aan is in de gevraagde hoeveelheid te kunnen worden geleverd; de capaciteit. Op een koude dag moet er voldoende piekcapaciteit zijn om het gas dat dan nodig is op het net te zetten. De capaciteit wordt geleverd door het Groningenveld en de stikstofinstallaties, maar ook door gasopslagen.
- GTS geeft aan dat bij een niveau van 24 miljard m^3 de leveringszekerheid in een gemiddeld jaar wordt afgedekt. Voor de extra gasproductie die nodig is om in een kouder dan gemiddelde winter de leveringszekerheid te garanderen wordt een formule gehanteerd die GTS heeft ontwikkeld op basis van het principe van graaddagen.
- GTS heeft ook berekend dat met een volume van 27 miljard m^3 in 90% van de door haar gebruikte temperatuurprofielen op een vlakke manier in de leveringszekerheid kan worden voorzien. In een (extreem) koude winter kan vanuit oogpunt van leveringszekerheid maximaal 30 miljard m^3 aan gasproductie nodig zijn; 6 miljard m^3 extra productie bovenop het niveau van 24 miljard m^3. De kans dat er uit oogpunt van de leveringszekerheid meer moet worden gewonnen dan 27 miljard m^3 is 10%. Deze nuancering zullen we ook opnemen in de Kamerbrief.
- SodM adviseert om voorzichtig om te gaan met productie boven de 24 miljard m^3 omdat seizoensfluctuaties in de gaswinning moeten worden vermeden. GTS houdt in haar berekeningen rekening met een gelijkmatige productie waardoor op een vlakke manier kan worden voorzien in de leveringszekerheid.

Stikstoffabriek bij Zuidbroek

21-12-2016

- In de afgelopen maanden heeft de landelijk netbeheerder GTS ten behoeve van de finale investeringsbeslissing over de voorgenomen stikstoffabriek in Zuidbroek (geschatte investering € 500 mln.) de capaciteitsmatige noodzaak van deze stikstoffabriek geactualiseerd.
- De conclusie van GTS is dat indien de bestaande capaciteitsmiddelen (Groningen, gasopslagen en de stikstofinstallaties) op het laagcalorische systeem de komende jaren beschikbaar blijven, er vanuit capaciteitsoogpunt geen nieuwe stikstoffabriek nodig is.
- De analyse van GTS geeft een ander beeld dan in 2014 toen de conclusie was dat de stikstoffabriek wel nodig was. De belangrijkste redenen daarvoor zijn:
  - De lagere productie uit Groningen in de afgelopen jaren zorgt ervoor dat meer capaciteit beschikbaar is op Groningen. Dit kom omdat de druk van het Groningenveld minder snel daalt dan destijds werd verwacht;
  - De marktombouw in het buitenland start eerder dan in 2014 werd verondersteld. De stikstoffabriek komt gereed op het moment dat de ombouw in het buitenland start en de capaciteitsvraag snel afneemt. De capaciteitsbehoefte is groter in de jaren vóór ingebruikname van de nieuwe stikstoffabriek. In 2014 dacht men dat het mogelijke tekort aan capaciteit een piek zou kennen in 2024. Volgens de huidige inzichten piekt het mogelijke capaciteitstekort in de winter van 2019/2020.

Volumematig

- In de regio wordt naar de komst van de stikstoffabriek uitgekeken omdat uit oogpunt van de leveringszekerheid dan kan worden volstaan met lagere volumes uit het Groningenveld
- GTS heeft in haar nieuwe studie berijferd dat de fabriek volumematig weinig zal bijdragen indien de huidige plafondbenadering wordt vastgehouden. Dit komt door de ombouw die op dat moment plaatsvindt in onze buurlanden. Hierdoor halveert de omvang van de laagcalorische gasmarkt tussen 2020 en 2030.
  - De mate waarin de stikstoffabriek kan bijdragen aan een veilig volume van winning hangt samen met advisering door SodM over de winning uit het Groningenveld voor 2021 en verder. In het huidige SodM-advies wordt namelijk nog geen rekening gehouden met de effecten van vlakkere winning op de seismische activiteit. Mocht er ondanks de vlakke winning toch nog steeds een toename zijn van de seismische activiteit, dan is het mogelijk om door de bouw van de stikstofinstallatie na 2020 naar een stabiel lager niveau van winning te gaan.

- Het meest recente advies van Staatstoezicht op de Mijnen (SodM) geeft geen aanleiding om te kiezen voor een lager niveau dan hetgeen op dit moment noodzakelijk is voor de leveringszekerheid in een gemiddeld jaar. Het adagium "hoe lager, hoe beter" is losgelaten. SodM pleit voor stabiele winningsniveaus waarbij fluctuaties zoveel mogelijk worden vermeden. Het bouwen van de nieuwe stikstoffabriek lijkt vanuit dat oogpunt en op basis van het advies van SodM niet noodzakelijk.
- Indien de winning vanaf 2020 constant wordt vastgesteld op het laagste niveau dat voor de leveringszekerheid noodzakelijk is (het 'omkeren' van de markt), dan kan de fabriek bijdragen aan het snel afbouwen van de volumes Groningengas. Dit betekent dat alle stikstofinstallaties eerst maximaal worden ingezet voordat er een beroep wordt gedaan op Groningengas. De stikstoffabriek zal dan maximaal 7 miljard m³ per jaar kunnen produceren. Dit heeft als effecten:
  - Het gevolg zal zijn dat er 300-400 miljard m³ gas mogelijk niet gewonnen zal worden. Dit staat gelijk aan een derving van de aardgasbaten van € 50-90 miljard;
  - Bovendien zal dit gas moeten worden geïmporteerd uit Noorwegen, Rusland of via LNG, want de vraag zal geen gelijke afname laten zien.
  - Indien wordt uitgegaan van een gelijkmatige vlakke winning is het overigens niet mogelijk de volumematige capaciteit van de nieuwe stikstoffabriek (7 miljard m³) volledig te benutten, gelet op de ondiepe marktvraag in de zomer. Het is dus niet zo dat het niveau dat noodzakelijk is voor de leveringszekerheid in een gemiddeld jaar daalt van 24 naar 17 miljard m³. Dit zal dan iets hoger liggen.
- Ten slotte geeft GTS ook aan dat er andere, goedkopere, opties zijn om het binnenlandse volume dat nodig is uit het Groningenveld terug te brengen. GTS heeft een studie laten doen naar de effecten van de ombouw van vijf grote industrieën en twee elektriciteitscentrales naar hoogcalorisch gas. Het omschakelen zou, vanaf het jaar 2020, 300.000 m /h tot 500 000 m /h capaciteit kunnen besparen en een jaarvolume tussen 1 en 2 miljard m³. De totale kosten hiervan worden geraamd op ongeveer € 140 mln.

21-12-2016

Andere alternatieven, zoals uitbreiding van de al bestaande capaciteit, zijn onderzocht maar bleken niet haalbaar.

Capaciteitsmatig

- De conclusie van GTS is dat indien de bestaande capaciteitsmiddelen (Groningen, gasopslagen en stikstofinstallaties) op het laagcalorische systeem de komende jaren beschikbaar blijven, er vanuit capaciteitsoogpunt geen nieuwe stikstoffabriek nodig is.
- Het is echter onzeker of deze middelen (Groningen, opslagen) in voldoende mate beschikbaar blijven. Indien deze onzekerheden zich manifesteren kan er vanaf 2018 een capaciteitstekort ontstaan. Hiervoor biedt de voorgenomen fabriek in Zuidbroek pas vanaf 2020 een oplossing. Vanaf 2025 zal de capaciteitsvraag vanwege de sterke terugloop van de exportcapaciteit (marktombouw buitenland) echter dusdanig zijn afgenomen dat de additionele capaciteit van de stikstoffabriek niet langer noodzakelijk is. De stikstoffabriek voorziet dus maximaal 5 jaar in een mogelijke capaciteitsbehoefte. [redacted]

21-12-2016

Van:
Verzonden: zondag 19 juni 2016 22:15
Aan:
CC:

Onderwerp: Fwd: schadepreventie
Bijlagen: Schadepreventie2.doc; ATT00001.htm

Beste ,

Bijgaand een notitie voor de minister over de "schadevraag".
Ik heb deze notitie geformuleerd na inbreng van verschillende kanten.

Groet,

Verstuurd vanaf mijn iPad

Begin doorgestuurd bericht:

Van:
Datum: 19 juni 2016 22:04:57 CEST
Aan: @nationaalcoordinatorgroningen.nl>
Onderwerp: schadepreventie

21-12-2016

Aan	minister
Van	NCG
Betreft	schade
Datum	20 juni 2016

- In uw reactie op de stukken over het winningsplan heeft u bij concept brief bij alinea 5 gewezen op het volgende: "Dit is een kwetsbare alinea. Als 24 bcm het absolute minimum is en eventuele berekeningen ertoe zouden leiden dat tweehonderdduizend huizen preventief moeten worden versterkt om lichte schade te voorkomen, heeft dit vergaande consequenties. Het is van belang die vooraf te doordenken.".--
- De adviezen van Sodm, Mijnraad en Tcbb vragen allemaal expliciet aandacht hiervoor. Sodm stelt dat de NAM de nadruk legt op mitigerende maatregelen ter beperking van schade en het verlagen van het risico. SodM benadrukt de preventieve maatregelen.
- In de verschillende adviezen wordt schade als volgt gecategoriseerd DS5 is het zwaarste niveau (bezwijken van de panden); DS4 (zware constructieve schade); DS3 aanzienlijke tot zware schade; DS2 matige schade (scheuren in meerdere muren; neervallen van grotere stukken pleisterwerk. Vallen van delen van schoorstenen) en DS1 (verwaarloosbare tot lichte schade, geen constructieve schade).

- We benaderen nu de versterking van panden vanuit risico. Het wettelijk uitgangspunt bij bouwregelgeving is "near collapce". De NPR kent ook andere niveaus, zoals "limited damage". Met dat niveau wordt bereikt dat niet alleen risico, maar ook schade wordt meegenomen i de normstelling.
- Op korte termijn zal aan de NEN commissie gevraagd worden om de nieuwste inzichten te verwerken in de NPR, zodat op 1 januari 2017 deze nieuwe NPR in werking zal treden.

- Punt van aandacht is dat de berekeningen worden neergelegd bij NAM en het kabinet het voornemen uitspreekt om de berekeningen tevens te laten doen door het onafhankelijke kennisprogramma effecten mijnbouw. Onderzoek door NAM leidt bijna per definitie tot de reactie dat de resultaten niet worden vertrouwd.

Het gewenst is om invulling te geven aan wat redelijk is ten aanzien van schade in het kader van de Mijnbouwwet. SodM verwijst naar artikel 33 van de Mijnbouwwet dat stelt dat schade

21-12-2016

zoveel mogelijk voorkomen moet worden. Dat geldt ook voor schade die nauwelijks bijdraagt aan het veiligheidsrisico.

Ministerie van Economische Zaken

12

TER ADVISERING EN
TER ONDERTEKENING

Aan de Minister

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging
Directie Energie en Omgeving

Auteur

T
@minez.nl

Datum
22 juni 2016

Kenmerk
DGETM-EO / 16095683
BHM: 16095857

Kopie aan:

nota

Concept-Kamerbrief gaswinning Groningen ten behoeve van de MR van 24 juni 2016

Parafenroute

Digitaal akkoord 22-06-2016	Digitaal akkoord 22-06-2016	Digitaal akkoord 22-06-2016
Directeur-Generaal ETM	Directeur Energie en Innovatie	BBR/Team-Min

Bijlage(n): 6.

Aanleiding

Op vrijdag 24 juni 2016 wordt in de MR gesproken over het ontwerp-instemmingsbesluit over de gaswinning uit het Groningenveld op basis van de concept-Kamerbrief die daar ter bespreking voorligt.

Advies

- U kunt instemmen met de concept-Kamerbrief en bijgaand aanbiedingsformulier voor de MR tekenen. Inzet voor de MR is om de brief te accorderen ter verzending aan de TK.
- Het ontwerp-instemmingsbesluit zal conform besluitvorming in de MR van 24 juni 2016 worden uitgewerkt en vanaf begin juli 2016 voor een periode van zes weken ter inzage liggen. Separaat bijgesloten vindt u de kennisgeving waarmee de ter inzage ligging wordt aangekondigd in de huis-aan-huis bladen en de Staatscourant. Deze maakt geen onderdeel uit van de stukken voor de MR. Graag uw akkoord met de inhoud van de kennisgeving.
- Het besluit over de nieuwe stikstoffabriek bij Zuidbroek is geen onderdeel van het ontwerp-instemmingsbesluit. GTS geeft aan dat meer capaciteit op het Groningenveld beschikbaar is dan in 2014 werd aangenomen, maar ook dat er onzekerheden zijn ten aanzien van de toekomstige beschikbaarheid van de bestaande capaciteitsmiddelen. Binnen deze context moet de eventuele bouw van een nieuwe stikstoffabriek bij Zuidbroek worden bezien. De TK zal in de eerste helft van september worden geïnformeerd.
- Onder de kernpunten vindt u een redeneerlijn ten behoeve van de MR-behandeling.

Kernpunten

- Als gevolg van de uitspraak van de Raad van State van eind 2015 moet voor 1 oktober 2016 een nieuw instemmingsbesluit worden genomen over de gaswinning in Groningen vanaf 1 oktober 2016.
- Op basis van de adviezen van SodM, de Technische commissie bodembeweging (Tcbb), provincies, gemeenten, waterschappen, de Mijnraad en de actualisatie van GTS ben ik tot het voorliggende ontwerp-instemmingsbesluit gekomen.

Ontvangen BBR

21-12-2016

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging
Directie Energie en Omgeving

Kenmerk
DGETM-EO / 16095683

- SodM geeft in haar advies aan dat door eerdere ingrepen in de gaswinning de seismische activiteit bij het huidige niveau van 27 miljard m^3 per jaar significant afgenomen blijkt te zijn. SodM verwacht dat door het vermijden van fluctuaties in de gaswinning en door het productieniveau vast te leggen op 24 miljard m^3 per jaar, een verdere reductie van de seismische activiteit bereikt zal worden. GTS geeft aan dat bij een niveau van 24 miljard m^3 per jaar de leveringszekerheid in een gemiddeld jaar wordt afgedekt.
- Op dit moment acht ik het, op basis van het advies van SodM, onverstandig om een productieniveau onder de 24 miljard m^3 per jaar vast te leggen in het ontwerp-instemmingsbesluit. Onder dit productieniveau neemt de kans op fluctuaties in de gaswinning toe en daarmee ook de kans op seismiciteit.
- Ik stel voor, op basis van de verschillende adviezen, om het productieniveau voor de gaswinning uit het Groningenveld in het ontwerp-instemmingsbesluit vast te stellen op 24 miljard m^3 per jaar, met ruimte voor meer winning bij een winter die kouder is dan gemiddeld vanwege de leveringszekerheid.
- Bij de vaststelling van dit productieniveau is het beperken van veiligheidsrisico's en het zoveel mogelijk beperken van schade de enige overweging geweest.
- Additionele productie uit het Groningenveld tot maximaal 6 miljard m^3, conform advies GTS, wordt vanuit het oogpunt van leveringszekerheid alleen toegestaan in die mate dat het jaar kouder is dan een gemiddeld jaar, voor de periode dat het kouder is en rekening houdend met een gelijkmatige winning conform het advies van SodM.
- Ter illustratie: bij 27 miljard m^3 kan de gasvraag in ongeveer 90% van de winters op een vlakke manier worden afgedekt.
- Ik stel voor, op basis van het advies van de Mijnraad, om uiterlijk over vijf jaar een nieuw instemmingsbesluit te nemen. Vanwege het proces dat moet worden doorlopen om te komen tot een nieuw instemmingsbesluit, zal NAM worden gevraagd om over vier jaar een nieuw winningsplan in te dienen.
- Conform het advies van de Mijnraad zal na twee jaar een ijkmoment worden ingebouwd, waarbij de vraag beantwoord moet worden of nieuw verworven kennis of verandering van feiten en omstandigheden voldoende reden geven om opnieuw te kijken naar het instemmingsbesluit.
- Het inspectieprogramma van de NCG laat ik onverkort uitvoeren en op basis van de uitkomsten hiervan zal worden bezien of bijstelling van het versterkingsprogramma aan de orde is. De haalbaarheid van het versterkingsprogramma hangt daarmee af van de uitkomsten van de inspecties.
- Tot slot, het besluit over de nieuwe stikstoffabriek bij Zuidbroek is geen onderdeel van het ontwerp-instemmingsbesluit. GTS geeft aan dat meer capaciteit op het Groningenveld beschikbaar is dan in 2014 werd aangenomen, maar ook dat er onzekerheden zijn ten aanzien van de toekomstige beschikbaarheid van de bestaande capaciteitsmiddelen. Binnen deze context moet de eventuele bouw van een nieuwe stikstoffabriek bij Zuidbroek worden bezien. De TK zal in september worden geïnformeerd.

21-12-2016

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging
Directie Energie en Omgeving

Kenmerk
DGETM-EO / 16095683

Toelichting

Ambtelijke afstemming

- Ter voorbereiding op de behandeling in de REZIM heeft op 16 juni 2016 een DG-overleg plaatsgevonden met AZ, FIN, SZW, BZK en IenM. Allen gaven aan het eens te zijn met de algemene lijn van het ontwerp-instemmingsbesluit.
- Enkele tekstuele punten die de departementen naar voren brachten op de toen voorliggende concept Kamerbrief zijn verwerkt.

Directie Energie en Omgeving

21-12-2016

Ministerie van Economische Zaken

12f

Kennisgeving
ontwerp-instemmingsbesluit gaswinning Groningenveld

Van vrijdag 1 juli tot en met donderdag 11 augustus 2016 kan iedereen een zienswijze geven op het ontwerp-instemmingsbesluit voor het winningsplan voor het Groningenveld. In deze kennisgeving leest u over de mogelijkheid die u heeft om te reageren.

openbaar?

Vóór oktober 2016 neemt het kabinet een besluit over de gaswinning in Groningen. De Nederlandse Aardolie Maatschappij (NAM) heeft op 1 april 2016 een nieuw winningsplan ingediend bij de minister van Economische Zaken. De betrokken provincies, gemeenten, waterschappen, Veiligheidsregio Groningen, Staatstoezicht op de Mijnen (SodM), Technische commissie bodembeweging (Tcbb) en de Mijnraad adviseerden over het nieuwe winningsplan van NAM. Mede op basis van deze adviezen ligt nu een concept besluit ter inzage over de gaswinning in Groningen. Dit besluit heet een ontwerp-instemmingsbesluit. Op grond van artikel 34, derde lid van de Mijnbouwwet en de Algemene wet bestuursrecht doorloopt de minister voor dit besluit de uniforme openbare voorbereidingsprocedure.

Waar kunt u de stukken inzien?

Alle documenten staan op www.bureau-energieprojecten.nl. Bedrijfsvertrouwelijke informatie ligt niet ter inzage. Op papier kunt u de stukken van vrijdag 1 juli tot en met donderdag 11 augustus 2016 tijdens de reguliere openingstijden ook inzien bij:

Gemeente Delfzijl / gemeentehuis	*Johan van den Kornputplein 10, Delfzijl*	*T 14 0596*
Gemeente Loppersum / gemeentehuis	*Molenweg 12, Loppersum*	*T (0596) 54 82 00*
Gemeente Slochteren / gemeentehuis	*Hoofdweg 100, Slochteren*	*T (0598) 425 555*
Provincie Groningen / provinciehuis	*Martinikerkhof 12, Groningen*	*T (050) 316 4911*
Provincie Drenthe / provinciehuis	*Westerbrink 1, Assen*	*T (0592) 36 55 55*

Hoe kunt u uw zienswijze geven?

Digitaal
Bij voorkeur ontvangen wij uw zienswijze via het digitale zienswijzeformulier op www.bureau-energieprojecten.nl

Post
Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt Gaswinning Groningenveld, Postbus 248, 2250 AE Voorschoten

Mondeling
Tijdens één van de informatiebijeenkomsten of telefonisch met Bureau Energieprojecten op werkdagen tussen 09.00 en 12.00 uur – T (070) 379 89 79

Informatiebijeenkomsten
In juli bent u van harte welkom op onze informatiebijeenkomsten met uw vragen over het ontwerp-instemmingsbesluit en de zienswijzeprocedure.

Tussen 19.00 en 21.00 uur kunt u binnenlopen en met medewerkers van het ministerie van Economische Zaken in gesprek gaan. De inloopavonden worden gehouden op:

6 juli	Hotel Ekamper, Radsweg 12, Oosteinde/Roodeschool
7 juli	Brinkhotel, Brink Oostzijde 6, Zuidlaren
12 juli	Horecacentrum Buurhoes, Gaykingastraat 17, Ten Boer
13 juli	Restaurant De Boerderij, Hoofdweg 28, Slochteren
14 juli	Hotel Spoorzicht, Molenweg 11, Loppersum

Wat gebeurt er met uw zienswijze?

De minister betrekt de zienswijzen bij het definitieve besluit over de gaswinning in Groningen. Het definitieve instemmingsbesluit winningsplan Groningenveld ligt naar verwachting eind september 2016 ter inzage. Hierin staat hoe met de zienswijzen rekening is gehouden. Een belanghebbende die op het ontwerp-instemmingsbesluit een zienswijze heeft gegeven, kan tegen het definitieve instemmingsbesluit beroep instellen bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. Ook belanghebbenden die redelijkerwijs geen zienswijzen konden indienen kunnen een beroep instellen.

Waar kunt u op reageren?

Het ontwerp-instemmingsbesluit winningsplan Groningenveld

Het nieuwe winningsplan Groningenveld van NAM met technisch addendum

De adviezen van betrokken provincies, gemeenten, waterschappen, Veiligheidsregio Groningen, Staatstoezicht op de Mijnen (SodM), Technische commissie bodembeweging (Tcbb) en de Mijnraad

Overige stukken die betrekking hebben op het ontwerp-instemmingsbesluit

Wilt u aangeven op welk deel van het ontwerp-instemmingsbesluit u reageert of uw zienswijze onderbouwen met argumenten?

Meer informatie kunt u vinden op www.rijksoverheid.nl/gaswinninggroningen

Ministerie van Economische Zaken juli 2016

21-12-2016

Van:
Verzonden: woensdag 16 november 2016 10:24
Aan:
Onderwerp: FW: SodM advies Winningsplan Groningen 2016 vertrouwelijk
Bijlagen: Advies SodM winningsplan Groningen 2016.pdf

Opvolgingsmarkering: Opvolgen
Markeringsstatus: Gemarkeerd

2

Met vriendelijke groet / Kind regards,

Staatstoezicht op de Mijnen / State Supervision of Mines
Ministerie van Economische Zaken
Ministry of Economic Affairs
Henri Faasdreef 312 | 2492 JP | Den Haag / The Hague
Postbus / P.O. Box 24037 | 2490 AA | Den Haag
T + 31
F + 31
@minez.nl
http://www.sodm.nl

Van:
Verzonden: donderdag 23 juni 2016 14:01
Aan:
Onderwerp: FW: SodM advies Winningsplan Groningen 2016 vertrouwelijk

Graag bijgaand in DOMUS.

Dank,

Met vriendelijke groet / Kind regards,

Staatstoezicht op de Mijnen / State Supervision of Mines
Ministerie van Economische Zaken
Ministry of Economic Affairs
Henri Faasdreef 312 | 2492 JP | Den Haag / The Hague
Postbus / P.O. Box 24037 | 2490 AA | Den Haag
T + 31
F + 31
@minez.nl
http://www.sodm.nl

Van:
Verzonden: donderdag 23 juni 2016 14:01
Aan: @shell.com'
CC:
Onderwerp: SodM advies Winningsplan Groningen 2016 vertrouwelijk

21-12-2016

Zoals ik je zojuist meldde, bijgaand het advies van SodM inzake "Winningsplan Groningen 2016".

Dit advies wordt je toegestuurd omdat ik van mening ben dat NAM als onder toezicht gestelde het SodM advies rechtstreeks van de toezichthouder dient te vernemen.

Wel wil ik je vragen dit advies strikt vertrouwelijk te houden totdat de minister de Kamer geïnformeerd heeft. Daarna zal ook SodM haar advies openbaar maken.

Groet.

Met vriendelijke groet / Kind regards,

Staatstoezicht op de Mijnen / State Supervision of Mines
Ministerie van Economische Zaken
Ministry of Economic Affairs
Henri Faasdreef 312 | 2492 JP | Den Haag / The Hague
Postbus / P.O. Box 24037 | 2490 AA | Den Haag
.....
T + 31
F + 31
@minez.nl
http://www.sodm.nl

21-12-2016

Van:
Verzonden: vrijdag 24 juni 2016 15:11
Aan: @shell.com'; @shell.com'; @shell.com'
CC:

Onderwerp: Kabinetsbesluit Groningenveld
Bijlagen: 160623 DEF KENNISGEVING_GASWINNING_A3.pdf; 160624 infographic Groningen.jpg; 160624 Nieuwsbericht - Gaswinning Groningen verlaagd tot 24 miljard kubieke meter.docx

Goedemiddag,

Het kabinet stemt in met het ontwerp-instemmingsbesluit over gaswinning in Groningen. Hierbij ontvangt u de link naar de brief aan de Tweede Kamer over het ontwerp-instemmingsbesluit. U vindt hier ook alle adviezen die als bijlagen zijn meegestuurd met de brief.
https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-economische-zaken/documenten/kamerstukken/2016/06/24/ontwerp-instemmingsbesluit-gaswinning-groningen

Eveneens bijgesloten vindt u het nieuwsbericht en de infographic over de belangrijkste punten van het ontwerp-instemmingsbesluit.

Het ontwerp-instemmingsbesluit zelf is per 1 juli 2016 openbaar en ligt van 1 juli tot 11 augustus 2016 ter inzage. Bijgesloten vindt u de kennisgeving. Deze zal deze week gepubliceerd worden in Dagblad van het Noorden en alle huis-aan-huisbladen in Groningen.

Vriendelijke groet,

01-12-2016

Van:
Verzonden: maandag 27 juni 2016 9:12
Aan: @shell.com'
Onderwerp: RE: Brief Tweede Kamer over ontwerp-winningsbesluit Groningen - ONDER EMBARGO

Ik bel je rond 12.00 u

-----Oorspronkelijk bericht-----
Van: @shell.com [mailtc @shell.com]
Verzonden: zaterdag 25 juni 2016 17:08
Aan:
Onderwerp: Re: Brief Tweede Kamer over ontwerp-winningsbesluit Groningen - ONDER EMBARGO

Jazeker. Tussen 11 en 1 komt mij het beste uit.

Tot maandag,

> On 25 jun. 2016, at 15:04, @minez.nl> wrote:
>
>
>
> Het zat in m´n planning om vrijdagmiddag telefonisch de voorschriften bij het winningsplan met je door te nemen. Door omstandigheden lukte dat niet meer voor sluitingtijd. Kan ik je maandagochtend bellen?
>
> Groet,
>
> -----Oorspronkelijk bericht-----
> Van:
> Verzonden: vrijdag 24 juni 2016 11:59
> Aan:
> CC:
> Onderwerp: Brief Tweede Kamer over ontwerp-winningsbesluit Groningen - ONDER EMBARGO
>
> Hallo
>
> Zoals gistermiddag telefonisch afgesproken, hierbij vertrouwelijk de brief aan de Tweede Kamer over het ontwerp-winningsbesluit voor het Groningen-veld. De brief is net geaccordeerd door de Ministerraad, en zal vanmiddag worden verstuurd naar de Tweede Kamer. We verwachten dat de brief aan het eind van de middag (rond vijven) naar buiten gaat, en ik wil je vragen tot dat moment hier uiterst vertrouwelijk mee om te gaan.
>
> Zoals gezegd zal ik afspraak inplannen om het ontwerp-winningsbesluit zoals dat vanaf 1 juli 2016 ter inzage gaat met jullie door te nemen, vooral gericht op een uitvoerbaarheidtoets. Vanmiddag zal er al door met jouw mensen contact worden opgenomen om op werkvloerniveau de eerste zaken te bespreken.
>
> Met vriendelijke groet,
>
>
>
> <DOMUS-#16093085-v11-Concept-Kamerbrief_ontwerp-instemmingsbesluit_gaswinning_Groningen.docx>
>
>
>
> Verstuurd vanaf mijn iPad

21-12-2016

Ministerie van Economische Zaken

TER ADVISERING

Aan de Minister

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging
Directie Energie en Omgeving
Auteur
T 070
@minez.nl

Datum
28 juni 2016
Kenmerk
DGETM-EO / 16099024
BMM: 16099182

nota

Ontwerp-instemmingsbesluit winningsplan Groningenveld

Parafenroute

Digitaal akkoord 28-06-2016	**Digitaal akkoord 28-06-2016**	**Digitaal akkoord 28-06-2016**
Directeur-Generaal ETM	Directeur Energie en Omgeving	BBR/Team-Min

Medeparaaf: akkoord 28-06-2016

WIZ

Kopie aan:

Bijlage(n): 1.
Ontwerp instemmingsbesluit

Aanleiding

Om voor 1 oktober 2016 een definitief besluit te kunnen nemen over het nieuwe winningsplan van NAM voor het Groningenveld moet uiterlijk 1 juli 2016 het ontwerp-instemmingsbesluit ter inzage worden gelegd. Over de hoofdlijnen van het ontwerp-besluit is op 24 juni 2016 overeenstemming bereikt in de MR.

Advies

- In te stemmen met bijgaand ontwerp-instemmingsbesluit.
- Informatieavonden vinden plaats op 6 juli (Roodeschool), 7 juli (Loppersum), 12 juli (Ten Boer), 13 juli (Slochteren) en 14 juli (Zuidlaren, Drenthe). Indien u een informatieavond wilt bijwonen, lijkt 12 juli (19.00-21.00) in Ten Boer agendatechnisch de beste optie.

Kernpunten

De kernpunten van het ontwerp-instemmingsbesluit zijn:

- De gasproductie uit het Groningenveld wordt gemaximeerd op 24 miljard m^3 per gasjaar.
- Uit hoofde van leveringszekerheid mag NAM in een koude winter een aanvullende hoeveelheid van maximaal 6 miljard m^3 produceren.
- De benodigde aanvullende hoeveelheid extra gas kan heel precies worden bepaald met een "graaddagenformule", die in het besluit is opgenomen.
- In het geval zich een ingrijpende technische storing voordoet, mag NAM - als dit uit hoofde van leveringszekerheid noodzakelijk is - een hoeveelheid van ten hoogste 1,5 miljard m^3 extra gas inzetten.
- NAM moet elk halfjaar (in mei en november) een rapport uitbrengen over het verloop van seismiciteit.
- Aan de hand van deze rapportage en de rapportage van de NCG kan na twee jaar een ijkmoment plaatsvinden, zoals geadviseerd door de Mijnraad.
- Dit ijkmoment is een politieke afspraak en als zodanig niet in de voorschriften bij het instemmingsbesluit vastgelegd.
- Uiterlijk 30 september 2020 moet NAM een nieuw winningsplan indienen. In 2021 zal dan hierover een besluit worden genomen.

Ontvangen BBR
28/6
29 JUNI 2016

Directoraat-generaal
Energie, Telecom & Mededinging
Directie Energie en Omgeving

Kenmerk
DGETM-EO / 16099024

Toelichting

- Van vrijdag 1 juli tot en met donderdag 11 augustus 2016 ligt het ontwerp-instemmingsbesluit over het winningsplan gaswinning Groningenveld ter inzage en kan iedereen (burgers, bedrijven, decentrale overheden) een zienswijze indienen op het ontwerp-instemmingsbesluit.
- Tijdens de eerste twee weken van deze zienswijzenperiode, voorafgaand aan de zomervakantie in de regio Noord, worden vijf informatiebijeenkomsten georganiseerd om vragen van bewoners te beantwoorden over het ontwerp-instemmingsbesluit.
- De informatieavonden vinden plaats op 6 juli (Roodeschool), 7 juli (Loppersum), 12 juli (Ten Boer), 13 juli (Slochteren) en 14 juli (Zuidlaren, Drenthe).
- De burgemeesters van de vier Groningse gemeenten waar de informatieavonden worden gehouden zijn bereid gevonden als gastheer/vrouw op te treden.
- Via kennisgevingen in lokale bladen, Dagblad van het Noorden en eventueel ook andere lokale media wordt de bevolking op de hoogte gebracht van de informatieavonden.
- De informatieavond heeft de vorm van een informatiemarkt waar eenieder vrij kan inlopen op het moment dat het hem/haar uitkomt. Op panelen hangen per thema een of meerdere posters. Deze posters zullen bemenst worden door inhoudelijke specialisten. Naast beleidsmedewerkers van EZ zijn ook SodM, GTS, NAM en NCG vertegenwoordigd. Om mondeling een zienswijze te kunnen inspreken, zullen notulisten aanwezig zijn die direct een zienswijze kunnen intypen, printen en laten ondertekenen.
- Journalisten zijn welkom bij de informatieavonden. Bij de eerste informatieavond zijn (directeur EenO) en aanwezig. Zij zullen journalisten zonodig te woord staan. Bij de avonden daarna zijn aanwezig. Zij zullen dan journalisten te woord staan en zonodig doorverwijzen naar DC.
- Voorafgaand aan de informatieavonden worden de beleidsmedewerkers door DC voorbereid op hoe je dient om te gaan met media en met emotioneel betrokken omwonenden.
- De ingediende zienswijzen worden betrokken bij de totstandkoming van het definitieve instemmingsbesluit dat voor 1 oktober 2016 moet ingaan.

Directie Energie & Omgeving

21-12-2016

Ministerie van Economische Zaken

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

Nederlandse Aardolie Maatschappij B.V.

Postbus 28000
9400 HH ASSEN

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging
Directie Energie en Omgeving

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Factuuradres
Postbus 16180
2500 BD Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001003214369000

T 07[redacted] (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/ez

Behandeld door
[redacted]

T 07[redacted]
F 07[redacted]
[redacted]@minez.nl

Ons kenmerk
DGETM-EO / 16099771

Uw kenmerk

Bijlage(n)
2

Datum 30 JUN 2016
Betreft Aanbieding ontwerpbesluit winningsplan Groningenveld

Geachte heer [redacted]

Hierbij treft u het ontwerp-instemmingsbesluit aan voor het winningsplan Groningenveld 2016 (bijlage 1). Dit besluit wordt, overeenkomstig artikel 3:10, eerste lid van de Algemene wet bestuursrecht (hierna: Awb), voorbereid met toepassing van de uniforme openbare voorbereidingsprocedure als bedoeld in afdeling 3.4 van de Awb.

Het ontwerpbesluit ligt van vrijdag 1 juli tot en met donderdag 11 augustus 2016 ter inzage bij:

- Gemeente Delfzijl, Johan van den Kornputplein 10, Delfzijl;
- Gemeente Loppersum, Molenweg 12, Loppersum;
- Gemeente Slochteren, Hoofdweg 10a, Slochteren;
- Provincie Groningen, provinciehuis, Martinikerkhof 12, Groningen;
- Provincie Drenthe, provinciehuis, Westerbrink 1, Assen;
- Ministerie van Economische Zaken, Bezuidenhoutseweg 73, Den Haag.

Alle stukken zijn ook digitaal te vinden op **www.bureau-energieprojecten.nl**.

Hiervan is kennis gegeven in de Staatscourant van 30 juni 2016 en tevens in de volgende huis aan-huis bladen en regionale dagbladen: 't Bokkeblad, Tussenklappen, De Wiekslag, De Krant, de Streekkrant, De Vriezer Post, Eemsbode, Noorderkrant, Groninger Gezinsbode, Harener Weekblad, Midweek/Roder Journaal, Streekblad/Pekelder Streekblad, Veendammer, De Eemslander, De Koerier, De Ommelanderkrant/De Ommelander, De Regiokrant, De Schakel, Oostermoer-Noordenveld/De Oostermoer, Dorpsklanken en Dagblad van het Noorden.

Gedurende de periode van terinzagelegging kan eenieder zienswijzen inbrengen naar aanleiding van het ontwerpbesluit. Een kopie van de desbetreffende advertentie treft u ook aan als bijlage (bijlage 2).

- 30 JUNI 2016 -

Van:
Verzonden: donderdag 30 juni 2016 13:44
Aan: @shell.com
Onderwerp: ontwerp-instemmingsbesluit winningsplan Groningen
Bijlagen: aanbiedingsbrief_NAM_instemmingsbesluit_wipla_Gron.pdf

De aanbiedingsbrief met het ontwerp-instemmingsbesluit inzake het winningsplan Groningen 2016 is vanmiddag op de post gedaan. Bijgaand alvast de digitale versie van de brief, tezamen met het besluit. Ik neem aan dat jij zorg draagt voor de distributie binnen NAM.

Met vriendelijke groet,

Ministerie van Economische Zaken/Ministry of Economic Affairs
Directie Energie en Omgeving/Department Energy & Environmental Management
Bezuidenhoutseweg 73| 2594 AC | Den Haag
Postbus/P.O.Box 20401| 2500 EK| Den Haag

T: +31
E: @minez.nl
W: http://www.rijksoverheid.nl/ez

21-12-2016

Van: @shell.com
Verzonden: vrijdag 1 juli 2016 22:56
Aan:
CC: @shell.com; @shell.com

Onderwerp: Re: Informatie-avonden

Planning is rond. Zal het dit weekend even doorsturen.

Groet

Op 1 jul. 2016 om 22:41 heeft @minez.nl> het volgende geschreven:

> Goedenavond weten jullie al wie er komen op de informatie-avonden? Voorafgaand aan de avond dineren we gezamenlijk op de locatie (iedereen komt tussen half 6 en 6) en spreken we de avond voor. Graag wil ik jullie daar ook voor uitnodigen. Kan je mij laten weten wie wanneer komt, wie mee wil eten en of er specifieke dieetwensen zijn. Alvast heel erg bedankt, vr.gr.

Van: @shell.com [mailto @shell.com]
Verzonden: vrijdag 24 juni 2016 17:37
Aan: @shell.com
CC:
@shell.com
Onderwerp: RE: Informatie-avonden

Dag , het antwoord is ja zeker en verzoek is ook al via bij ons gekomen. Selectie proces intern wie er van ons bij kan zijn is al gaande.....

Goede weekend, druk vrijdagje zo met alle die gepubliceerde kamerbrieven!

Groet,

<image001.jpg>Nederlandse Aardolie Maatschappij B.V.
Statutaire vestiging Den Haag - Handelsregister no. 04008369
PO Box 28000 / Schepersmaat 2
9400 HH Assen
Netherlands

tel: +31
e-mail

From: @minez.nl]
Sent: vrijdag 24 juni 2016 17:34
To:
Cc:
Subject: Informatie-avonden

21-12-2016

Goedemiddag en ,

In het kader van de terinzagelegging van het ontwerp-instemmingsbesluit gaan we informatie-avonden organiseren. De informatie-avonden zijn informatiemarkten, waar eenieder vragen kan komen stellen. Ze kennen geen plenair gedeelte. De informatie-avonden zijn vrij toegankelijk voor iedereen.

Er worden vijf informatie-avonden georganiseerd van 19.00 tot 21.00 uur:

- 6 juli – Hotel Ekamper, Radsweg 12, Oosteinde/Roodeschool
- 7 juli – Hotel Spoorzicht, Molenweg 11, Loppersum
- 12 juli – Horecacentrum Buurhoes, Gaykingastraat 17, Ten boer
- 13 juli – Restaurant De Boerderij, Hoofdweg 28, Slochteren
- 14 juli – Brinkhotel, Brink Oostzijde 6, Zuidlaren

Hoewel we geen informatiestand voorzien voor NAM, lijkt het ons wel goed als er iedere info-avond mensen van NAM aanwezig kunnen zijn om het winningsplan toe te kunnen lichten en eventuele vragen over het winningsplan te beantwoorden. Graag hoor ik van jullie of NAM daar aan mee wil werken en wie er dan zouden kunnen komen. De informatie-avonden worden tijdens het diner vlak van tevoren doorgesproken, maar vanzelfsprekend kunnen we een en ander ook eerder doorspreken. Graag hoor ik of NAM aanwezig kan zijn,

vriendelijke groet,

21-12-2016

Van: @shell.com
Verzonden: zondag 3 juli 2016 21:23
Aan: @shell.com
CC:

Onderwerp: RE: Informatie-avonden

Dit is het NAM lijstje. Ik heb (+31 6) nog even ingekopieerd. Ze heeft eea opgelijnd en gecoordineerd aan onze kant.
Ons team is er altijd om 18.00 uur en zal graag mee-eten.

6 juli
-
-
-

7 juli
-
-

12 juli
-
-
-

13 juli
-
-

14 juli
-
-
-

Nederlandse Aardolie Maatschappij B.V.
Registered in The Hague, The Netherlands - Trade Register no. 04008869

Correspondence: PO Box 28000, 9400 HH Assen
Office: Schepersmaat 2, 9405 TA Assen
Tel: +31 +31
Ema... @shell.com
Internet: http://www.nam.nl
Twitter: www.twitter.com/nambv

From: @minez.nl]
Sent: vrijdag 1 juli 2016 10:41
To:
Cc:

21-12-2016

Subject: RE: Informatie-avonden

Goedenavond weten jullie al wie er komen op de informatie-avonden? Voorafgaand aan de avond dineren we gezamenlijk op de locatie (iedereen komt tussen half 6 en 6) en spreken we de avond voor. Graag wil ik jullie daar ook voor uitnodigen. Kan je mij laten weten wie wanneer komt, wie mee wil eten en of er specifieke dieetwensen zijn. Alvast heel erg bedankt, vr.gr.

Van: @shell.com [mailto @shell.com]
Verzonden: vrijdag 24 juni 2016 17:37
Aan: @shell.com
CC: @shell.com
Onderwerp: RE: Informatie-avonden

Dag , het antwoord is ja zeker en verzoek is ook al via bij ons gekomen. Selectie proces intern wie er van ons bij kan zijn is al gaande.....

Goede weekend, druk vrijdagje zo met alle die gepubliceerde kamerbrieven!

Groet,

NAM Nederlandse Aardolie Maatschappij B.V.
Statutaire vestiging Den Haag - Handelsregister no. 04008869
PO Box 28000 / Schepersmaat 2
9400 HH Assen
Netherlands

tel:
e-mail @shell.com

From: @minez.nl]
Sent: vrijdag 24 juni 2016 17:34
To:
Cc:
Subject: Informatie-avonden

Goedemiddag

In het kader van de terinzagelegging van het ontwerp-instemmingsbesluit gaan we informatie-avonden organiseren. De informatie-avonden zijn informatiemarkten, waar eenieder vragen kan komen stellen. Ze kennen geen plenair gedeelte. De informatie-avonden zijn vrij toegankelijk voor iedereen.

Er worden vijf informatie-avonden georganiseerd van 19.00 tot 21.00 uur:

- 6 juli – Hotel Ekamper, Radsweg 12, Oosteinde/Roodeschool
- 7 juli – Hotel Spoorzicht, Molenweg 11, Loppersum
- 12 juli – Horecacentrum Buurhoes, Gaykingastraat 17, Ten boer
- 13 juli – Restaurant De Boerderij, Hoofdweg 28, Slochteren
- 14 juli – Brinkhotel, Brink Oostzijde 6, Zuidlaren

Hoewel we geen informatiestand voorzien voor NAM, lijkt het ons wel goed als er iedere info-avond mensen van NAM aanwezig kunnen zijn om het winningsplan toe te kunnen lichten en eventuele vragen over het winningsplan te beantwoorden. Graag hoor ik van jullie of NAM daar aan mee wil werken en wie er dan zouden kunnen komen.

21-12-2016

De informatie-avonden worden tijdens het diner vlak van tevoren doorgesproken, maar vanzelfsprekend kunnen we een en ander ook eerder doorspreken. Graag hoor ik of NAM aanwezig kan zijn,

vriendelijke groet,

21-12-2016

Van:
Verzonden: maandag 4 juli 2016 18:48
Aan:
Onderwerp: FW: Gesprek NAM-E&O

In vervolg op ons gesprek vanmiddag heb ik aan gemeld wat er vanmorgen gebeurd is,

Nu blijkt er morgen een gesprek te zijn tussen vond het belangrijk om de bevindingen vóór dat gesprek met de SG te delen. Vandaar mijn onderstaande mail aan

Groet,

Van:
Verzonden: maandag 4 juli 2016 18:43
Aan
Onderwerp: Gesprek NAM-E&O

Afgelopen vrijdag is het ontwerp-instemmingsbesluit met het winningsplan van Nam volgens planning naar Nam verzonden en ter inzage gelegd. De inspraakfase is daarmee gestart.
Het opstellen van het ontwerp-instemmingsbesluit is gebeurd op basis van het winningsplan van NAM en op basis van de daarover gegeven adviezen. Nam is daarbij niet betrokken geweest, behalve dat de voorschriften met hen zijn afgestemd om de uitvoerbaarheid ervan te verzekeren. Die afstemming heeft niet tot opmerkingen geleid.

Vanmorgen is er op verzoek van Nam over het instemmingsbesluit een gesprek geweest tussen Nam) en is daar namens WJZ bij aanwezig geweest. liet weten dat hij het besluit niet houdbaar achtte voor de Raad van State. vond dat er onjuistheden instonden en vond dat er te weinig aandacht aan besteed was.

Bij navraag op medewerkersniveau wat er precies bedoeld wordt, komt er nauwelijks inhoudelijk reactie.

Wel kan geconstateerd worden dat het kennelijk eens is met de kern van het instemmingsbesluit, want daar was geen commentaar op.

Groet,

21-12-2016

Van:
Verzonden: vrijdag 8 juli 2016 12:02
Aan:
CC:
Onderwerp: RE: Afspraak

Jij ook een fijne welverdiende vakantie gewenst!
Groet,

-----Oorspronkelijk bericht-----
Van:
Verzonden: vrijdag 8 juli 2016 11:40
Aan:
CC:
Onderwerp: FW: Afspraak

In vervolg op ons telefoongesprek van donderdagochtend, toen ik in Groningen zat....
Ik ben bij NAM geweest, maar niet kunnen spreken. Zij was in Den Haag, zoals jij al vermoedde.
Inmiddels heeft zelf het initiatief genomen voor overleg over het instemmingsbesluit. Overigens in overeenstemming met eerder gemaakte afspraken (tijdens de bijeenkomst waar bij was). Zie onderstaande email.
heeft aan de opdracht gegeven om een datum te prikken, na zijn vakantie.
juridische expertise erbij te betrekken vraagt wel om

Groet, en alvast een goede vakantie toegewenst!

-----Oorspronkelijk bericht-----
Van:
Verzonden: donderdag 7 juli 2016 18:55
Aan: DGETM E&O SECRE:
CC:
Onderwerp: Afspraak

Hallo

Zie onderstaande app van van de Nam. Zou jij willen kijken of je deze afspraak kunt inplannen voor over drie week (als ik weer week terug ben). Wil je met kijken wie er naast haarzelf dan nog meer bij kunnen zijn? Dank!

07-07-16 14:29:09 : Hallo , nav van ons aanbod aan jou (en later aan),
wanneer kunnen we samenzitten om onze zienswijze toe te lichten? Je sprak over eigen vakantie, dus graag wat opties (trouwens goed om dat met jullie juridische team erbij te doen). Laat even weten,

21-12-2016

Van:
Verzonden: donderdag 21 juli 2016 10:52
Aan:

Onderwerp: FW: rapport Mmax workshop onlin_
Bijlagen: QA_oplegnotitie_mmax_workshopresultaten.pdf

Ter info

Met vriendelijke groet,

Ministerie van Economische Zaken
06

Van: @shell.com [mailto @shell.com]
Verzonden: donderdag 21 juli 2016 9:34
Aan:
CC @shell.com; @shell.com
Onderwerp: FW: rapport Mmax workshop online

Het M_{max} rapport staat sinds vandaag online, volledige versie is te downloaden vanaf de onderzoekspagina op onze NAMplatform website. We doen er als NAM publiekelijk verder niets mee op dit moment.
Het is onlangs op hun eigen verzoek gedeeld met NPR commissie en SodM en die nemen uitkomsten mee in toekomstige berekeningen/rapporten. NAM zal bij volgende HRA rapportages ook de uitkomsten van Mmax workshop meenemen in berekening.

- De door de experts overeengekomen kans op zwaardere aardbevingen, met een magnitude van 5.0 of hoger, is ten opzichte van eerdere inschattingen significant afgenomen. De verwachtingswaarde van de maximale magnitude bedraagt nu 5.0 op de schaal van Richter. Dat is lager dan de inschatting van 5.75 die tot dusver in de dreigingsberekeningen zijn gebruikt. Deze nieuwe verwachtingswaarde komt overigens sterk overeen met eerdere inschattingen door kennisinstellingen TNO en KNMI.
- De uitkomsten van deze workshop worden verwerkt in toekomstige dreigings- en risicoanalyses.
- De inschatting van de dreiging als berekend zal, onder verder gelijkblijvende omstandigheden, in nieuwe berekeningen wellicht iets afnemen, omdat de verwachtingswaarde van de verdeling van de maximale sterkte lager is dan NAM tot nu toe heeft gebruikt in haar dreigingsanalyse.
- De exacte gevolgen voor de berekende dreiging worden pas duidelijk wanneer deze nieuwe verdeling daadwerkelijk in de berekening wordt gebruikt en de resultaten daarvan beschikbaar zijn.

In bijgaande PDF staat een heldere toelichting (deze is ook gebruikt als oplegnotitie in volledige rapport) en een aantal Q&A's.

Groet,

12-8-2016
12-12-2016

Ministerie van Economische Zaken

TER ONDERTEKENING

Aan de Minister

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging
Directie Energie en Omgeving

Auteur

T 070
@minez.nl

Datum
25 juli 2016

Kenmerk
DGETM-EO / 16114512
BHM: 16114604

nota

Toestemming uitnodigen SodM en NCG voor technische briefing over gaswinning Groningen / Nota

Kopie aan:

Parafenroute

Digitaal akkoord 25-07-2016	Digitaal akkoord 25-07-2016	Digitaal akkoord 25-07-2016
plv. Directeur-Generaal ETM	Directeur Energie en Omgeving	BBR/Team Min

Bijlage(n): 1.

Aanleiding
Op 6 september 2016 houdt de Tweede Kamer een technische briefing over de gaswinning in Groningen. De Tweede Kamer wil voor deze bijeenkomst SodM en NCG uitnodigen. U dient voor het uitnodigen van SodM en NCG toestemming te verlenen aan de TK.

Advies
Indien u kunt instemmen met de inhoud van bijgevoegde brief, verzoek ik u deze te ondertekenen.

Kernpunten
Met deze brief geeft u de Tweede Kamer toestemming om SodM en NCG uit te nodigen voor de technische briefing.

De bijeenkomst vormt onderdeel van de voorbereiding van de Tweede Kamer op het debat dat naar verwachting op 14 september 2016 zal plaatsvinden over het ontwerp-instemmingsbesluit gaswinning Groningen dat op 24 juni 2016 naar de TK is verstuurd.

Directie Energie en Omgeving

Ontvangen BBR
27.6 - 12/8

21-12-2016

Van:
Verzonden: @gasterra.nl>
Aan: woensdag 27 juli 2016 15:56
CC:
Onderwerp: Slides betreft de "Meeting inzake Groningen Besluit"
Bijlagen: GasTerra key issues Groningen besluit 20160725 v5_EZ_totaal_bewerkt.pptx

Heren,

Hierbij stuur ik jullie de slides van het overleg (omtrent het Groningen besluit) van vandaag te Den Haag (EZ). Mochten er nog vragen zijn kunnen jullie vanzelfsprekend contact opnemen.

De slides in *.pptx format zodat jullie ook de ontwikkeling van GD door de maanden kunnen volgen.

Gr

Portfolio Planning
GasTerra B.V.
t: +31
m: +31
e: @gasterra.nl
i: www.gasterra.nl

Volg GasTerra op social media:

Twitter | Facebook | LinkedIn

GasTerra B.V.
Stationsweg 1
9726 AC Groningen
Postbus 477
9700 AL Groningen

GasTerra

This communication is intended only for use by the addressee. It may contain confidential or privileged information. If you receive this communication unintentionally, please let us know by reply immediately. GasTerra does not guarantee that the information sent with this email is correct and does not accept any liability for damages related thereto.

Hoofdpunten GasTerra
Marktomvang

GasTerra

Het besluit voorziet niet in een verhoging van de gemaximeerde productiehoeveelheid indien de geraamde L-gasmarktvraag onjuist blijkt te zijn.

- Wat als GTS de omvang van de L-gasmarktvraag te laag heeft geraamd en in verband met leveringszekerheid meer gasproductie noodzakelijk is dan volgens het ontwerpbesluit is toegestaan?
- Wat als het aantal graaddagen hoger uitvalt dan 3000 (het besluit benoemt dit niet!) en ten gevolge van de leveringszekerheid meer dan 30 bcm (24 + 6 bcm) gasproductie uit het Groningenveld noodzakelijk is?
- Kans op het niet volledig vullen van de berging Norg aan het einde van een gasjaar.
  - Exposure op het niet meer vlak kunnen produceren van Groningen
  - Grotere kans op leveringszekerheid issues in de winter
  - Indien er opeenvolgende jaren netto uit Norg geproduceerd wordt kan het zijn dat er in het volgende jaar fysiek niet genoeg G-gas volumes voor de vraag van de markt geproduceerd kan worden

Hoofdpunten GasTerra
Back-up

GasTerra

Het ontwerp-instemmingsbesluit voorziet in een verhoging van de productiehoeveelheid met **maximaal 1,5 bcm** (back-up Groningen) als een van de volgende criteria van toepassing is:

- back-up conversie van GTS is ontoereikend;
- door transportbeperkingen van de mengstations naar de markt;
- Propaan Equivalent problematiek

- In het GTS advies onderliggend aan dit ontwerpbesluit staat een hoeveelheid van **gemiddeld 1,5 bcm als back-up Groningen.**
- Wat als blijkt dat de omvang van deze verhoging niet toereikend is?
- Wat als er voor meer dan 1,5 bcm aan aanwijzingen komt?
- Wat als er andere achterliggende oorzaken zijn?

Gewenste acties naar aanleiding analyse GasTerra

GasTerra

Voorziening om de back-up van 1,5 bcm te verhogen.

Indien analyse marktomvang GTS niet toepasbaar op toekomstige gasjaren (vraag onderschat) moet er de mogelijkheid zijn om de productiehoeveelheid naar boven bij te stellen.

- Uitbreiden van de voorwaarden wanneer er beroep kan worden gedaan op de back-up hoeveelheid met "marktomvang onzekerheid" naast de 3 bestaande: back-up conversie van GTS is ontoereikend; door transportbeperkingen van de mengstations naar de markt; Propaan Equivalent problematiek issue's

Back-up slides

GasTerra

21-12-2016

Van: @gastransport.nl>
Verzonden: vrijdag 5 augustus 2016 9:16
Aan:

CC:
Onderwerp: Zienswijze GTS op ontwerp-instemmingsbesluit
Bijlagen: LP16.0159 Zienswijze op Ontwerp-instemmingsbesluit winningsplan Groningenveld.pdf

Allen,

Hierbij de door GTS ingediende zienswijze op het ontwerp-instemmingsbesluit.

Groeten,

Met vriendelijke groet,

E: @gastransport.nl
T: +31 6
M: +31 6
I: www.gasuniетransportservices.com

Gasunie Transport Services B.V.
Network Configuration
Postbus 181
9700 AD Groningen
Concourslaan 17

This communication is intended only for use by the addressee. It may contain confidential or privileged information. If you receive this communication unintentionally, please let us know by reply immediately. N.V. Nederlandse Gasunie does not guarantee that the information sent with this E-mail is correct and does not accept any liability for damages related thereto.

21-12-2016

Van: @acm.nl>
Verzonden: vrijdag 5 augustus 2016 15:31
Aan:
CC:
Onderwerp: Stikstof en ombouw

Beste , beste ,

Hieronder nog kort schriftelijk de antwoorden op jullie vragen, zoals ook woensdag al telefonisch besproken.

Goed weekend,

Met vriendelijke groet,

Senior medewerker Toezicht
Directie Energie

Autoriteit Consument & Markt

Muzenstraat 41
2511 WB Den Haag

Postbus 16326
2500 BH Den Haag

T: +31
M: +31 6

www.acm.nl
www.consuwijzer.nl

Kansen & keuzes voor bedrijven en consumenten

* *Deze e-mail is alleen bestemd voor de geadresseerde en kan vertrouwelijke informatie bevatten. Lees hier de disclaimer die voor dit bericht geldt.*

Vragen additionele stikstoffabriek

- *Indien GTS besluit om de stikstoffabriek te bouwen en de Minister van Economische Zaken besluit dat de bouw van de stikstoffabriek noodzakelijk is (Artikel 3.28 WRO) kunnen de kosten van de stikstoffabriek doorberekend worden aan de eindgebruiker (Artikel 39f GW). De kosten kunnen alleen doorberekend worde aan de eindgebruiker indien deze doelmatig zijn (Artikel 82 GW). Op welke manier wordt de doelmatigheid van de investering bepaald?*

De doelmatigheid van een investering wordt bepaald aan de hand van een doelmatigheidstoets conform de Beleidsregel Doelmatigheid (http://wetten.overheid.nl/BWBR0033421/2014-10-01). Bij het vaststellen van het eerstvolgende methodebesluit wordt de investering opgenomen in de GAW en zal in principe gebenchmarkt worden. Voor investeringen in Kwaliteitsconversie is het tot op heden echter niet mogelijk gebleken om te benchmarken.

- *In het ontwerp-methodebesluit voor de periode 2017-2021 staat voor de activa-soort "stations, installaties en luchtscheidingsunits", waaronder de stikstoffabriek waarschijnlijk zal vallen, een afschrijvingsperiode van 30 jaar. Uit de rapportage van GTS blijkt dat de stikstoffabriek door de afnemende export van L-gas mogelijk een beperktere economische levensduur heeft. Is het in dat geval mogelijk een kortere afschrijvingstermijn, in casu een afschrijvingstermijn die gelijk is aan de economische levensduur, voor de stikstoffabriek te hanteren? Welke condities en randvoorwaarden moeten daarvoor worden vervuld?*

We stellen gestandaardiseerde afschrijvingstermijnen per activacategorie vast. De afschrijvingstermijnen die ACM hanteert zijn gebaseerd op een inschatting van de gemiddelde economische levensduur van een actief binnen een bepaalde

21-12-2016

activacategorie. Deze gemiddelde economische levensduur is per categorie het gewogen resultaat van de levensduur van individuele activa. Het idee daarachter is dat de economische levensduur van een gereguleerd actief gelijk is aan de technische levensduur. Het doel van het hanteren van een gemiddelde economische levensduur (en daaruit volgende afschrijvingstermijnen) is dat een afnemer in een bepaald jaar uitsluitend betaalt voor de afschrijvingskosten die gemiddeld gezien in dat jaar bestaan. Sommige activa zijn korter dan de gemiddelde economische levensduur in gebruik, andere activa zijn langer dan de economische levensduur in gebruik. Voor het ontwerp methodebesluit hebben we onderzocht of er redenen zijn om deze afschrijvingstermijnen te wijzigen. Als een ontwikkeling ertoe leidt dat de gemiddelde verwachte economische levensduur en bestaande afschrijvingstermijnen significant uiteen gaan lopen is dat aanleiding aanpassing afschrijvingstermijnen te overwegen. Er is voor nu onvoldoende bewijs om de afschrijvingstermijnen aan te passen van de activacategorie waartoe de stikstofinstallatie behoort. Ook zien we geen aanleiding om nu de afschrijvingstermijn voor specifiek de stikstofinstallatie aan te passen. Het is nu voor ons nog onzeker dat de stikstofinstallatie minder dan 30 jaar zal worden gebruikt en tot wanneer deze dan wél zal worden gebruikt. Bij een komend methodebesluit kunnen we dit opnieuw afwegen.

- *In hoeverre kunnen de kosten voor de kwaliteitsconversie via de transporttarieven doorberekend worden aan alle gasgebruikers (zowel afnemers van L-gas als van H-gas)? Met andere woorden, kan de huidige praktijk van doorberekening worden gecontinueerd? Welke condities en randvoorwaarden moeten daarvoor zijn vervult gezien eerdere discussies over deze doorberekening en ook gelet de in ontwikkeling zijn netcode transmissie tariefstructuren voor gas?*

De NL delegatie bij comitologie let daar ook op. De belangrijkste voorwaarde in de laatste versie van de NC TAR is dat de baten ten goede komen aan alle afnemers.

Vragen alternatieve maatregelen

- *Als een alternatief voor de bouw van de stikstoffabriek noemt GTS de mogelijkheid om grootverbruikers van L-gas om te bouwen naar H-gas, waarmee de (piek-)vraag naar L-gas wordt verlaagd. Hierdoor worden kosten voor de uitbreiding van de conversiecapaciteit vermeden. GTS noemt deze alternatieve optie na een eerste inventarisatie "maatschappelijk optimaal". Voor deze ombouw zijn investeringen noodzakelijk door zowel GTS als de grote afnemers van L-gas. Het borgen van de leveringszekerheid is van algemeen belang, maar de individuele bedrijven hebben er financieel geen baat bij om te investeren in de ombouw van installaties. Past het binnen de wettelijke taak van GTS om de ombouwkosten van afnemers te vergoeden? Kunnen deze kosten vervolgens via de transporttarieven doorberekend worden aan alle eindverbruikers? Welke condities en randvoorwaarden moeten daarvoor zijn vervult? Welke kosten komen wel/niet voor doorberekening in aanmerking?*

- *Mogen de kosten die GTS zelf maakt voor aanpassingen in haar netwerk doorberekend worden in de transporttarieven?*

Dit zou geen problemen op moeten leveren aangezien het hier gaat om activiteiten binnen het netwerk van GTS. Het is wel zo dat deze kosten conform de standaard methodiek die we hebben voor reguliere uitbreidingsinvesteringen worden vergoed, tenzij GTS een melding doet onder artikel 39f van de Gaswet en de Minister een dergelijke bijzondere investering tot nuttig en noodzakelijk verklaart. Dan zou zo'n investering via de jaarlijkse tarievenbesluiten één op één vergoed worden.

21-12-2016

Van:
Verzonden: dinsdag 9 augustus 2016 8:50
Aan: @shell.com'
Onderwerp: RE: inplannen afspraak

From:
Sent: 9-8-2016 8:49:56
Subject: RE: inplannen afspraak
To: @shell.com'

Hallo

Bellen zij vanuit 1 locatie in?
Dan kunnen ze op mijn mobiel bellen: 06

Jij kunt hier gewoon werken volgens mij.
Dat gaan we regelen.

Groet,

Van: @shell.com [mailto: @shell.com]
Verzonden: dinsdag 9 augustus 2016 8:34
Aan:
Onderwerp: RE: inplannen afspraak

goedenmorgen,

en bellen in uit Assen en de meeting waar ik hieronder aan refereer daar moet ik wel echt zeker bij aanwezig zijn en inbellen.
Is het in ieder geval mogelijk om een inbelnummer te circuleren? (ik kan dat anders ook regelen)

Hartelijk dank,

Nederlandse Aardolie Maatschappij B.V.
Correspondence: PO Box 28000, 9400 HH Assen - NL
Office: Schepersmaat 2, 9405 TA Assen - NL

From: @minez.nl]
Sent: dinsdag 2 augustus 2016 13:02
To:
Subject: RE: inplannen afspraak

Er is vast wel ergens een kamertje te vinden!

21-12-2016

Van: @shell.com [mailto @shell.com]
Verzonden: dinsdag 2 augustus 2016 13:00
Aan:
Onderwerp: RE: inplannen afspraak

Dank, ik heb erna een telefonische conferentie tot 18 uur, zou het bezwaarlijk zijn als ik dat ergens bij jullie in een kamer kan doen?

Hartelijk dank…

From: @minez.nl]
Sent: dinsdag 2 augustus 2016 12:54
To:
Subject: RE: inplannen afspraak

Hallo

Laten we de afspraak vastleggen.

Van onze kant zullen en ondergetekende aanwezig zijn.
is nog even een vraagteken. Er moet een afspraak verzet worden en daarvoor is overleg nodig.

Ik zal jullie laten aanmelden bij de receptie.

Groet.

Van @shell.com [mailto: @shell.com]
Verzonden: dinsdag 2 augustus 2016 9:47
Aan:
Onderwerp: RE: inplannen afspraak

kan dan helaas niet maar wel . lid van NAM MT die de aardbevingen organisatie gaat leiden en heeft overgenomen van
Andere aanwezigen zijn ondergetekende en

Vriendelijke groet,

Nederlandse Aardolie Maatschappij B.V.
Correspondence: PO Box 28000, 9400 HH Assen - NL
Office: Schepersmaat 2, 9405 TA Assen - NL

Tel: +315 (mob +31 6) **Fax:** +315
Email @shell.com
Registered in The Hague, NL - Trade Register no. 04008869
Internet: http://www.nam.nl

From: [mailto: @minez.nl]
Sent: dinsdag 2 augustus 2016 9:31

21-12-2016

To:
Subject: RE: inplannen afspraak

Hallo

Ik moet het secretariaat wel vragen om iets te verplaatsen.
Kan op dinsdag van 15.30-16.30 uur?

Ik hoor het graag z.s.m.

Groet.

Van: @shell.com [mailto @shell.com]
Verzonden: dinsdag 2 augustus 2016 9:25
Aan:
Onderwerp: FW: inplannen afspraak

Onze emails kruisten denk ik. Is dinsdag nog steeds een mogelijkheid?

Nederlandse Aardolie Maatschappij B.V.
Correspondence: PO Box 28000, 9400 HH Assen - NL
Office: Schepersmaat 2, 9405 TA Assen - NL

Tel: + **Fax:** -
Email: @shell.com
Registered in The Hague, NL - Trade Register no. 04008869
Internet: http://www.nam.nl

From
Sent: dinsdag 2 augustus 2016 8:30
To:
Subject: RE: inplannen afspraak

Dinsdag 9 augustus zou ons het beste uitkomen.
Is deze mogelijkheid nog beschikbaar?

Nederlandse Aardolie Maatschappij B.V.
Correspondence: PO Box 28000, 9400 HH Assen - NL
Office: Schepersmaat 2, 9405 TA Assen - NL

Tel: **Fax**
Email: @shell.com
Registered in The Hague, NL - Trade Register no. 04008869
Internet: http://www.nam.nl

21-12-2016

From: @minez.nl]
Sent: maandag 25 juli 2016 14:15
To:
Subject: FW: inplannen afspraak

Beste

Ik heb zojuist gesproken en hij zou de afspraak graag in week 32 inplannen (8-12 aug). In de week van 1 augustus is hij nog met vakantie namelijk. Ik stuur gelijk een aantal opties mee waarop dit gesprek ingepland zou kunnen worden. Kan jij me laten weten of de hier dan ook bij aanwezig is?

- Maandag 8 augustus van 09.00 tot 10.00
- Maandag 8 augustus van 12.30 tot 13.30
- Dinsdag 9 augustus van 15.30 tot 16.30

Ik hoor het graag en alvast dank!

Vriendelijke groet,

Van
Verzonden: vrijdag 22 juli 2016 13:05
Aan: @shell.com'
Onderwerp: RE: inplannen afspraak

Beste

Excuus, ik lees je mailtje nu pas.
Komt het nog uit om te bellen of zal ik je a.s. maandag even bellen?
Punt is wel, week van 1 augustus is met vakantie en ik had van begrepen dat hij er wel zeker bij moet zijn. is er pas 8 augustus weer.

Vriendelijke groet,

Van: @shell.com [mailto: @shell.com]
Verzonden: donderdag 21 juli 2016 17:38
Aan
Onderwerp: RE: inplannen afspraak

Kunnen we morgenochtend hier even over bellen?
Ik denk dat een overleg zonder de heer de voorkeur heeft maar dan graag in de week van 1 Augustus.

Hartelijk dank,

Nederlandse Aardolie Maatschappij B.V.
Correspondence: PO Box 28000, 9400 HH Assen - NL
Office: Schepersmaat 2, 9405 TA Assen - NL

Tel: · (mob) **Fax:** +
Email: @shell.com

21-12-2016

Registered in The Hague, NL - Trade Register no. 04008869
Internet: http://www.nam.nl

From: @minez.nl]
Sent: woensdag 20 juli 2016 9:58
To:
Subject: inplannen afspraak

Beste mevrouw

Op 4 juli jl. is er overleg geweest tussen de heer u, over het ontwerp-instemmingsbesluit.

Tijdens dat overleg is afgesproken om drie weken daarna nogmaals bij elkaar te gaan zitten. Dat is volgende week, maar ik begrijp dat de heer er dan niet is.

De vraag is wat jullie voorkeur heeft: een overleg volgende week zonder de heer of een overleg in de week van 8 augustus met de heer

Ik hoor het graag.

Met vriendelijke groet,

Ministerie van Economische Zaken
Directie Energie en Omgeving
Bezuidenhoutseweg 73| 3e etage, C Zuid| 2594 AC| Den Haag|
Postbus 20401| 2500 EK|Den Haag

T : 070 - | **M:** 06 -
M: @minez.nl
W: http://www.rijksoverheid.nl/ez

Let op! Bij bezoek aan het ministerie dient u in het bezit te zijn van een geldig legitimatiebewijs!

Onderwerp: Letter from Sigmar Gabriel, Federal Minister for Economic Affairs and Energy from Germany

Bijlagen: Courtesy Translation_ENG.pdf; Courtesy Translation_NL.pdf; Mr. Henk Kamp.pdf

-----Oorspronkelijk bericht-----
Van: @bmwi.bund.de [mailto @bmwi.bund.de]
Verzonden: woensdag 10 augustus 2016 14:33
Aan: Minister
CC: @bmwi.bund.de @bmwi.bund.de
Onderwerp: Letter from ederal Minister for Economic Affairs and Energy from Germany

Your Excellency,

please find attached to this e-mail a letter from Sigmar Gabriel, Federal Minister for Economic Affairs and Energy from Germany.
The letter itself will follow by diplomatic courier.

Kind regards,

Gas and oil markets, emergency preparedness Federal Ministry for Economic Affairs and Energy Scharnhorststraße 34 - 37
10115 Berlin
Germany
Phone: +49
Mail @bmwi.bund.de

21-12-2016

Van:
Verzonden: donderdag 11 augustus 2016 13:25
Aan:
CC:
Onderwerp: Terugkoppeling gesprek NAM over instemmingsbesluit

Hoi

Afgelopen dinsdag (9 augustus) hebben gesproken met de NAM over het ontwerp-instemmingsbesluit was in Den Haag, er werd ingebeld door twee heren van de NAM, als ik het goed heb begrepen

Het gesprek begon wat rommelig door inbelproblemen, maar uiteindelijk konden we elkaar allemaal verstaan. NAM gaf aan een zienswijze te gaan indienen, wij hebben aangegeven dat dit prima is. NAM had behoefte de zienswijze op hoofdlijnen door te lopen, dit hebben wij ook gedaan. Ik had in de aanloop naar dit gesprek richting EZ-collega's benadrukt dat wij niet met NAM in discussie moesten gaan over tekst van instemmingsbesluit en/of zienswijze, en dit is ook goed gelopen. NAM kwam ook niet met gedetailleerde tekstvoorstellen, meer met aandachtspunten. Gesprek stond dus in de sleutel van de toelichting door NAM op de zienswijze. Wij hebben geen toezeggingen gedaan over wat wij met de zienswijze zouden doen. Ook hebben wij aangegeven dat er niet standaard afstemming met NAM zou zijn over het definitieve besluit, maar gezegd dat als wij behoefte zouden hebben aan afstemming, deze zouden zoeken.

Ik neem aan dat als jullie hiermee aan de slag gaan, de zienswijze binnen is, maar toch even de hoofdpunten die NAM noemde in dit gesprek (die grotendeels overeen kwamen met de punten die mij had meegegeven):

- Paragraaf 5.2.1.4: conclusie veiligheid aanscherpen. Ook duidelijker tot uitdrukking brengen dat ook als er sprake is van een koude winter en er dus meer geproduceerd moet worden, dit ook veilig is.
- Paragraaf 5.2.2: schade. Ook hier verzoek hier wat meer aandacht aan te besteden en afweging meer expliciet te maken. Verder verduidelijken wat er onder "preventieve" maatregelen moet worden verstaan, versterken van huizen of productiebeperking.
- Verder vroeg NAM aandacht voor passages over infrastructuur en industrie en de vraag wie verantwoordelijk is voor veiligheid.
- NAM kondigde aan in de zienswijze veel aandacht te zullen besteden aan de voorschriften omdat deze niet altijd duidelijk en volgens NAM soms innerlijk tegenstrijdig waren. Aandachtspunten waren hier fluctusaties/graaddagen, rol gasopslagen, meet- en regelprotocol. Met betrekking tot dit laatste punt speelt onder meer de bepaling over "ten genoege van de IG" in relatie tot gestelde termijnen, rol EZ en NCG, wat als andere productieverdeling. Ook speelde m.b.t. artikel 8 de vraag of het ging om status lopende zaken zoals uitgezet door NCG of aankondigen nieuwe acties.

Groeten,

21-12-2016

Van:
Verzonden: donderdag 11 augustus 2016 14:02
Aan: @shell.com';
Onderwerp: RE: zienswijze

Ok!

Van: @shell.com @shell.com]
Verzonden: donderdag 11 augustus 2016 14:01
Aan:
Onderwerp: RE: zienswijze

De koerier is al vertrokken…(duurt een tijdje vanuit Assen..we hebben tav jou en van gezonden) en we zonden ook elektronisch dus zou goed moeten gaan?

Nederlandse Aardolie Maatschappij B.V.
Correspondence: PO Box 28000, 9400 HH Assen - NL
Office: Schepersmaat 2, 9405 TA Assen - NL

Tel: (mob **Fax:**
Email: @shell.com
Registered in The Hague, NL - Trade Register no. 04008869
Internet: http://www.nam.nl

From: @minez.nl]
Sent: donderdag 11 augustus 2016 13:52
To:
Cc:
Subject: FW: zienswijze

Wat is handig?
Ik heb meteen in cc gezet.

Groet.

Van: @shell.com @shell.com]
Verzonden: donderdag 11 augustus 2016 10:57
Aan:
Onderwerp: zienswijze

We verzenden zo onze zienswijze en zullen die voor de zekerheid ook per koerier aan jullie zenden, kan ik deze aan jou adresseren of moet dat iemand anders zijn?

Dank..

21-12-2016

Nederlandse Aardolie Maatschappij B.V.
Correspondence: PO Box 28000, 9400 HH Assen - NL
Office: Schepersmaat 2, 9405 TA Assen - NL

Tel (mob **Fax:**
Email: @shell.com
Registered in The Hague, NL - Trade Register no. 04008869
Internet: http://www.nam.nl

Mijn tekst in de brief van 18 dec 2015 aan de TK was stellig: ... De installatie zal in het gasjaar 2019/2020 in gebruik worden genomen. ... Daarvan nu weer gaan afwijken vereist een redenering waar geen speld tussen te krijgen is.

SodM adviseerde 24 mld m3 vlak te winnen. Daarmee zou de seismiciteit beperkt kunnen worden (worst case scenario) tot het niveau 2015. Maar als we op 18 mld m3 vlak kunnen gaan zitten door de inzet van de nieuwe stikstoffabriek, daalt de seismiciteit toch nog verder?

In theorie denkbare argumenten zijn dat bij een niveau van 18 mld m3 de winning van Groningengas niet meer rendabel is voor NAM en het financiële belang van de Staat.

. Zsm daarna met mij dit onderwerp bespreken aub.

15/8

21-12-2016

Ministerie van Economische Zaken

TER ADVISERING

Dep. VERTROUWELIJK
Aan de Minister

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging

Auteur

T

@minez.nl

12/8

nota

Leveringszekerheid op de laagcalorische gasmarkt

Datum
11 augustus 2016

Kenmerk
DGETM-EI / 16122692

Kopie aan
(ETM/E&I)
(ETM/E&I)
(ETM/E&I)
(ETM/E&I)
(ETM/E&I)
(ETM/E&I)

Parafenroute

Telefonisch akkoord 11/8	Per mail akkoord 12/8	Per mail akkoord 11/8
SG	Plv. dir E&I	WJZ

BBR-paraaf 12/8

Bijlage(n)
2

Aanleiding

- In 2014 heeft GTS aangegeven dat het noodzakelijk is om (in Zuidbroek) een nieuwe stikstofinstallatie te bouwen. Hieraan lag de verwachting ten grondslag dat er eind 2020 (met een piek in 2024) een capaciteitstekort zou ontstaan op de gasmarkt, zeker als de productieclusters rond Loppersum gesloten zouden moeten worden, iets dat toen niet viel uit te sluiten. GTS moet uiterlijk 1 oktober 2016 een definitief investeringsbesluit nemen over de bouw van de nieuwe stikstofinstallatie bij Zuidbroek wil deze in maart 2020 operationeel zijn.
- GTS heeft ter voorbereiding op het investeringsbesluit een nieuwe capaciteitsstudie gemaakt. Hieruit blijkt dat de stikstofinstallatie capaciteitsmatig niet noodzakelijk is als de bestaande marktmiddelen (productieclusters op het Groningenveld, de gasopslagen en de bestaande stikstofinstallaties) de komende jaren beschikbaar blijven. U bent voor de zomer over deze studie geïnformeerd (zie bijlage 1).
- In deze nota wordt u geïnformeerd over:
  1. De brief van GTS (bijlage 2) die zij op verzoek van EZ en in aanvulling op haar capaciteitsstudie van voor de zomer heeft opgesteld. Deze brief gaat nogmaals in op de beschikbaarheid van capaciteit om ook in het geval van extreme koude te kunnen voorzien in de vraag naar laagcalorisch gas. GTS geeft onder meer aan dat de huidige capaciteitsmiddelen hiertoe in staat zijn en dat de bouw van de nieuwe stikstofinstallatie capaciteitsmatig niet nodig is als al deze middelen tot en met 2025 beschikbaar blijven;
  2.
  3. De voorgestelde lijn en het proces om te komen tot een besluit over het al dan niet bouwen van de nieuwe stikstofinstallatie.

Ontvangen BBR
12/8

21-12-2016

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging

Kenmerk
DGETM-EI / 16122692

Advies
Wij adviseren u in te stemmen met de lijn zoals uiteengezet in de nota

Kern

- dan adviseren wij u aan de Kamer te melden dat het kabinet het niet noodzakelijk acht dat GTS een stikstofinstallatie in Zuidbroek bouwt (investering van € 480 mln.). De volgende ontwikkelingen geven dan aanleiding hiertoe:
  -
  - het advies van SodM om de gaswinning de komende jaren te beperken tot 24 miljard m^3 per gasjaar, waardoor er geen *volumematige* noodzaak is om de hoeveelheid gas die jaarlijks uit Groningen wordt c.q. mag worden gewonnen verder te verlagen door het te vervangen door laagcalorisch gas uit de nieuwe stikstofinstallatie.
  - De ombouw van laag- naar hoogcalorisch gas in Duitsland, Frankrijk en België die reeds vanaf 2020 zorgt voor een teruglopende vraag naar Groningengas met 2 miljard m^3 per jaar.

- Tevens adviseren wij u om de ombouw van de binnenlandse industrie (kosten ca. € 130 mln.), die u in uw brief van 24 juni jl. heeft aangekondigd te verkennen (Kamerstukken II, 33 529, nr. 278), vooriopig achter de hand te houden. Dit om de volgende redenen:
  - De *capaciteitsmatige* winst die kan worden geboekt (maximaal 300.000 tot 500.000 m^3 per uur) is beperkt gelet de totale capaciteitsbehoefte van thans 17 mln. m^3 per uur in geval van extreme koude. (Deze behoefte volgt uit de Nederlandse leveringsnorm van -17 ^{0}C.)
  - Ook de eenmalig te boeken *volumematige* winst van op jaarbasis 1 à 2 miljard m^3 is beperkt.
  - Ongeveer de helft van de kosten (€65 mln.) valt bij de bedrijven zelf en zal ook door henzelf moeten worden betaald, iets dat zij alleen zullen willen doen als daar een vergoeding tegenover staat.

21-12-2016

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging

Kenmerk
DGETM-EI / 16122692

Het is echter beter om in te zetten op vermindering van de gasvraag door middel van energietransitie. Dit sluit aan bij het Energierapport, waarin staat aangegeven dat het kabinet het gebruik van gas wil beperken tot die energiefuncties waarvoor vooralsnog geen alternatief beschikbaar is.

- Wij verwachten wel dat een besluit om af te zien van de nieuwe stikstofinstallatie tot weerstand en onbegrip zal leiden, zowel in de landelijke politiek als in de regio. Met de initiële aankondiging van de nieuwe stikstofinstallatie zijn er verwachtingen gewekt over het daarmee terugdringen van de gaswinning uit Groningen die dan niet worden ingelost. Daar zijn weliswaar goede redenen voor maar gecombineerd met het recent gepubliceerde ontwerp-instemmingsbesluit en het in september te nemen definitieve instemmingsbesluit, is niet uit te sluiten dat bij betrokkenen het beeld ontstaat dat hun zorgen niet serieus worden genomen. Ook kan u worden verweten dat u uw besluit niet tegelijkertijd met het ontwerp-instemmingsbesluit heeft openbaar gemaakt waardoor er in de consultatie ook niet op kon worden gereageerd.
- Om die reden adviseren wij u om een besluit over het al dan niet realiseren van de stikstofinstallatie op in het coalitieoverleg te bespreken en het daarna te agenderen voor de MR van en daarover vervolgens een brief aan de Tweede Kamer te sturen. Dit is conform de toezegging in uw brief van 24 juni jl. De Kamer heeft deze brief dan ruim voor het Kamerdebat over het ontwerp-instemmingsbesluit van 12 september.
- Tevens adviseren wij u om analoog aan het proces rondom het ontwerp-instemmingsbesluit, tussen de REZIM van en de MR van de besluitvorming rond de stikstofinstallatie toe te lichten aan de bestuurders van de regio.

Toelichting

Stikstofinstallatie

- In 2014 heeft GTS aangegeven dat het noodzakelijk is om (in Zuidbroek) een nieuwe stikstofinstallatie te bouwen. Hieraan lag de verwachting ten grondslag dat er eind 2020 (met een piek in 2024) een capaciteitstekort zou ontstaan, zeker als de productieclusters rond Loppersum gesloten zouden moeten worden, iets dat toen niet viel uit te sluiten.
- In de daarop volgende gesprekken met GTS bleek dat deze nieuwe installatie het tevens mogelijk zou maken om het jaarlijks uit Groningen te winnen volume verder te verminderen met 5 à 7 miljard m^3.
- Vooral deze laatste reden trok zowel in de politiek als bij lokale bestuurders de aandacht en heeft ook verwachtingen gewekt t.a.v. het vergaand terugbrengen van de Groningse gaswinning.
- Op 18 december 2015 heeft u de Tweede Kamer geïnformeerd over de wijze waarop het kabinet gevolg geeft aan de uitspraak van de Raad van State over de gaswinning uit Groningen. In deze brief werd het volgende gemeld over de stikstofinstallatie: "Daarnaast worden de voorbereidingen getroffen voor de

21-12-2016

bouw van een nieuwe stikstofinstallatie bij Zuidbroek, waarmee hoogcalorisch gas uit kleine velden of het buitenland kan worden omgezet naar laagcalorisch gas. De installatie zal in het gasjaar 2019/2020 in gebruik worden genomen. Vanaf dat moment zal 5 tot 7 miljard m^3 (afhankelijk van de verbrandingswaarde van het hoogcalorisch gas) per jaar minder gas uit het Groningenveld nodig zijn om aan de leveringszekerheid te voldoen, waardoor er in een relatief koud jaar nog 24 miljard m^3 en in een warm jaar 18 miljard m^3 nodig is. Het is de inzet van het kabinet om optimaal gebruik te maken van de extra ruimte die daardoor ontstaat." (Kamerstukken II, 2015/2016, 33 529, nr. 212).
Het is vooral deze passage die verwachtingen heeft gewekt in de landelijke politiek en in de regio.

- GTS geeft in haar brief aan dat de beschikbaarheid van een aantal van de capaciteitsmiddelen op de laagcalorische markt onzeker is. Als één of meerdere van deze middelen zou wegvallen, dan zou er zich de in periode 2018 tot 2025 een capaciteitstekort kunnen voordoen, waarbij het grootste risico op een tekort wordt gelopen in de winter 2019/2020. Door de buitenlandse ombouw van laag- naar hoogcalorisch gas neemt vanaf 2020 de vraag naar laagcalorisch gas af, waardoor ook steeds minder capaciteit noodzakelijk is.
  In de periode 2017 t/m 2020 kan dit potentiële tekort alleen worden voorkomen door bestaande middelen,
  Een nieuwe stikstofinstallatie kan namelijk pas in maart 2020 operationeel zijn. Indien de bestaande middelen ook na 2020 beschikbaar blijven, dan is een nieuwe stikstofinstallatie (en dus een investering van €480 mln.) capaciteitsmatig echter niet nodig.
- De huidige analyse van GTS geeft dus een ander beeld dan in 2014 toen de conclusie was dat de stikstofinstallatie nodig was. De belangrijkste redenen daarvoor zijn:
  - De lagere productie uit Groningen in de afgelopen jaren zorgt ervoor dat meer capaciteit beschikbaar is op Groningen. Dit komt doordat als gevolg van die lagere productie de druk van het Groningenveld minder snel daalt dan destijds werd verwacht. Ook is eventuele sluiting van de productieclusters rond Loppersum niet langer aan de orde.
  - De marktombouw in het buitenland start eerder dan in 2014 werd verondersteld. Gevolg is dat de stikstofinstallatie gereed komt op het moment dat deze ombouw zorgt voor een teruglopende behoefte aan Groningen gas waarmee ook de capaciteitsvraag snel afneemt. In 2014 werd nog gedacht dat het mogelijke tekort aan capaciteit een piek zou kennen in 2024. Volgens de huidige inzichten doet deze piek zich voor in de winter van 2019/2020. De capaciteitsbehoefte is dus groter in de jaren vóór de ingebruikname van de nieuwe stikstofinstallatie
  - . SodM adviseert de winning uit het Groningenveld de komende jaren te beperken tot 24 miljard m^3 en productiefluctuaties zoveel mogelijk te vermijden. Bij een winningsniveau van 24 miljard m^3 zal de seismiciteit naar verwachting beperkt blijven tot

21-12-2016

het niveau van 2015. Die prognose houdt nog geen rekening houden met de positieve gevolgen van een vlakke winning op de seismiciteit, en zou dus een worst case scenario zijn. Het is naar mening van SodM wel vastgesteld dat het beperken van fluctuaties een positief effect heeft op het beperken van de seismiciteit. SodM adviseert op basis van veiligheidsoverwegingen - en niet omwille van de leveringszekerheid - de winning uit het Groningenveld te beperken tot 24 miljard m^3.

- GTS dient richting haar aandeelhouder (de Minister van Financiën) elke omvangrijke investering te motiveren vanuit de optiek van nut en noodzaak. Op basis daarvan besluit de aandeelhouder over het beschikbaar stellen van de voor de investering benodigde middelen. Om het huidige tijdpad te halen moet GTS uiterlijk 1 oktober een finale investeringsbeslissing nemen.
- De Minister van Economische Zaken (MEZ) moet zich ook een oordeel vormen over deze investering aangezien dit project onder de Rijkscoördinatieregeling (RCR) valt. In het kader van de RCR wordt nut en noodzaak van een project beoordeeld. Op het moment dat u op basis van de RCR een zogenaamd "inpassingsplan" vaststelt is de Autoriteit Consument en Markt (ACM), verplicht GTS toe te staan de met de stikstofinstallatie gemoeide kosten te verrekenen via de transporttarieven.
- De bouw van de nieuwe stikstofinstallatie vraagt een investering van € 480 mln.

Dit komt door de energiekosten die afhankelijk zijn van de inzet. De kosten van de installatie worden via de door de ACM vast te stellen transporttarieven in rekening gebracht bij alle gasgebruikers. De ACM bepaalt daarbij tevens vanaf welk jaar en over welke periode deze kosten precies in de tarieven worden verrekend.

21-12-2016

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

21-12-2016

Ombouw binnenlandse industrie

- Eind 2015 heeft GTS aangegeven dat er ook mogelijkheden zijn om vanaf 2020 de vraag naar laagcalorisch te verminderen door het ombouwen van een aantal grote binnenlandse industriële afnemers om te bouwen van laag- naar hoogcalorisch gas.
- In uw brief van 24 juni jl. over het ontwerp-instemmingsbesluit heeft u hierover het volgende gemeld aan de Tweede Kamer: "GTS heeft aangegeven dat er mogelijkheden zijn om via ombouw van een aantal grote industrieën in Nederland de capaciteitsbehoefte en het benodigde volume aan laagcalorisch gas verder te verminderen. Hierbij heeft GTS een vijftal grote industrieën geselecteerd. Deze vijf zijn gekozen, omdat het hierbij om de grootste industriële verbruikers van laagcalorisch gas gaat die relatief gunstig zijn gelegen ten opzichte van het netwerk voor hoogcalorisch gas. Hiermee kan dus het grootste effect worden bereikt in een relatief korte tijdsperiode. Daarnaast kunnen er nog twee elektriciteitscentrales worden omgebouwd. Gezamenlijk zou dit vanaf 2020 de capaciteitsbehoefte met 300.000 tot 500.000 m3 per uur kunnen verminderen en de volumevraag met 1 à 2 miljard m3 per jaar. Ik zal de haalbaarheid van deze optie onderzoeken. ... De Tweede Kamer wordt in september geïnformeerd over de uitkomst ...".
- GTS geeft in haar brieven van 16 juni en 29 juli aan dat zij heeft laten nagaan welke kosten er zijn gemoeid met de ombouw van vijf industriële grootverbruikers van laagcalorisch gas die qua ligging goed zijn gepositioneerd t.o.v. het hoogcalorisch netwerk. Deze kosten komen uit op ca. € 15 mln. voor aanpassingen in de infrastructuur en ca. € 50 mln. voor aanpassing van de installaties van de bedrijven. Indien ook twee op laagcalorisch gas draaiende elektriciteitscentrales zouden worden omgebouwd nemen de kosten voor aanpassingen in de infrastructuur toe met ca. € 50 en de kosten voor aanpassing van de installaties met ca. € 15 mln.
GTS geeft daarbij verder dat het effect van de ombouw eerst van 2020 goed zal zijn te merken. Dit vanwege de noodzakelijke voorbereidingstijd bij zowel GTS als de bedrijven, en omdat de bedrijven de ombouw zullen willen laten samenvallen met gepland grootschalige onderhoud.

21-12-2016

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging

Kenmerk
DGETM-EI / 16122692

•

•

Proces

•

- U wordt geadviseerd om dat besluit te agenderen voor de Ministerraad van september a.s. Zodoende kan de Kamer worden geïnformeerd voor het debat over gaswinning in Groningen dat gepland staat in de week van 12 september.
- Mocht er inderdaad besloten worden dat er geen nieuwe stikstofinstallatie gebouwd zal worden, dan zal dit waarschijnlijk stuiten op weerstand vanuit de regio.
- Hiertoe zouden wij willen voorstellen dat een aantal bestuurders en de gedeputeerde uit de regio op EZ worden uitgenodigd alwaar zij vertrouwelijk worden geïnformeerd. Ons voorstel zou zijn om dit tussen de behandeling van het voorstel in de REZIM en de besluitvorming in de MR te doen.

21-12-2016

Van: @shell.com namens @shell.com
Verzonden: vrijdag 12 augustus 2016 13:03
Aan:
Onderwerp: Zienswijze gaswinning Groningen
Bijlagen: zienswijzen versie FINAL.PDF

Geachte heer ,

Eind juni publiceerde minister Kamp zijn ontwerpbesluit over de toekomst van gaswinning uit het Groningen-gasveld. Als onderdeel van het besluitvormingsvormingsproces biedt de minister iedereen de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen op dit ontwerpbesluit. NAM heeft besloten zelf ook een zienswijze in te dienen. Bijgevoegd vindt u deze zienswijze.

In onze zienswijze adresseren we een aantal onduidelijkheden inzake de motivering en praktische uitvoerbaarheid van specifieke onderdelen van het ontwerpbesluit. Het is in het belang van alle betrokken partijen dat de minister een helder en goed onderbouwd definitief besluit neemt.

Als bedrijf staan we onverminderd achter het door ons ingediende Winningsplan en de onderliggende rapporten. We onderschrijven een aantal belangrijke onderdelen van het ontwerpbesluit van de minister. De tijdshorizon die de minister vaststelt op vijf jaar biedt volgens ons een noodzakelijke basis om stabiliteit in de gaswinning te creëren. Het door de minister voorgestelde productieniveau is geen onderdeel van de zienswijze.

Met vriendelijke groet,

Met vriendelijke groet/With kind regards/Med vennlig hilsen

21-12-2016

Van:
Verzonden: woensdag 16 november 2016 10:24
Aan:
Onderwerp: FW: Zienswijze gaswinning Groningen
Bijlagen: zienswijzen versie FINAL.PDF

Opvolgingsmarkering: Opvolgen
Markeringsstatus: Gemarkeerd

Ref je verzoek.
Mail 1

Met vriendelijke groet / Kind regards,

Staatstoezicht op de Mijnen / State Supervision of Mines
Ministerie van Economische Zaken
Ministry of Economic Affairs
Henri Faasdreef 312 | 2492 JP | Den Haag / The Hague
Postbus / P.O. Box 24037 | 2490 AA | Den Haag

T + 31
F + 31
@minez.nl
http://www.sodm.nl

Van: @shell.com [@shell.com] **Namens** @shell.com
Verzonden: vrijdag 12 augustus 2016 13:14
Aan:
Onderwerp: Zienswijze gaswinning Groningen

Geachte heer

Eind juni publiceerde minister Kamp zijn ontwerpbesluit over de toekomst van gaswinning uit het Groningen-gasveld. Als onderdeel van het besluitvormingsvormingsproces biedt de minister iedereen de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen op dit ontwerpbesluit. NAM heeft besloten zelf ook een zienswijze in te dienen. Bijgevoegd vindt u deze zienswijze.

In onze zienswijze adresseren we een aantal onduidelijkheden inzake de motivering en praktische uitvoerbaarheid van specifieke onderdelen van het ontwerpbesluit. Het is in het belang van alle betrokken partijen dat de minister een helder en goed onderbouwd definitief besluit neemt.

Als bedrijf staan we onverminderd achter het door ons ingediende Winningsplan en de onderliggende rapporten. We onderschrijven een aantal belangrijke onderdelen van het ontwerpbesluit van de minister. De tijdshorizon die de minister vaststelt op vijf jaar biedt volgens ons een noodzakelijke basis om stabiliteit in de gaswinning te creëren. Het door de minister voorgestelde productieniveau is geen onderdeel van de zienswijze.

Met vriendelijke groet,

21-12-2016

Met vriendelijke groet/With kind regards/Med vennlig hilsen

21-12-2016

Van:
Verzonden: zondag 14 augustus 2016 21:12
Aan:
CC:

Onderwerp: RE: Zienswijze gaswinning Groningen
Bijlagen: RE: nieuwbouwregeling

Beste ,

Juridisch - interpretatie van de mijnbouwwet is mogelijk

Vandaar dat NAM alleen verwijst naar de preventieve maatregelen die betrekking hebben op de winning. Of zoals vermeld in het ingediende winningsplan:

Preventieve maatregelen, hoofdstuk 6 Winningsplan, o.a.:
o Gelijkmatige productie;
o Regionale productiebeperkingen;

Mitigerende maatregelen, hoofdstuk 7 Winningsplan, o.a.:
o Verbeteringen schadeproces;
o Samenwerking NCG voor complexe gevallen;
o Innovatie in schadeherstel

Ook verwijst NAM in haar zienswijze naar uitspraken van de Raad van State op dit vlak: *"De Minister staat op het standpunt dat het uitgangspunt is om schade te voorkomen of te beperken, maar dat dit niet betekent dat slechts met een winningsplan kan worden ingestemd als het risico op schade nihil is". "Tevens wordt daar middels het burgerlijk wetboek alleen de link gelegd met schade te vergoeden"* (dus achteraf).

Link met de onderzoeken die gaan plaatsvinden naar kans van optreden schade

:le

In de voorliggende regels geeft NAM aan dat ten aanzien van schade *'onduidelijk is welke elementen in de uiteindelijke afweging een rol hebben gespeeld en welk (relatief) belang daaraan is toegekend'*

Aangezien het voorkomen van schade nog relatief nieuw is, is nog relatief weinig nagedacht over hoe dat technisch exact zou moeten. heeft inderdaad aangegeven dat het opnemen van schadepreventie voor bestaande bouw technisch mogelijk is (zoals nu al voor nieuwbouw is gedaan). Welke implicaties dat heeft voor de daarvoor benodigde maatregelen is minder expliciet besproken

In de zienswijze geeft NAM dan aan *'Dit is ook mede van belang in het kader van de uitvoering van de diverse onderzoeksplichten die NAM opgelegd heeft gekregen in het ontwerpbesluit'.*

. In het ontwerpbesluit wordt alleen aangegeven dat: *"Het kabinet heeft tevens besloten om in de voorschriften en beperkingen in het ontwerp-instemmingsbesluit op te nemen dat NAM een rapport moet maken waarin een berekening is opgenomen van de mate van schade voor de schadegrenstoestanden DS1, DS2 en DS3"*. Vervolgens staat er: *"Uw Kamer zal hierover uiterlijk in het eerste kwartaal van 2017 worden geïnformeerd. Dan is ook aan de orde of er aanvullend beleid noodzakelijk is."* Wat mogelijk aanvullend beleid kan zijn, is niet beschreven. Als dit wel bekend zou zijn, zou dat onderdeel uit kunnen maken van het onderzoek.

Extra opmerking

Hopelijk geeft bovenstaande tekst enige duiding van mijn beoordeling. Als er nog vragen zijn, verneem ik het graag.

Met vriendelijke groet,

.....

Postadres: Waagstraat 1 | 9712 JX | Groningen
Bezoekadres: Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag
.....
T +31

@nationaalcoordinatorgroningen.nl
www.nationaalcoordinatorgroningen.nl

Van:
Verzonden: vrijdag 12 augustus 2016 15:20
Aan:
CC:
Onderwerp: FW: Zienswijze gaswinning Groningen

Beste ,

Zie bijgaand de zienswijze van de NAM op het winningsplan. Zij gaan uitgebreid ij noop het onderdeel schade en concluderen dat zij veel inspanningen opleggen en vragen de minister hieraan aandacht te besteden aan de proportionaliteit.

Daarbij wordt gesteld: "Overigens zijn NAM geen aanvullende preventieve maatregelen bekend die zouden kunnen worden meegenomen anders dan de maatregelen zoals deze zijn opgenomen in het Winningsplan.".

Groet

21-12-2016

Waagstraat 1, 9712 JX Groningen
Postbus 3006, 9701 DA Groningen

T
M
@nationaalcoordinatorgroningen.nl

Van: @shell.com @shell.com]
Verzonden: vrijdag 12 augustus 2016 15:05
Aan:
Onderwerp: Zienswijze gaswinning Groningen

Beste

Eind juni publiceerde minister Kamp zijn ontwerpbesluit over de toekomst van gaswinning uit het Groningen-gasveld. Als onderdeel van het besluitvormingsvormingsproces biedt de minister iedereen de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen op dit ontwerpbesluit. NAM heeft besloten zelf ook een zienswijze in te dienen. Bijgevoegd vind je deze zienswijze.

In onze zienswijze adresseren we een aantal onduidelijkheden inzake de motivering en praktische uitvoerbaarheid van specifieke onderdelen van het ontwerpbesluit. Het is in het belang van alle betrokken partijen dat de minister een helder en goed onderbouwd definitief besluit neemt.

Als bedrijf staan we onverminderd achter het door ons ingediende Winningsplan en de onderliggende rapporten. We onderschrijven een aantal belangrijke onderdelen van het ontwerpbesluit van de minister. De tijdshorizon die de minister vaststelt op vijf jaar biedt volgens ons een noodzakelijke basis om stabiliteit in de gaswinning te creëren. Het door de minister voorgestelde productieniveau is geen onderdeel van de zienswijze.

Met vriendelijke groet,

21-12-2016
18-08-2016

18/8 14.30

Ministerie van Economische Zaken

TER INFORMATIE

Aan de Minister

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging

Auteur

T
@minez.nl

Datum
16 augustus 2016

Kenmerk
DGETM-EI / 16124089

Bhm: 16124718

Kopie aan
(ETM/E&I)
ETM/E&I)
(ETM/E&I)
(ETM/E&I)
(ETM/E&I)
(ETM/E&O)
(ETM/E&I)

Bijlage(n)

nota

Conceptbrief leveringszekerheid op de laagcalorische gasmarkt

Parafenroute

Digitaal akkoord 17-08-2016	**Digitaal akkoord 17-08-2016** h/a namens	Paraaf
Plv. dir. E&I		
Digitaal akkoord 17-08-2016		

BBR

Aanleiding

- In de MR van 2 september willen we de brief agenderen over leveringszekerheid op de laagcalorische gasmarkt. Deze zal ook voorliggen in de REZIM van 30 augustus.
- Daarnaast komen we in deze nota terug op de vragen die u had bij de nota van 11 augustus (DGETM-EI/16122692)

- Morgenmiddag (donderdag 18/8) 14.30u bespreken we deze onderwerpen met u.

Advies

Daarnaast ontvangen we graag uw reactie op de concept Kamerbrief.

Toelichting

1.

Ontvangen BBR
17/6 - 19/8

19-8-2016
21-12-2016

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging

Kenmerk
DGETM-EI / 16124089

2. Voorgestelde redeneerlijn Concept Kamerbrief

- De concept Kamerbrief gaat in op de leveringszekerheid op de laagcalorische gasmarkt. Daarbij gaat de brief achtereenvolgens in op de definitie van leveringszekerheid, de capaciteit en het volume die benodigd zijn om de leveringszekerheid te garanderen en de afbouw van de afhankelijkheid van laagcalorisch gas. Dit zijn essentiële stappen om te komen tot zowel het investeringsbesluit als tot keuzes ten aanzien van de andere onderwerpen waarover u hebt toegezegd de Kamer te informeren: de mogelijkheden tot het aanpassen van de Nederlandse leveringsnorm en de ombouw van een aantal binnenlandse industriële grootverbruikers.
- In de brief geeft u aan dat bezien vanuit de capaciteitsbehoefte en de wijze waarop deze zich in de komende jaren zal ontwikkelen er – anders dan in 2014 door GTS werd aangenomen – geen noodzaak is om een nieuwe stikstofinstallatie te realiseren. Dit op basis van nieuwe analyses van GTS die aangeven dat zowel de behoefte aan als het aanbod van capaciteit zich anders ontwikkelen dan in 2014 werd verwacht. De behoefte neemt sneller af door versnelling van de ombouw in Frankrijk en België en het aanbod neemt minder snel af als gevolg van de productiebeperking die sinds 2014 gelden voor het Groningenveld.
- Ook bezien vanuit de volumevraag naar Groningengas en de wens om de winning terug te brengen tot een niveau dat uit veiligheidsoverwegingen veilig is, is er geen noodzaak om de nieuwe stikstofinstallatie te realiseren. SodM adviseert met het oog op de veiligheid de gaswinning de komende jaren te beperken tot 24 miljard m³ per (gas)jaar en fluctuaties in de winning te

19-8-2016
21-12-2016

voorkomen. Tevens zal vanaf het moment dat de installatie operationeel zou kunnen zijn de behoefte aan Groningengas met ca. 2 miljard m3 per jaar afnemen als gevolg van de ombouw in het buitenland. In 2020 bedraagt volgens GTS het volume aan Groningengas dat in een gemiddeld jaar noodzakelijk is om in de leveringszekerheid te voorzien ca. 24 miljard m3. In 2029 is dit benodigde volume, zonder de bouw van een nieuwe stikstofinstallatie en zonder andere maatregelen, reeds teruggelopen tot ca. 7 miljard m3.

- Vervolgens geeft u in de brief aan dat gegeven het streven om de afhankelijkheid van alle fossiele brandstoffen, waaronder gas, te verminderen, het kabinet van mening is dat het beter is om in te zetten op de energietransitie in plaats van de afhankelijkheid van laagcalorisch gas te vervangen door een afhankelijkheid van geïmporteerd hoogcalorisch gas.
- Om die reden geeft u ook aan geen aanleiding te zien om in te zetten op het ombouwen van een aantal Nederlandse industrieën. De daarmee te realiseren besparingen zijn beperkt, de kosten hoog, en een mogelijke staatsbijdrage roept tal van staatssteunvragen op.
- Tot slot geeft u voor wat betreft de Nederlandse leveringsnorm aan dat u eerst de herziening van de Verordening leveringszekerheid aardgas wilt afwachten alvorens een besluit te nemen om de huidige Nederlandse norm (-17 °C) in lijn te brengen met de minder strenge Europese norm van -15,5 °C. De reden hier voor is dat het nog volstrekt onduidelijk is welke vorm deze herziening zal krijgen want de verschillen tussen de lidstaten zijn groot. Los daarvan geldt dat zowel het volume als de capaciteit die met deze aanpassing van de Nederlandse leveringsnorm gemoeid zouden zijn, miniem zijn (volume: 95 miljoen m^3; capaciteit: 0,5 miljoen m^3/uur).
- Met de Tweede Kamerbrief zal ook de capaciteitsstudie van GTS (twee brieven) aan de Kamer worden gestuurd.

3. Beantwoording vragen n.a.v. nota over de leveringszekerheid op de laagcalorische gasmarkt (DGETM-EI/16122692)

1) *SodM adviseerde 24 mld m^3 vlak te winnen. Daarmee zou de seismiciteit beperkt kunnen worden (worst case scenario) tot het niveau 2015. Maar als we op 18 mld m^3 vlak kunnen gaan zitten door de inzet van de nieuwe stikstoffabriek, daalt de seismiciteit toch nog verder?*

Dit klopt. Met de stikstofinstallatie kan de winning uit het Groningenveld lager én gelijkmatiger. Door naar 18 mld. m^3 te gaan, verlaag je de seismiciteit. Wel blijft net als bij 24 mld. m^3 gelden dat je fluctuaties zoveel mogelijk moet voorkomen.

Echter, in haar laatste advies heeft het SodM het adagium "lager is beter" losgelaten. Na eerdere ingrepen in de gaswinning is het aantal aardbevingen en de zwaarte daarvan reeds significant afgenomen. Het SodM adviseert met het oog op de veiligheid de gaswinning de komende jaren te beperken tot 24 miljard m3 en fluctuaties in de winning te voorkomen. Op termijn zou volgens de SodM de

21-12-2019
05-08-2021

winning verhoogd kunnen worden naar 27 miljard m3 indien het verwachte positieve effect van een gelijkmatige winning zich materialiseert.

Daarnaast zal de nieuwe stikstofinstallatie slechts een beperkt aantal jaar een bijdrage leveren aan het verlagen van de productie. GTS verwacht dat vanaf 2020, als de stikstofinstallatie in bedrijf komt, de behoefte aan Groningengas met ca. 2 miljard m^3 per jaar zal afnemen door de ombouw in het buitenland. In het concept instemmingbesluit wordt voorgeschreven dat de NAM uiterlijk 1 maart 2021 een nieuw winningsplan in dient, waarna een winningsbesluit genomen dient te worden dat ziet op de periode vanaf 2021. Ook zonder de bouw van de additionele stikstofinstallatie bestaat door de ombouw van het buitenland de mogelijkheid bestaat om de gaswinning trapsgewijs af te bouwen (een 'dalende lijn'), maakt de stikstofinstallatie het mogelijk om de gaswinning uit het Groningenveld in een keer terug te brengen naar 18 mld. m^3. Zowel vanuit de regio als de politiek is hier herhaaldelijk toe opgeroepen.

2) *In theorie denkbare argumenten zijn dat bij een niveau van 18 mld m^3 de winning van Groningengas niet meer rendabel is voor NAM en het financiële belang van de Staat.*

De NAM heeft eerder aangegeven dat de rentabiliteit van de exploitatie van het Groningenveld onder druk staat door de lagere omzet bij productie van 24 miliard m3 en de kosten van aardbevingsschade en de versterkingsopgave

Als alle stikstofinstallaties eerst worden aangezet en Groningen volgend is, dan blijkt uit de studie 'andere benadering gaswinning' dat dit voor de lange termijn tot gevolg heeft dat - onder de huidige economische aannames – zo'n 300 tot 400 miljard m^3 gas niet gewonnen zal worden. Dit heeft een nog veel groter effect op de aardgasbaten. Afhankelijk van de gasprijs was de inschatting vorig jaar dat dit een derving van 50-90 miljard euro voor de aardgasbaten zou betekenen.

21-12-2016
19-8-2015

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging

Kenmerk
DGETM-EI / 16124089

Tot slot is een verlaging naar 18 miljard m^3 vanuit het SodM-advies niet te motiveren.

Directie Energiemarkt & Innovatie

21-12-2016

Van:
Verzonden: maandag 22 augustus 2016 8:36
Aan:
Onderwerp: FW: Vragen minister over seismiciteit

Van:
Verzonden: donderdag 18 augustus 2016 17:18
Aan:
CC:
Onderwerp: Vragen minister over seismiciteit

Ik heb SodM gebeld. Zie hieronder mijn bevindingen:

Vlakke winning

- Boeggolvenplaatje komt uit het winningsplan van NAM. SodM kan dat zelf niet produceren. Nieuwe berekeningen kosten tijd.
- Het effect van fluctuaties zit niet in het model (nu inclusief fluctuaties). Om vlakke winning in beeld te kunnen brengen moet een nieuw model ontwikkeld worden. Dat zal ongeveer een half jaar duren.
- Hierdoor vermoedt SodM dat er een bonus zit in vlakke winning in de vorm van een lagere seismiciteit. SodM heeft eerder aangegeven dat de 24 bcm lijn de 21 bcm naar verwachting zal benaderen.
- Omdat er een nieuw model nodig is om vlakke winning in beeld te brengen, kan dit momenteel niet worden gekwantificeerd.

Verlaging gaswinningsniveau door bouw stikstoffabriek

- Door eenmalige, niet jaarlijkse verlagingen van het gaswinningsniveau zal de seismicitiet zoals weergegeven door de boeggolf blijven stijgen.
- Wel komen deze op een (veel) lager niveau te liggen.
- Er is een scenario denkbaar waar de seismiciteit constant gehouden kan worden door de productie jaarlijks in die mate te verlagen dat de stijging van de seismiciteit teniet wordt gedaan.
- NAM zal moeten worden gevraagd dit te berekenen en dat zal naar verwachting ook tijd kosten.
- Het effect van een grote eenmalige verlaging van het gaswinningsniveau, bijvoorbeeld door de bouw van de stikstoffabriek, sorteert echter op korte termijn het grootste effect.
- Voor wat betreft de seismiciteit bij 0 bcm gaswinning zijn de laatste inzichten dat de aardbevingen naar verwachting sneller zullen stoppen dan eerder gedacht op basis van het 'Loppersum-effect'.

Hebben jullie hier genoeg aan?
is morgen op kantoor voor eventuele vragen.

Groet,

21-12-2016

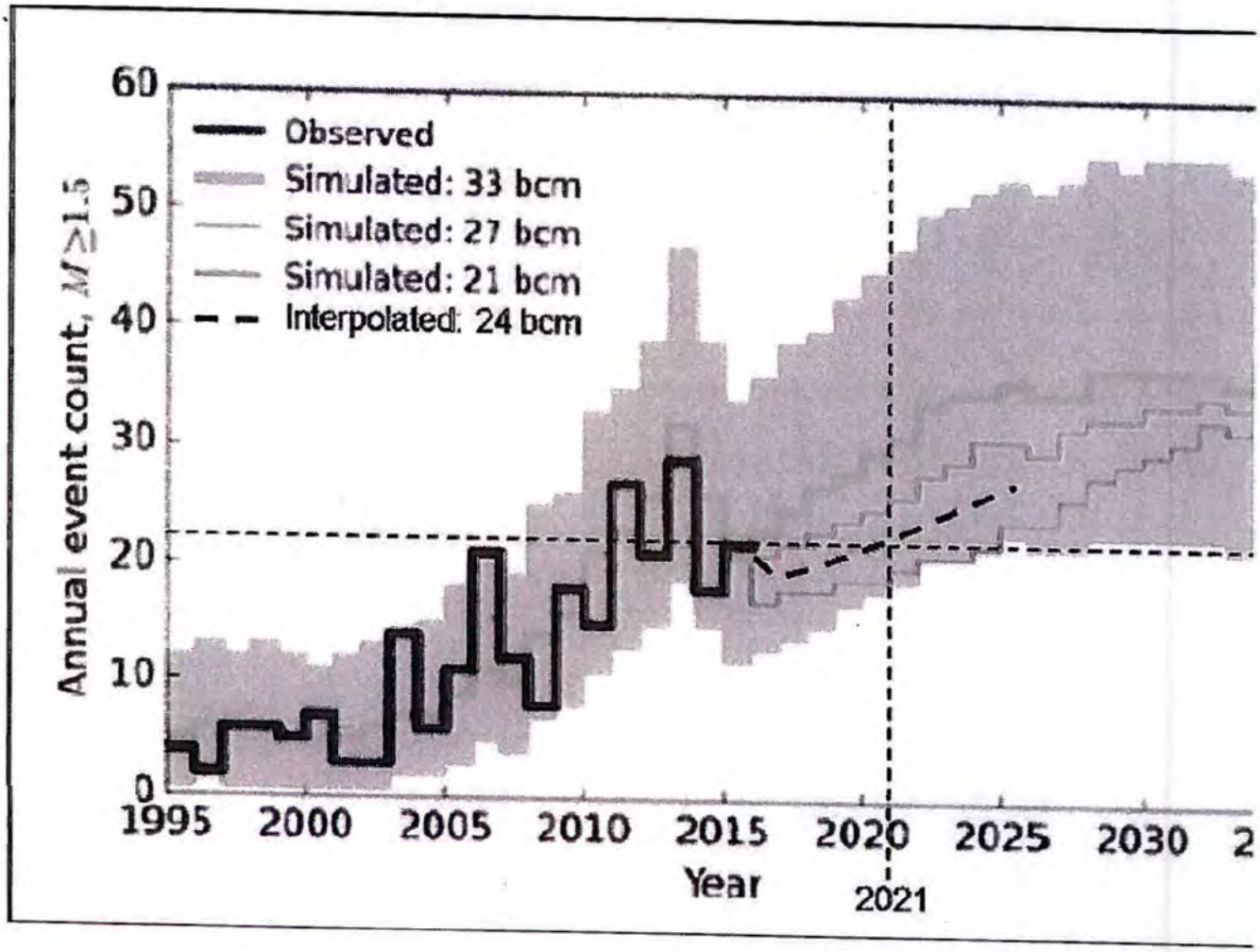
Observed
Simulated: 33 bcm
Simulated: 27 bcm
Simulated: 21 bcm
Interpolated: 24 bcm
Annual event count, M≥1.5
60
50
40
30
20
10
0
1995
2000
2005
2010
2015
2020
2025
2030
Year
2021

21-12-2016

Van:
Verzonden: donderdag 18 augustus 2016 19:13
Aan:
CC:
Onderwerp: Re: Terugkoppeling gesprek MEZ

Bedankt . Interessant dat min er toch zo voorzichtig in zit. He is toch zo dat we ook zonder stikstofinstallatie de groningenproductie geleidelijk kunnen laten zakken van 24 mld in 2020 naar 12 mld (of lager) tegen 2030.

Op 18 aug. 2016 om 18:53 heeft @minez.nl> het volgende geschreven:

Beste

Vanmiddag is er met de minister gesproken over de stikstofinstallatie in Zuidbroek. De minister wil dat er volgende week een BWO wordt ingepland over dit onderwerp met de MP, vice-MP en MinFIN. Dit is inmiddels ingepland op donderdag 25/8 van 12.00-13.00u.

In dat BWO wil MEZ een notitie bespreken met alle overwegingen over het wel/niet bouwen van de stikstofinstallatie. Hierin moet helder worden uiteengezet dat er vanuit oogpunt van de leveringszekerheid geen noodzaak is om de installatie te bouwen. Echter, vanuit oogpunt van het effect op de seismiciteit zou het wel wenselijk kunnen zijn. Door de bouw van de stikstofinstallatie is het immers mogelijk om lagere volumes uit Groningen te winnen en dat leidt tot minder seismiciteit.

Aan de andere kant is het MEZ ook duidelijk dat er grote financiële effecten aan het wel bouwen van de installatie zitten. Verreweg het grootste financiële effect zit in het effect op de aardgasbaten. Op het moment dat wordt gekozen om de niveaus die nodig zijn de leveringszekerheid te borgen, dan is er vanaf 2029 geen gas uit Groningen meer nodig.

Wij gaan nu aan de slag om tot een gezamenlijke notitie te komen met FIN en AZ. Dinsdag willen we deze in de tas van de minister krijgen.

Hartelijke groet,

21-12-2016

Verstuurd vanaf mijn iPhone

21-12-2016

25/8 12^46

Ministerie van Economische Zaken

40

VERTROUWELIJK
TER INFORMATIE

Aan de Minister

Directoraat-generaal
Energie, Telecom & Mededinging

Auteur

T 070

@minez.nl

nota

Bewindspersonenoverleg stikstofinstallatie in Zuidbroek

Datum
24 augustus 2016

Kenmerk
DGETM-EI / 16127962

Bhm: 16125054

Kopie aan

Bijlage(n)

Parafenroute	
Digitaal akkoord 24/8	Mondeling akkoord 24/8
plv. Directeur ETM/E&I	SG
Digitaal akkoord 24/8	Digitaal akkoord 24/8
plv. afdelingshoofd WJZ/E&L	BBR

Aanleiding

Op donderdag 25 augustus van 12:45 tot 13:30 spreekt u bij AZ met de MP, MinFin en vice-MP over de voorgenomen stikstofinstallatie in Zuidbroek. Ter voorbereiding op dat overleg is naar deze bewindspersonen een afgestemde gesprekssnotitie verstuurd (zie bijlage). U zult worden vergezeld door (in afwezigheid van) er.

Advies

- Het ambtelijk advies is de stikstofinstallatie niet te bouwen, omdat hiertoe geen (strikte) noodzaak bestaat vanuit leveringszekerheid en veiligheid. Daar staat tegenover dat de bouw wel een verdere bijdrage kan leveren aan verlaging van de seismiciteit en dat er verwachtingen zijn gewekt bij de regio en de Tweede Kamer.
- Als alternatief voor de bouw van de installatie kan worden overwogen om vijf grote industrieën en twee gascentrales om te bouwen van laag- naar hoogcalorisch gas. Hierdoor zal de gasvraag vanaf 2020 met 2 miljard m³ worden verminderd. De totale kosten hiervan liggen veel lager (eenmalig €

- . De bouw van een stikstofinstallatie draagt niet bij aan de energietransitie; Nederlands aardgas wordt vervangen door geïmporteerd hoogcalorisch gas. Omdat het definitieve besluit pas in september moet worden genomen, kan de komende periode worden gebruikt om dit uit te werken en hierover met de regio in gesprek te gaan.
- [redacted] besloten wordt de installatie toch te bouwen is het te overwegen om de installatie te positioneren als een instrument waarmee, mocht dat *nodig* blijken, vanuit veiligheid de winning verder kan worden teruggebracht (als een [redacted]verzekeringsproduct dus).

Ontvangen BBR

24/8
25 AUG. 2016

21-12-2016

Directoraat-generaal
Energie, Telecom &
Mededinging

Kenmerk
DGETM-EI / 16127962

Kern van het dilemma

- Er zijn goede gronden om de stikstofinstallatie niet te bouwen: de installatie is duur, capaciteitsmatig niet nodig omdat er een veel goedkoper alternatief is (de capaciteitsbehoefte was wel de oorspronkelijke reden voor de bouw) en vanuit veiligheidsoptiek is er geen directe aanleiding om te kiezen voor de bouw van de installatie. Door de versnelde ombouw in het buitenland loopt de gasvraag tussen 2020 en 2029 al terug en zou in 2029 een niveau van 7 miljard m³ uit Groningen voldoende zijn om de leveringszekerheid te borgen. Er kunnen dus, mocht daar aanleiding voor zijn, al lagere winningsniveaus na 2020 worden vastgesteld.
- Het is een reëel risico dat indien wordt besloten de stikstofinstallatie in te zetten er dan winbaar gas in Groningen achterblijft.

Ten slotte zal de importafhankelijkheid (van o.a. Rusland) toenemen.

- Aan de andere kant heeft de stikstofinstallatie in de brief aan de Tweede Kamer van december 2015 een prominente plek gekregen en zijn zowel in de Tweede Kamer als in de regio verwachtingen gewekt. Door de bouw van de installatie kan er ineens 6 miljard m³ minder gas uit Groningen worden gewonnen waardoor de seismiciteit verder zal afnemen, en daarmee zal ook de kans op een grote aardbeving afnemen. De winning zal dan vanaf 2020 uitkomen op niveaus die (nog verder dan in de baseline) onder het huidige veilig geachte niveau liggen. Het niet bouwen van de installatie zal op sterke (politieke) weerstand in Tweede Kamer en de regio kunnen rekenen.

21-12-2016

Directoraat-generaal
Energie, Telecom &
Mededinging

Kenmerk
DGETM-EI / 16127962

21-12-2016

Directoraat-generaal
Energie, Telecom &
Mededinging

Kenmerk
DGETM-EI / 16127962

ETM/E&I

21-12-2016

Van:
Verzonden: dinsdag 30 augustus 2016 8:47
Aan:
Onderwerp: RE: Gesprekken MEZ met SodM, NAM en Alders

Kunnen jullie een voorzet doen?
heeft mij ook gevraagd te bellen.

Groet,

Van:
Verzonden: dinsdag 30 augustus 2016 7:37
Aan:
CC:
Onderwerp: Re: Gesprekken MEZ met SodM, NAM en Alders

Hallo ,

Dank voor je mail. Denk dat we dit het beste eerst kunnen bespreken met SODM, en dus met en dan kijken wat handig is om verder te doen. Wellicht goed om onze vraag heel concreet uit te schrijven, zodat in een keer begrijp wat we willen, en waarom.

En verder vooral alvast beterschap en goed herstel toegewenst.

Groet.

Verstuurd vanaf mijn iPad

Op 29 aug. 2016 om 16:03 heeft volgende geschreven: @minez.nl> het

Há

Eens met deze lijn van Eén punt wil ik in vervolg hierop nog onder je aandacht brengen. Vorige week bespraken we samen de consequenties van de uitkomst van het bewindspersonenoverleg over de stikstofinstallatie. De belangrijkste overweging om de keuze nu uit te stellen was onzekerheid over de vraag of het nu vanuit veiligheidsoptiek noodzakelijk was de stikstofinstallatie te bouwen. Huidige advies van SodM dat uitkomt op 24 miljard m³ is gebaseerd op een model van NAM (boeggolf) waarin binnen bandbreedtes de seismiciteit in de komende jaren wordt gemodelleerd bij verschillende winningsniveaus. Punt is dat dat model het voorkomen van fluctuaties in winning – waarvan SodM verwacht dat dat een bonus oplevert – niet meeneemt. Navraag door bij SodM (bijlage) leidde tot inzicht dat nieuwe 'model' ongeveer een half jaar in beslag zou nemen (het is mij nog niet duidelijk of het hier gaat om aanpassing van het model van NAM of dat SodM/TNO zelf iets ontwikkelt) en dat het dan nog even duurt om daar de juiste analyse uit te krijgen; dat heeft in bewindspersonenoverleg gemeld. Graag denk ik met je door over hoe we dit punt nu het beste bij SodM (of NAM) kunnen neerleggen? Moeten we ze een opdracht geven; is het verstandig dat de minister toch met de IGM overleg heeft of kan jij het daar met SodM over hebben?

Ik zie uit naar je reactie.

Groet,

21-12-2016

Van
Verzonden: maandag 29 augustus 2016 15:11
Aan
CC:

Onderwerp: Gesprekken MEZ met SodM, NAM en Alders

Helemaal in het begin van het jaar hebben we zowel in juni als in september gespreksmomenten laten vastleggen tussen de MEZ en respectievelijk SodM, NAM en
In september is tevens zekerheidshalve een strategisch overleg aangemerkt om Groningen te bespreken. De planning ziet er als volgt uit:

September
5/9 Gesprek MEZ met SodM
6/9 (mog.) Vooroverleg externe gesprekken met MEZ in strategisch overleg
6/9 Gesprek MEZ met NAM, Shell en ExxonMobil
7/9 Gesprek MEZ met

In juni hebben we de gesprekken goed kunnen benutten. Dat lijkt nu niet het geval. Wij adviseren om de gesprekken uit de agenda te laten halen. Minister is ook al heel druk deze dagen.
Belangrijkste reden is dat we nog te weinig zicht hebben in hoeverre de zienswijzen leiden tot (substantiele) aanpassingen van het instemmingsbesluit. Daar hebben we altijd rekening mee gehouden.

Voor wat betreft het gesprek tussen MEZ en zullen we NCG eerst vragen of zij dit moment kunnen benutten.

Graag jouw akkoord.

Groet,

<mime-attachment>

21-12-2016

Van:
Verzonden: woensdag 31 augustus 2016 11:43
Aan:
Onderwerp: FW: Gesprekken MEZ met SodM, NAM en Alders

Van:
Verzonden: woensdag 31 augustus 2016 11:38
Aan:
CC:

Onderwerp: FW: Gesprekken MEZ met SodM, NAM en Alders

In reactie op jouw vraag of geplande afspraken Groningen nog nodig zijn op basis van fundamentele wijzigingen n.a.v. ingediende zienswijzen.
Zoals ik al aangaf hebben we nog te weinig zicht in hoeverre de zienswijzen leiden tot (substantiële) aanpassingen van het instemmingsbesluit.

Er is contact geweest met SodM, NAM en NCG over laten vervallen overleggen.
SodM en NAM zijn akkoord. Die gesprekken, alsmede strategisch overleg kunnen komen te vervallen.

NCG wil gesprek graag laten staan. Zal dan niet over instemmingsbesluit gaan en NCG doet voorbereiding.

Wij zullen zorgdragen voor informeren van de (overige) aanwezige partijen.

Groet.

Van:
Verzonden: dinsdag 30 augustus 2016 7:39
Aan:
CC:

Onderwerp: Re: Gesprekken MEZ met SodM, NAM en Alders

Hallo

Wat mij betreft is schrappen prima, maar naast overleg met NCG lijkt het me ook goed dit nog even af te stemmen met de IGM, ofwel

Groet,

Verstuurd vanaf mijn iPad

Op 29 aug. 2016 om 15:11 heeft @minez.nl> het volgende geschreven:

Helemaal in het begin van het jaar hebben we zowel in juni als in september gespreksmomenten laten vastleggen tussen de MEZ en respectievelijk SodM, NAM en
In september is tevens zekerheidshalve een strategisch overleg aangemerkt om Groningen te bespreken. De planning ziet er als volgt uit:

21-12-2016

September
5/9 Gesprek MEZ met SodM
6/9 (mog.) Vooroverleg externe gesprekken met MEZ in strategisch overleg
6/9 Gesprek MEZ met NAM, Shell en ExxonMobil
7/9 Gesprek MEZ met Hans Alders

In juni hebben we de gesprekken goed kunnen benutten. Dat lijkt nu niet het geval. Wij adviseren om de gesprekken uit de agenda te laten halen. Belangrijkste reden is dat we nog te weinig zicht hebben in hoeverre de zienswijzen leiden tot (substantiele) aanpassingen van het instemmingsbesluit. Daar hebben we altijd rekening mee gehouden.

Voor wat betreft het gesprek tussen MEZ en Hans Alders zullen we NCG eerst vragen of zij dit moment kunnen benutten.

Graag jouw akkoord.

Groet,

Ministerie van Economische Zaken

TER ADVISERING

Aan de Minister

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging

Auteur

Datum
31 augustus 2016

Kenmerk
DGETM-EI / 16130958

Kopie aan
(ETM/E&O)
(ETM/E&I)
(ETM/E&I)
(ETM/E&I)
(ETM/E&I)

nota

uitstel investeringsbesluit stikstofinstallatie Zuidbroek

Parafenroute

Digitaal akkoord 1/9	**Digitaal akkoord 1/9**
SG	directeur E&I
BBR-paraaf	

Bijlage(n)
1

Aanleiding

Vorige week donderdag (25 augustus) is in het bewindspersonenoverleg (BWO) tussen MP, vice-MP, MinFIN en u besproken het besluit over het al dan niet bouwen van een stikstofinstallatie in Zuidbroek met een jaar uit te stellen. In deze nota wordt u geïnformeerd over de laatste informatie die wij hebben ontvangen van Gasunie Transport Services (GTS) en het Staatstoezicht op de Mijnen (SodM). Tevens is de concept-Kamerbrief bijgevoegd.

Advies

U wordt gevraagd het aanbiedingsformulier te ondertekenen en in te stemmen met het verzenden van de concept-Kamerbrief naar de Ministerraad (MR). Daarnaast kunt u kennisnemen van hetgeen GTS en SodM ons hebben gemeld.

Kern

- Met AZ is overeengekomen dat de brief wordt geagendeerd in de MR van vrijdag 9 september. De brief zal op aan de andere departementen worden verzonden.
- Parallel zorgt voor afstemming met de fracties.

- De burgemeester van Slochteren heeft zich namens de regio uitgesproken over de stikstofinstallatie. Daarnaast zit de ruimtelijke inpassing van de installatie in de portefeuille van gedeputeerde

- Er is inmiddels contact geweest met GTS. GTS geeft aan dat het mogelijk is om de installatie in de winter van 2021/2022 op te leveren mits uiterlijk in oktober 2017 het signaal wordt gegeven dat de installatie moet worden

Ontvangen BBR

21-12-2016

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging

Kenmerk
DGETM-EI / 16130958

gebouwd. Indien dat signaal in eerder wordt gegeven (bijv. augustus 2017) is het mogelijk om de installatie eerder (oktober 2021) operationeel te hebben.

- SodM heeft aangegeven wat betreft 'vlak winnen' binnen een jaar geen inzichten te verwachten uit een nieuw 'model', maar wel op basis van aanvullende metingen een uitspraak te kunnen doen. SodM geeft in zijn advies aan dat redelijk vlakke winning op een niveau van 27 miljard m^3 beter heeft gewerkt dan verwacht. De verwachting van SodM is dat ook een niveau van 24 miljard m^3 zal leiden tot positieve effecten op de seismiciteit, om het effect te kunnen vaststellen moet de reële seismiciteit nog een jaar worden gemeten.
- De teksten in de brief zijn op ambtelijk niveau met SodM afgestemd. Ze worden nog voorgelegd aan de Inspecteur-Generaal der Mijnen.
- In de concept-kamerbrief zijn de opmerkingen ambtelijk AZ, FIN en SZW verwerkt.
- In de brief is langs de volgende lijn beargumenteerd waarom het kabinet ervoor kiest om het besluit uit te stellen:
    - Op basis van nieuwe informatie van GTS blijkt dat de nieuwe stikstofinstallatie, waarmee een investering van € 480 miljoen is gemoeid, vanuit het oogpunt van capaciteit niet nodig is.
    - Echter, de stikstofinstallatie in Zuidbroek zou kunnen bijdragen aan het terugbrengen van de jaarlijkse gaswinning uit Groningen met 5 tot 7 miljard m^3. Dit heeft een positief effect op de seismiciteit. Dat zelfde effect kan op termijn, aldus de nieuwe analyse van GTS, ook langs andere weg worden bereikt doordat de behoefte aan Groningengas vanaf 2020 snel zal teruglopen.
    - Gezien deze nieuwe inzichten heeft het kabinet besloten nog geen definitief oordeel te vellen over de voorgenomen investering. Het kabinet wil zich eerst laten informeren door het Staatstoezicht op de Mijnen (SodM) over de effecten van het voorgenomen winningsniveau van 24 miljard m^3 per jaar op de seismiciteit. De verwachting van SodM is dat dit niveau zal leiden tot positieve effecten op de seismiciteit.

Toelichting

GTS

De afgelopen dagen heeft GTS uitgezocht wat uitstel van het besluit precies betekent. Hieruit kwam het volgende beeld naar voren:

21-12-2016

2017 een signaal krijgt dat de installatie moet worden gebouwd, dan is het projectteam in december 2017 rond en kan dan de Request for Information (RFI) voor deze tender worden gedaan. Als dat lukt kan de installatie in de winter van 2021/2022 operationeel zijn.
Indien het mogelijk is om GTS voor oktober 2017 al te laten weten dat het projectteam moet worden opgestart, dan is de het mogelijk deze RFI eerder te doen en kan de installatie ook eerder operationeel zijn.
Voor het halen van deze planning gelden de volgende randvoorwaarden:

- De omvang van de installatie en de locatie blijven ongewijzigd;
-

- Een aansluiting op het hoogspanningsstation bij Meeden door Tennet mogelijk blijft. Hierover moeten GTS en Tennet afspraken maken. Het is nog onduidelijk of en welke financiële consequenties hier aan zijn verbonden.

SodM
Met SodM is er contact geweest om te kijken welke inzichten zij het komend jaar verwacht over de effecten van vlak winnen op een niveau van 24 miljard m^3. Het nieuwe model en de berekeningen die NAM aan het maken is blijken, in tegenstelling tot eerdere berichten, geen betrekking te hebben op vlak winnen, maar te gaan om een verbetering van het bestaande model waardoor de lagere seismiciteit zichtbaar wordt. Dit vormt onderdeel van het 'Study and Acquisition Plan' van NAM en zal op basis van de inschatting van SodM nog jaren in beslag nemen.

21-12-2016

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging

Kenmerk
DGETM-EI / 16130958

Wat komend jaar wel van belang is met betrekking tot een betere duiding van de seismiciteit zijn de actuele meetgegevens van de reële seismiciteit. SodM geeft in zijn advies aan dat redelijk vlakke winning op een niveau van 27 miljard m^3 beter heeft gewerkt dan verwacht (Loppersum-effect). Om het effect van vlakke winning, inmiddels op het niveau van 24 miljard m^3, echt te kunnen vaststellen moet het effect van de reële seismiciteit nog een jaar worden gemeten. SodM verwacht daarbij dat de uitkomst zal zijn dat de reële seismiciteit zich op een lager niveau zal bevinden. Afhankelijk van de grootte van dat effect en het jaar waarin dan, volgens deze aanvullende metingen, de seismiciteit weer boven het niveau van 2015 komt (en snijpunt met dalende vraag) kan over een jaar worden besloten of de investering in de nieuwe stikstofinstallatie te verantwoorden is als het daarmee te behalen effect van een met 5 tot 7 miljard m^3 verminderde gaswinning wordt afgezet tegen de omvang van de investering.

Directie Energiemarkt & Innovatie

Van: @gastransport.nl>
Verzonden: vrijdag 2 september 2016 9:49
Aan:
CC:

Onderwerp: vraag betreffende uitstel van besluitvorming stikstofinstallatie met 1 jaar

Beste ,

Jullie hebben ons de vraag gesteld of het bij een uitstel van de besluitvorming met 1 jaar onder voorwaarden nog mogelijk is de investering in additionele N2 te realiseren zo dicht mogelijk bij 1 oktober 2021 (de einddatum van het instemmingsbesluit). In onze mail van vorige week hebben wij aangegeven dat een besluit uiterlijk 1 oktober dit jaar noodzakelijk is. Daarbij hebben wij ook aangegeven dat het pas over een jaar besluiten zou betekenen dat het project een doorlooptijd van 6 jaar krijgt. Hierbij gingen wij ervan uit dat op het moment van opstarten opnieuw een analyse tav optimale omvang / capaciteit zou plaatsvinden en ook sprake zou zijn van een hernieuwd ontwerp van de optimale installatie. Op het moment dat dit niet het geval is verandert de doorlooptijd en is een eerdere oplevering te realiseren met het operationeel zijn van de installatie in de winter van 2021-2022.

Op het moment dat er nu geen "go besluit" wordt genomen zullen wij de huidige werkzaamheden netjes afhechten en indien later politiek gewenst het project weer opstarten. Als opstartdatum gaan wij in dit scenario uit van 1 oktober 2017. Het binnen een zo kort mogelijke periode realiseren van het project vanaf oktober 2017 zal in onze ogen de nodige negatieve financiële consequenties hebben en betekenen dat in tegenstelling tot onze eerdere projecten een 100% doelmatigheid moeilijker te realiseren is. Hier dient in een doelmatigheidstoets rekening mee te worden gehouden. Een voorbeeld van de additionele kosten zit in langer aanhouden van grond dan eerder voorzien en het mogelijk moeten compenseren van contractpartijen in de aanbesteding (om hen wederom te interesseren deel te nemen). In een project met een geschatte investeringssom van bijna EUR 0,5 mrd zijn enkele procenten additionele kosten significante bedragen. De belangrijkste tijd kritische factor in de planning is de Europese aanbesteding voor de luchtscheidingsinstallatie. Het moeten doorlopen van een Europees aanbestedingstraject beschouwen we echter als een gegeven.

Belangrijke randvoorwaarden om realisatie van de investering in een stikstofinstallatie in de winter van 2021-2022 (gasjaar 2022) gereed te hebben zijn:

- De omvang / scope van de installatie en de locatie blijft ongewijzigd, wij zullen daartoe het detailontwerp dat op dit moment wordt uitgevoerd afronden;
- Wij houden de grond in eigendom die we nu bezitten, we zullen de erfpacht en huur doorzetten en de opties op grond aanhouden;
- Ten aanzien van lokale vergunningen (MER en water) gaan wij ervan uit dat we deze nu verlengen en per oktober 2017 weer activeren. Wij gaan er daarbij vanuit dat de eisen van de huidige vergunningen (zoals bijvoorbeeld bouwvoorschriften) ongewijzigd blijven
- Tav de RCR zou er nu een "stand still" kunnen worden gemaakt en zou deze volgend jaar de RCR vervolgd kunnen worden met het versturen van een voorontwerp RIP naar de BRO partners
- De ruimte voor de toegangsweg van de stikstofinstallatie blijft gereserveerd en de aanleg van de nabij gelegen windturbines gaat niet interfereren met de bouw van de stikstofinstallaties (de bouw van de stikstofinstallatie moet prioriteit hebben). In de huidige planning loopt de stikstofinstallatie 1 jaar voor op de planning van de aanleg van het windpark. Op het moment dat het windpark conform planning wordt gerealiseerd ontstaat mogelijk ongewenste interactie / concurrentie tav lokale activiteiten / beschikbare ruimte
- Benodigde elektriciteit: ook voor de aanleg van het elektriciteit tracé moet de stikstofinstallatie prioriteit krijgen ten opzichte van het windpark. EZ kan hiervoor de regie nemen in de RCR

21-12-2016

- Ten behoeve van het hoogspanningsstation te Meeden heeft Tennet een uitbreiding in voorbereiding ten behoeve van de stikstofinstallatie, deze uitbreiding moet ook in de nieuwe planning bij een herstart volgend jaar tijdig worden gerealiseerd
- De aanbesteding van de luchtscheidingsinstallaties zal worden stopgezet. Bij een go in oktober 2017 zullen wij de aanbesteding van de luchtscheidingsinstallatie weer oppakken bij het uitsturen van de RFI (request for information), op basis van het huidige ontwerp van de installatie. Deze RFI hebben wij in de voorbereiding afgelopen januari 2016 eveneens uitgestuurd. De doorlooptijd vanaf het moment van uitsturen van RFI is in de huidige projectplanning ongeveer 4 jaar. Indien wij voor 1 oktober 2017 al indicatie krijgen dat er een go besluit komt kunnen we voorbereidingen treffen en kan de datum van operationeel zijn aan het begin van de winter 2021-2022 liggen. Indien dat niet mogelijk is betekent het dat we per 1 oktober opstarten met een projectteam en na ongeveer 2 maanden vervolgens in Q4 2017 de RFI kunnen starten met een geschatte oplevering wederom 4 jaar later (conform de huidige projectplanning) in de winter van 2021-2022;

Wij hopen hiermee de gevraagde informatie helder te hebben weergegeven, indien er nadere vragen zijn horen wij dat graag.

Met vriendelijke groet,

E: @gastransport.nl
T: +31
M: +31
I: www.gasunietransportservices.com

Gasunie Transport Services B.V.
Network Configuration
P.O. Box 181
9700 AD Groningen
Concourslaan 17

Met vriendelijke groet,

Manager Network Development

E: @gastransport.nl
T: +31
M: +31
I: www.gasunietransportservices.com

Gasunie Transport Services B.V.
Network Configuration
P.O. Box 181
9700 AD Groningen
Concourslaan 17

This communication is intended only for use by the addressee. It may contain confidential or privileged information. If you receive this communication unintentionally, please let us know by reply immediately. N.V. Nederlandse Gasunie does not guarantee that the information sent with this E-mail is correct and does not accept any liability for damages related thereto.

Van:
Verzonden: vrijdag 2 september 2016 9:56
Aan:
CC:
Onderwerp: FW: Vlek-publicatie gaswinning-aardbevingsdreiging
Bijlagen: Vlek-toekomstperspectief-aardbevingsdreiging-Groningen.pdf

Beste

Zie hieronder.

Groet

Van: @rug.nl]
Verzonden: vrijdag 2 september 2016 9:41
Aan:
Onderwerp: Re: Vlek-publicatie gaswinning-aardbevingsdreiging

Beste mevr.
Hierbij een tweede poging tot toezending van mijn artikel in pdf; zie het aanhangsel.
Vriendelijke groet,

On 1-9-2016 16:35, wrote:

Geachte

Hartelijk dank voor uw mail, ik breng deze onder de aandacht van

Ik kan echter de bijlage niet openen, kunt u deze opnieuw sturen?

Hartelijke groet,

Op 1 sep. 2016 om 16:23 heeft @rug.nl>
het volgende geschreven:

Bericht voor de NCG
Betreft: Ontwerpbesluit Gaswinning Groningen

Geachte ,
Ter informatie en mogelijke ondersteuning stuur ik ook u hierbij de tekst van een a.s. publicatie: "Toekomstperspectief gaswinning met aardbevingen in Groningen: ontwikkeling van de seismische dreiging en een 'veiliger' gaswinstrategie".
Deze tekst is inmiddels toegezonden aan alle fractiewoordvoerders in de Tweede Kamer, alsook aan andere professioneel geïnteresseerden.
Dit stuk van 24 blzn is de afgelopen maanden zorgvuldig uitgewerkt met benutting van diverse rapporten en adviezen van NAM, KNMI, TNO, CPB en SodM, met dank aan diverse 'meelezers'.
De essentie ervan is weergegeven in de samenvatting op de titelpagina. Enkele hoofdpunten zijn:

- Volgens lineaire extrapolatie van aardbevingsstatistieken over 2001-2015 zijn in Groningen

21-12-2016

omstreeks 2020 jaarlijks circa 30 aardbevingen met M ≥ 1.5 te verwachten, waarvan plm. vier met M ≥ 2.5.

· De Gutenberg-Richterformule is ook voor Groningen goed toepasbaar. Hiermee valt voor 2016-2025 in te schatten dat aardbevingen met M ≥ 3.5 à 4.0 zich een à twee keer per vijf jaar kunnen gaan voordoen. Meer dan M = 5.0 lijkt zeer onwaarschijnlijk.

· De (volgens NAM en ook SodM) jaarlijks slechts plm. 22 bevingen met M ≥ 1.5 tot circa 2020 weerspiegelen een tijdelijk effect van enkele jaren.

· Seizoensfluctuaties (winter/zomer) in gaswinning geven met drie maanden vertraging een aantoonbaar hogere/lagere aardbevingsactiviteit.

· Dat 'vlakker' gas winnen (in ruimte en tijd) van jaar op jaar minder seismiciteit oplevert moet nog worden aangetoond.

· Als er inderdaad duurzaam minder aardbevingsactiviteit komt zou dit grote gevolgen hebben voor het meerjarenprogramma van de Nationaal Coördinator Groningen.

· De zgn. 'risicobenadering' is vooralsnog te beperkt, voorlopig en onnavolgbaar als basis voor het meerjarenprogramma-gebouwversterking.

Het hier bijgevoegde artikel zal deze maand verschijnen in vaktijdschift Ruimtelijke Veiligheid en Risicobeleid (uitg. Abacus).

Ik hoop u hiermee enigszins van dienst te zijn in het debat over een veelomvattend en ingewikkeld beleidsvraagstuk.

Met hoogachting en vriendelijke groet,

--

Rijksuniversiteit Groningen
Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen
Grote Kruisstraat 2/I, 9712 TS Groningen
tel. fax:
<Vlek-toekomstperspectief-aardbevingsdreiging-Groningen.pdf>

--

prof. em. of environmental psychology and decision research
University of Groningen Dept. of Behavioural and Social Sciences
Grote Kruisstraat 2/I. 9712 TS Groningen, The Netherlands
phone: +31 fax: +

em. hgl. omgevingspsychologie en besliskunde
Rijksuniversiteit Groningen
Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen
Grote Kruisstraat 2/I, 9712 TS Groningen
tel. 050 fax: 050

21-12-2016

Van: @gastransport.nl>
Verzonden: maandag 5 september 2016 10:16
Aan:
CC:
Onderwerp: reactie zienswijze
Bijlagen: Conversie in België en Frankrijk.pptx

Beste

Je hebt ons gevraagd te reageren op de zienswijze van Zie onderstaand onze bijdrage. Mocht je naar aanleiding hiervan vragen hebben weet je ons te vinden:

adresseert 5 vraagstukken, waarvan 1 en 2 betrekking hebben op onze advisering. Op deze punten gaan we hieronder in:

1) Accurate inschatting van de benodigde volumes: De afgelopen jaren hebben wij bij de verschillende rapporten een actuele inschatting van de markt gemaakt. Onze inschatting van de markt voor België en Frankrijk is een totaal inschatting voor beide landen, aangezien beide landen (volumematig) volledig met L-gas worden voorzien via grenspunt Hilvarenbeek. Wij hebben daarin ook betrokken dat de mogelijkheden tot kwaliteitsconversie voor België nihil zijn en voor Frankrijk zeer beperkt. Deze inschattingen voor het totaal hebben wij afgestemd met onze Belgische en Franse collega's. Onze collega TSO's hebben inzicht op de gehele L-gas markt in hun land;

2) The L-gas volumes kunnen verstoord worden door potentiele L-> H-gas injectie. Wij hebben jullie eerder geïnformeerd over de beperkte mogelijkheden van conversie in het buitenland. In België is zowel de menging van L-gas naar H-gas beperkt als de menging andersom. In Frankrijk zijn er fysieke mogelijkheden tot menging. Wij zien echter dat over de afgelopen 3 jaar het mengen van L-gas in H-gas In Frankrijk met de helft is gereduceerd van ruim 0,5 bcm tot 0,25 bcm (gegevens afkomstig uit openbare bron van de TSO's);

We hopen jullie hiermee voldoende te hebben geïnformeerd. Mochten jullie nog aanvullende vragen hebben dan horen we dat graag.

Groet,

This communication is intended only for use by the addressee. It may contain confidential or privileged information. If you receive this communication unintentionally, please let us know by reply immediately. N.V. Nederlandse Gasunie does not guarantee that the information sent with this E-mail is correct and does not accept any liability for damages related thereto.

21-12-2016

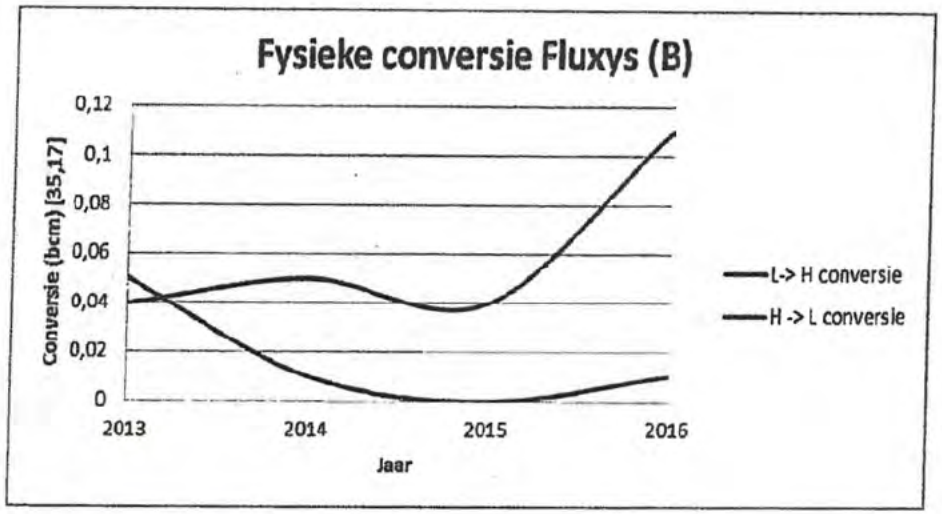
Fysieke conversie Fluxys (B)
Conversie (bcm) [35,17]
0,12
0,1
0,08
0,06
0,04
0,02
0
2013
2014
2015
2016
Jaar
L-> H conversie
H -> L conversie

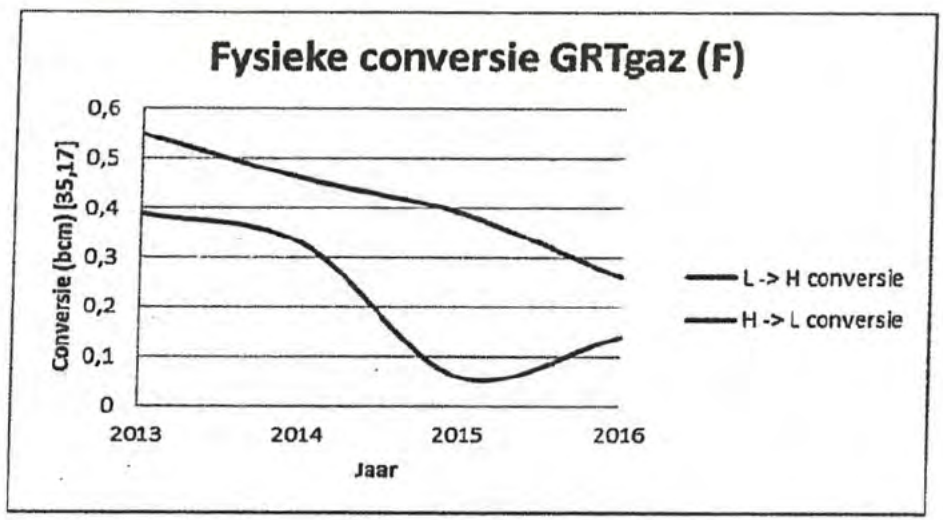
Fysieke conversie GRTgaz (F)
Conversie (bcm) [35,17]
0,6
0,5
0,4
0,3
0,2
0,1
0
2013
2014
2015
2016
Jaar
L -> H conversie
H -> L conversie

1-12-2016

Van:
Verzonden: maandag 5 september 2016 17:29
Aan:
Onderwerp: RE: Donderdag in het noorden?

Volgens mij hebben we op dit moment geen toelichting nodig. Misschien komen we later nog wat tegen.

Groeten,

Van:
Verzonden: maandag 5 september 2016 17:23
Aan:
Onderwerp: Fwd: Donderdag in het noorden?

Wat vonden we eigenlijk van input NAM? Hebben we nadere toelichting nodig - nee toch?

Verstuurd vanaf mijn iPhone

Begin doorgestuurd bericht:

Van: @Shell.com" < @Shell.com>
Datum: 5 september 2016 17:12:37 CEST
Aan: @minez.nl>
Onderwerp: Antw.: Donderdag in het noorden?

Was deze aan je aandacht ontsnapt of gewoonweg te druk (kan ik me iets bij voorstellen). Indien je nog input of reflectie nodig hebt laat a.u.b. weten.

-----Original Message-----
From: M NAM-UPO/T/C
Sent: donderdag 25 augustus 2016 3:59
To
Cc
Subject: RE: Donderdag in het noorden?

Zoals jullie ongetwijfeld hebben gezien heeft NAM, mede op basis van onze discussie in juli, een zienswijze ingediend.

Wij houden ons aanbevolen om een eventuele toelichting te geven op die zaken die met name de uitvoering (en de interpretatie) van het besluit betreft als jullie daar ook nog behoefte aan

21-12-2016

hebben.

We laten het initiatief even bij jullie.

Vr gr

-----Original Message-----
From:
Sent: woensdag 13 juli 2016 9:00
To:
Cc:
Subject: Re: Donderdag in het noorden?

ik kom trouwens ook met en met de auto. Kan ik bij jullie - achteruit - parkeren?

Verstuurd vanaf mijn iPhone

Op 13 jul. 2016 om 08:41 heeft
@shell.com<mailto: @shell.com>"
@shell.com<mailto @shell.com>> het volgende geschreven:

Hoi ,

Hoe is het, lange tijd niet gesproken.

Ik heb begrepen dat jij donderdag in het noorden bent en vroeg me af of er nog ergens een gaatje is om ook even f2f te praten over het ontwerp besluit Groningen en met name over de operationele uitvoering hiervan.

Heb jij daar donderdag eventueel nog ruimte voor? Wij kunnen eventueel naar Groningen komen en ergens afspreken als dat voor jou eenvoudiger is, maar Assen is natuurlijk ook een optie.

Ergens in de middag zou ons eventueel goed passen, dan kan er ook bij zijn. Als het in jou agenda past moet ik het hier nog wel even afstemmen, maar dan weet ik in ieder geval of jij ruimte hebt.

Hoor graag even van je.

Met vriendelijke groet,

Ministerie van Economische Zaken

TER ONDERTEKENING

Aan de Minister

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging

Auteur

@minez.nl

nota

brief over berichtgeving ENGIE

Datum
9 september 2016

Kenmerk 46
DGETM-EI / 16135532

Bhm: 16135532

Kopie aan

Bijlage(n)
1

Parafenroute

Leest parallel	**Digitaal akkoord 09-09-2016**	Paraaf
SG	directeur E&I	

Digitaal akkoord 09-09-2016

Aanleiding

De Kamer heeft op 6 september jl. bij monde van het lid Van Veldhoven (D66) verzocht om een brief naar aanleiding van de berichtgeving in de media dat het bedrijf ENGIE blijft zitten met grote hoeveelheden Groningengas. In de bijlage treft u de conceptbrief aan.

Advies

U kunt de brief ondertekenen.

Kernpunten

- ENGIE stelt dat de vraag naar laagcalorisch gas in Frankrijk en België is gedaald, waardoor het gecontracteerde volume bij GasTerra neerwaarts kan worden bijgesteld.
- Het ontwerp-instemmingsbesluit is niet gebaseerd op wat contractueel is afgesproken tussen markpartijen, maar op veiligheid en leveringszekerheid. Bij leveringszekerheid gaat er om dat er fysiek voldoende gas in het systeem aanwezig is om aan de daadwerkelijke vraag te voldoen. Contracten spelen daarbij geen enkele rol.
- De verhandelde hoeveelheid is vele malen groter dan de uiteindelijke fysieke hoeveelheid gas die wordt geleverd aan eindgebruikers. ENGIE kan een eventueel overschot aan gecontracteerd gas verkopen op de Nederlandse handelsplaats TTF.
- In het meest recente advies over de leveringszekerheid voor de periode 2017-2020 merkt GTS op dat er een kleine daling heeft plaatsgevonden van de verwachte exportvolumes, voornamelijk door licht verminderde marktvraag in België en Frankrijk. In de cijfers waarop het ontwerp-winningsbesluit is gebaseerd is hiermee al rekening gehouden.
- Verdere inperking is pas mogelijk als de Franse en Belgische overheid aangeven dat zij met minder laagcalorisch gas toekunnen. De overheden van zowel Frankrijk als België hebben echter diverse malen aangegeven dat onacceptabel te achten, omdat daarmee hun leveringszekerheid in gevaar komt.
- Dit alles overziend geeft de zienswijze van ENGIE geen aanleiding om te veronderstellen dat met een lagere winning uit Groningen zou kunnen worden

Ontvangen BBR
12/9 13/9

21-12-2016

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging

Kenmerk
DGETM-EI / 16135546

volstaan. Er is sprake van een commercieel geschil tussen ENGIE en GasTerra over een gascontract en dat geschil moet dan ook tussen die partijen tot een oplossing worden gebracht.

Directie Energiemarkt & Innovatie

21-12-2016

Van:
Verzonden: woensdag 14 september 2016 16:17
Aan:
Onderwerp: Re: Tekst voor het besluit

. . nog een vraag over het antwoord op zienswijze 04a-03. Nam vraagt daar om verlenging van 2 termijnen. Met de laatste ben jij het eens, wat vind je van de maand na afloop gasjaar voor het doorgeven van geproduceerd volume + graaddagen?
Groet,

Verstuurd vanaf mijn iPhone

Op 14 sep. 2016 om 13:59 heeft @minez.nl> het volgende geschreven:

Ok ja, doe ik.

Van:
Verzonden: woensdag 14 september 2016 13:56
Aan:
CC:
Onderwerp: Re: Tekst voor het besluit

Graag
In de nota van antwoord op de samenwerkingsruimte staat af en toe check E&I. Wil jij dat ook nog doen voor je gaat (voorzover nog niet gebeurd)?
Groet,

Verstuurd vanaf mijn iPhone

Op 14 sep. 2016 om 12:44 heeft @minez.nl> het volgende geschreven:

Voor de volledigheid: lichten we elke aanpassing van de voorschriften toe? Voor de kleine wijzigingen (aanpassing termijnen bv.) kan ik dan vandaag of morgen nog een korte toelichting maken.

Van:
Verzonden: dinsdag 13 september 2016 17:49
Aan
CC:
Onderwerp: RE: Tekst voor het besluit

Dank
Wat mij betreft is het helder. De logische plaats lijkt mij bij de toelichting op de artikelen. Prioritering misschien bij het stukje over fluctuatie in de tekst. Ik weet niet of dit allemaal lukt voor jij met vakantie gaat. Ik neem aan dat (volgende week kan meelezen met het eindresultaat?
Groet,

Van:
Verzonden: dinsdag 13 september 2016 17:41
Aan
CC:
Onderwerp: Tekst voor het besluit

Hoi

21-12-2016

Twee stukjes tekst voor het besluit. Kan je hier wat mee? Ik heb geen zicht op wat de juiste plek hiervoor is in het stuk. Ik ben vanaf vrijdag een weekje weg. Laat het me weten als je morgen of overmorgen nog tekst nodig hebt over de andere wijzigingen n.a.v. zienswijzen.

Prioritering
In de voorschriften is opgenomen dat seizoensfluctuaties en fluctuaties op maandbasis zo veel mogelijk voorkomen dienen te worden en dat noodzakelijke fluctuaties zo geleidelijk mogelijk dienen te worden ingevoerd. Dit onderdeel raakt soms aan het belang van de leveringszekerheid. In dat geval weegt het belang van de leveringszekerheid zwaarder. Het borgen van de leveringszekerheid beperkt zodoende de mate waarin de fluctuaties kunnen worden voorkomen.

Loppersum
Productie uit de regio Loppersum is alleen toegestaan als dit vanuit een oogpunt van leveringszekerheid noodzakelijk is. In vergelijking met het ontwerp-instemmingsbesluit is dit artikel zo aangepast dat hieraan geen beoordeling van GTS ten grondslag ligt. GTS heeft in haar zienswijze immers aangegeven dat zij geen zicht heeft op de manier waarop de verschillende productieclusters kunnen worden ingezet. Het aangepaste lid biedt NAM tevens de mogelijkheid om de Loppersum-clusters te gebruiken, indien er andere situaties zijn waarbij deze inzet noodzakelijk is uit het oogpunt van leveringszekerheid. Dit zou bijvoorbeeld het geval kunnen zijn wanneer NAM zelf technische problemen heeft, waardoor de leveringszekerheid in het geding komt en die door het ontbreken van alternatieven alleen door de inzet van de Loppersum-clusters kunnen worden opgevangen. NAM is voorgeschreven om de reden, de omvang en het tijdstip van deze productie te administreren en na het gasjaar aan de minister van EZ ter beschikking te stellen.

Groeten,

.....
Directie Energiemarkt & Innovatie
Ministerie van Economische Zaken
Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag | C-passage 3
Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag
.....
T 06
E @minez.nl
.....

21-12-2016

Van:
Verzonden: vrijdag 16 september 2016 11:11
Aan:
CC:

Onderwerp: RE: Tekst voor wijzigingen in het besluit

Prima dank je .
Fijne vakantie!
Groet,

Van:
Verzonden: vrijdag 16 september 2016 10:33
Aan:
CC:

Onderwerp: Tekst voor wijzigingen in het besluit

Hoi

Ik heb in aanvulling op de eerder aangeleverde tekst nog een korte toelichting op de andere wijzigingen geschreven. Daarmee is het compleet. Ik hoop dat het zo voldoende is, ik ben zo meteen op vakantie. Mochten er nog vragen zijn, moet je even vragen.

GTS heeft in haar zienswijze aangegeven dat de procedure die gevolgd wordt in het geval zij een verzoek doet of aanwijzing geeft voor extra productie anders is dan in het ontwerp-instemmingsbesluit was omschreven. In haar zienswijze heeft GTS concrete tekstvoorstellen gedaan, die in het definitieve besluit zijn overgenomen in artikel 2, derde en vierde lid.

In artikel 2, vijfde lid, was reeds aangegeven dat de NAM jaarlijks een brief aan de Minister van EZ stuurt over het geproduceerde volume en het aantal effectieve graaddagen in het voorafgaande gasjaar. Op basis van de zienswijze van NAM is de uiterlijke datum voor deze brief in 31 oktober veranderd. De provincie Groningen heeft in haar zienswijze verzocht om in deze brief ook informatie over eventuele productie uit de Loppersum-clusters (artikel 3, derde lid) en extra productie in het geval van GTS hiertoe een verzoek doet of een aanwijzing geeft (artikel 2, derde en vierde lid) op te nemen. Dit is in het definitieve besluit overgenomen.

Groeten,

Directie Energiemarkt & Innovatie
Ministerie van Economische Zaken
Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag | C-passage 3
Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag
T 0€
E @minez.nl

Ministerie van Economische Zaken

TER ADVISERING EN
TER ONDERTEKENING

Aan de Minister

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging
Directie Energie en Omgeving

Auteur

T 07(
@minez.nl

Datum
19 september 2016

Kenmerk
DGETM-EO / 16140770
BHM: 16140804

Kopie aan:

nota

Definitief instemmingsbesluit gaswinning Groningen ten behoeve van de MR van 23 september 2016

Parafenroute

SG	E&O, directeur	WJZ
20-09-2016	18-09-2016	20-09-2016

BBR

20-09-2016

Bijlage(n): 2.
- Concept Kamerbrief
- Aanbiedingsformulier MR

Aanleiding
Agendering Kamerbrief over het definitieve instemmingsbesluit over de gaswinning uit het Groningenveld voor de MR van vrijdag 23 september 2016.

Advies
U wordt geadviseerd om in te stemmen met de concept Kamerbrief en het aanbiedingsformulier voor de MR te tekenen. Inzet voor de MR is om de brief te accorderen ter verzending aan de TK.

Kernpunten
- Het kabinet heeft op 24 juni 2016 een besluit genomen over het ontwerp-instemmingsbesluit gaswinning Groningen. Het ontwerp-instemmingsbesluit is op 1 juli 2016 voor een periode van zes weken ter inzage gelegd. In totaal zijn 5530 zienswijzen ingediend.
- Op basis van de zienswijzen is het ontwerp- instemmingsbesluit verder aangescherpt op het gebied van onder meer veiligheid en schade, de rollen en verantwoordelijkheden die worden toegeschreven aan de verschillende partijen en de opleverdata van rapporten. Dit heeft geleid tot de totstandkoming van het definitieve instemmingsbesluit.
- Het definitieve instemmingsbesluit met bijbehorende nota van antwoord, waarin op de zienswijzen wordt gereageerd, moet uiterlijk 30 september 2016 aan NAM bekend worden gemaakt en zal dan voor een periode van zes weken ter inzage liggen. Deze ter inzage legging wordt aangekondigd door middel van een kennisgeving in huis-aan-huis bladen en de Staatscourant. Een belanghebbende die op het ontwerp-instemmingsbesluit een zienswijze heeft gegeven kan binnen deze termijn tegen het definitieve instemmingsbesluit beroep instellen bij de afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State.

Ontvangen BBR

21-12-2016

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging
Directie Energie en Omgeving

Kenmerk
DGETM-EO / 16140770

Toelichting

- Ter voorbereiding op de behandeling in de MR heeft op 14 september 2016 een DG-overleg plaatsgevonden met AZ, FIN, SZW, BZK, OCW en IenM. Allen gaven aan het eens te zijn met de algemene lijn van het definitieve instemmingsbesluit.
- Enkele tekstuele punten die de departementen naar voren brachten op de toen voorliggende concept Kamerbrief zijn verwerkt.
- In verband met Prinsjesdag vindt er geen REZIM plaats en gaat de concept-Kamerbrief over het definitieve instemmingsbesluit direct naar de MR. Dit is afgestemd met AZ.

21-12-2016

Van:
Verzonden: woensdag 21 september 2016 14:14
Aan: shell.com'
Onderwerp: uitvoerbaarheid voorschriften
Bijlagen: Instemmingsbesluit_winningsplan_Groningenveld_v2_schoon.docx

Beste

Voordat het instemmingsbesluit inzake het winningsplan Groningen wordt ondertekend, is het raadzaam om na te gaan of de voorschriften die aan het besluit worden verbonden voor NAM uitvoerbaar zijn.
Graag ontvang ik op korte termijn NAM's oordeel hierover.

Met vriendelijke groet,

Ministerie van Economische Zaken/Ministry of Economic Affairs
Directie Energie en Omgeving/Department Energy & Environmental Management
Bezuidenhoutseweg 73| 2594 AC | Den Haag
Postbus/P.O.Box 20401| 2500 EK| Den Haag
T: +31
E @minez.nl
W: http://www.rijksoverheid.nl/ez

Ministerie van Economische Zaken

ADVIES MINISTERRAAD

Aan de Minister

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging
Directie Energie en Omgeving

Auteur

@minez.nl

Datum
21 september 2016

Kenmerk
DGETM-EO / 16141901
BHM: 16141917

nota

Adviesnota MR 23 september 2016 / Definitief instemmingsbesluit gaswinning Groningenveld

Kopie aan:

Parafenroute

SG	E&O, directeur	WJZ
21-09-2016	21-09-2016	21-09-2016

BBR

21-09-2016

Bijlage(n) -

Aanleiding

Op vrijdag 23 september 2016 staat het definitieve instemmingsbesluit over de gaswinning uit het Groningenveld geagendeerd voor de MR. Het voorliggende stuk, de brief aan de Tweede Kamer, geeft de kern van het definitieve instemmingsbesluit weer. De Kamerbrief is besproken in een DG-overleg op 15 september 2016. De Kamerbrief is conform suggesties uit dat overleg aangepast en op 20 september 2016 aan u voorgelegd.

Advies

- Inzet voor de MR is om de brief te laten accorderen ter verzending aan de Tweede Kamer.
- De brief wordt direct na afloop van de MR verstuurd naar de Tweede Kamer. Op dat moment zal de Kamerbrief ook worden verstuurd aan bestuurders en maatschappelijke partijen in Groningen en Drenthe.
- Onder de kernpunten vindt u een redeneerlijn ten behoeve van de MR-behandeling.

Kernpunten

- Het kabinet heeft op 24 juni 2016 een besluit genomen over het ontwerp-instemmingsbesluit gaswinning Groningen.
- Het ontwerp-instemmingsbesluit is op 1 juli 2016 voor een periode van zes weken ter inzage gelegd. In totaal zijn 5.530 zienswijzen ingediend, waarvan 252 unieke zienswijzen en 29 zienswijzen van overheden.
- Op basis van de zienswijzen is het ontwerp-instemmingsbesluit verder aangescherpt op het gebied van onder meer veiligheid en schade, de rollen en verantwoordelijkheden die worden toegeschreven aan de verschillende partijen en de opleverdata van rapporten.
- Een belangrijke wijziging die heeft plaatsgevonden naar aanleiding van het plenaire debat met de Tweede Kamer op 14 september 2016 is de introductie van een jaarlijks ijkmoment, te beginnen op 1 oktober 2017.

Ontvangen BBR

21-12-2016

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging
Directie Energie en Omgeving

Kenmerk
DGETM-EO / 16141901

- Het definitieve instemmingsbesluit geldt voor 5 jaar met een productieniveau dat wordt vastgesteld op 24 miljard m^3 per jaar met ruimte voor meer winning bij een winter die kouder is dan gemiddeld.
- NAM zal worden gevraagd voor 1 oktober 2020 een nieuw winningsplan in te dienen, zodat het daarop gebaseerde volgende instemmingsbesluit per 1 oktober 2021 kan ingaan.
- Met het definitieve instemmingsbesluit neemt het kabinet verschillende maatregelen om veiligheidsrisico's en schade door gaswinning uit het Groningenveld verder te beperken.
- Het kabinet streeft er met de halvering van de gaswinning vergeleken met het jaar 2012, het verder verbeteren van de schadeafhandeling, het uitvoeren van de benodigde versterking van gebouwen en de diverse compenserende maatregelen naar het vertrouwen van de Groningers te herstellen.
- Veel zienswijzen gaan ook over de onvrede ten aanzien van de afwikkeling van schade en het langzame verloop van de versterkingsopgave. Deze onderwerpen hebben mijn volle aandacht. In het geactualiseerde meerjarenprogramma van de NCG, dat eind dit jaar aan de MR zal worden voorgelegd, zal uitgebreid verslag worden gedaan over de voortgang hieromtrent.
- Het definitieve instemmingsbesluit met bijbehorende nota van antwoord, waarin op de zienswijzen wordt gereageerd, moet uiterlijk 30 september 2016 aan NAM bekend worden gemaakt en zal dan voor een periode van zes weken ter inzage liggen.
- Een belanghebbende die op het ontwerp-instemmingsbesluit een zienswijze heeft gegeven kan binnen deze termijn tegen het definitieve instemmingsbesluit beroep instellen bij de afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State.

Toelichting

- Ter voorbereiding op de behandeling in de MR heeft op 15 september 2016 een DG-overleg plaatsgevonden met AZ, FIN, SZW, BZK, OCW en IenM. Allen gaven aan het eens te zijn met de algemene lijn van het definitieve instemmingsbesluit en de brief aan de Tweede Kamer.
- Enkele tekstuele punten die de departementen naar voren brachten op de toen voorliggende concept Kamerbrief zijn verwerkt.
- In verband met Prinsjesdag heeft er geen REZIM plaats gevonden en is de Kamerbrief over het definitieve instemmingsbesluit direct naar de MR verzonden. Dit was zo afgesproken met AZ.

Van: @shell.com
Verzonden: donderdag 22 september 2016 8:57
Aan:
Onderwerp: RE: uitvoerbaarheid voorschriften

Beste

Dank voor het toezenden van het concept-besluit, NAM verwijst naar haar zienswijzen voor haar standpunt over de haalbaarheid van de opgenomen voorschriften.

Vriendelijke groet,

Integration Manager – Earthquake Impact Team
Nederlandse Aardolie Maatschappij B.V
Correspondentieadres: Postbus 28000, 9400 HH Assen
Kantoor: Schepersmaat 2, 9405 TA Assen
Mobiel: +31 (0)6

From: @minez.nl]
Sent: woensdag 21 september 2016 14:14
To: M NAM-UPO/T/EI
Subject: uitvoerbaarheid voorschriften

Beste

Voordat het instemmingsbesluit inzake het winningsplan Groningen wordt ondertekend, is het raadzaam om na te gaan of de voorschriften die aan het besluit worden verbonden voor NAM uitvoerbaar zijn.
Graag ontvang ik op korte termijn NAM's oordeel hierover.

Met vriendelijke groet,

Ministerie van Economische Zaken/Ministry of Economic Affairs
Directie Energie en Omgeving/Department Energy & Environmental Management
Bezuidenhoutseweg 73| 2594 AC | Den Haag
Postbus/P.O.Box 20401| 2500 EK| Den Haag

21-12-2016

T: +31
E: @minez.nl
W: http://www.rijksoverheid.nl/ez

29-10-2016

Ministerie van Economische Zaken

TER ONDERTEKENING

Aan de Minister

Directoraat-generaal
Energie, Telecom & Mededinging
Directie Energie en Omgeving
Auteur
T 07t
@minez.nl

Datum
22 september 2016

Kenmerk
DGETM-EO / 16142880
BRM: 16142928

Kopie aan:

nota

Definitief instemmingsbesluit winningsplan Groningenveld

Parafenroute	
DG ETM	Directeur Energie en Omgeving
23-09-2016	23-09-2016
WJZ	BBR
23-09-2016	23-09-2016

Bijlage(n): 2.

Aanleiding

Uiterlijk vrijdag 30 september 2016 dient u het definitieve instemmingsbesluit over het nieuwe winningsplan van NAM voor het Groningenveld bekend te worden gemaakt aan NAM. Gezien uw afwezigheid volgende week, wordt het besluit nu alvast ter ondertekening aan u voorgelegd.

Bij het besluit wordt een Nota van Antwoord gevoegd, met een reactie op de zienswijzen op het ontwerp-instemmingsbesluit. Het instemmingsbesluit is het formele document waartegen beroep kan worden ingesteld bij de Raad van State. De Nota van Antwoord draagt een minder formeel karakter. Het is een document waarin een reactie wordt gegeven op de ingediende zienswijzen. De Nota van Antwoord wordt dan ook niet door u ondertekend.

Advies

- Indien u kunt instemmen met het definitieve instemmingsbesluit, wordt u verzocht om het besluit te ondertekenen.
- Van de Nota van Antwoord kunt u kennis nemen. Dit omvangrijke document verkeert in de fase van "eindconcept" en moet nog worden nagelopen op consistentie en spelling. Dat gebeurt de komende dagen.

Kernpunten

Het definitieve instemmingsbesluit wijkt in de kern niet af van het ontwerp-instemmingsbesluit. Dat wil zeggen:

- De gasproductie uit het Groningenveld wordt gemaximeerd op 24 miljard m^3 per gasjaar;
- Uit hoofde van leveringszekerheid mag NAM in een koude winter een aanvullende hoeveelheid van maximaal 6 miljard m^3 produceren;
- De benodigde aanvullende hoeveelheid extra gas kan heel precies worden bepaald met een "graaddagenformule", die in het besluit is opgenomen;
- In het geval zich een ingrijpende technische storing voordoet, mag NAM – als dit uit hoofde van leveringszekerheid noodzakelijk is – een hoeveelheid van ten hoogste 1,5 miljard m^3 extra gas inzetten;

Ontvangen BBR
23/9

21-12-2016
19-10-2016

Directoraat-generaal
Energie, Telecom &
Mededinging
Directie Energie en Omgeving

Kenmerk
DGETM-EO / 16142888

- Uiterlijk 30 september 2020 moet NAM een nieuw winningsplan indienen. Uiterlijk 30 september 2021 zal dan hierover een besluit worden genomen;
- NAM moet elk half jaar (in mei en november) een rapport uitbrengen over het verloop van de seismiciteit;
- Mede aan de hand van deze rapportage en de kwartaalrapportage van de NCG kan het jaarlijkse ijkmoment worden vormgegeven. Dit jaarlijkse ijkmoment is een politieke afspraak en als zodanig niet in de voorschriften bij het instemmingsbesluit vastgelegd.

Het definitieve instemmingsbesluit is ten opzichte van het ontwerp-instemmingsbesluit op de volgende punten aangepast:

- De afwegingen bij veiligheid en schade zijn verduidelijkt, ook met oog op de vorige uitspraak van de Raad van State, waarin deze onderwerpen veel aandacht kregen;
- De toelichting op de voorschriften is op enkele punten verduidelijkt;
- In enkele voorschriften zijn de rollen en verantwoordelijkheden die worden toegeschreven aan de verschillende partijen, inclusief die van de overheden, verder verduidelijkt;
- Het voorschrift over de indiening van het Meet- en regelprotocol is aangepast: de indiening is vervroegd van 1 november 2017 naar 1 juni 2017;
- Er is een voorschrift toegevoegd over het onderzoeksprogramma van NAM en de betrokkenheid van EZ daarbij;
- Een voorschrift over de inwerkingtreding van het besluit is vervallen (was overbodig).

Toelichting

- Veel zienswijzen gaan over de onvrede ten aanzien van de afwikkeling van schade en het langzame verloop van de versterkingsopgave. Deze zienswijzen vallen buiten de reikwijdte van het instemmingsbesluit.
- Het definitieve instemmingsbesluit met bijbehorende Nota van Antwoord, waarin op de zienswijzen wordt gereageerd, zal vanaf 30 september 2016 voor een periode van zes weken ter inzage liggen.
- Een belanghebbende die op het ontwerp-instemmingsbesluit een zienswijze heeft gegeven, kan binnen deze termijn tegen het definitieve instemmingsbesluit beroep instellen bij de afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State.

21-12-2016

Ministerie van Economische Zaken

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

Nederlandse Aardolie Maatschappij B.V.

Postbus 28000
9400 HH ASSEN

Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging
Directie Energie en Omgeving

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Factuuradres
Postbus 16180
2500 BD Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001003214369000

T 070
www.rijksoverheid.nl/ez

Behandeld door

T 070
F 070
@minez.nl

Ons kenmerk
DGETM-EO / 16145067

Uw kenmerk

Bijlage(n)
3

Datum 30 SEP 2016
Betreft Aanbieding instemmingsbesluit winningsplan Groningenveld 2016

Geachte heer

Hierbij treft u het instemmingsbesluit aan voor het winningsplan Groningenveld 2016 (bijlage 1) met de bijbehorende Nota van Antwoord (bijlage 2). Het besluit zal worden gepubliceerd. Een kopie van de kennisgeving heb ik bijgevoegd (bijlage 3).

Het instemmingsbesluit en de onderliggende stukken liggen van vrijdag 30 september 2016 tot en met vrijdag 11 november 2016 ter inzage in de gemeentehuizen van Delfzijl, Loppersum en Slochteren en in de provinciehuizen van Groningen en Drenthe. Tevens zijn de documenten geplaatst op de website www.bureau-energieprojecten.nl.

De kennisgeving is in de periode van 26 september tot en met donderdag 29 september 2016 gepubliceerd in de huis-aan-huisbladen in de regio en op 29 september 2016 in de Staatscourant.

Van zaterdag 1 oktober tot en met vrijdag 11 november 2016 kunnen belanghebbenden tegen het besluit beroep instellen bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State.

De Minister van Economische Zaken
Namens deze:

Directeur Energie en Omgeving

21-12-2016

Van: @shell.com
Verzonden: vrijdag 30 september 2016 15:53
Aan:
Onderwerp: RE: instemmingsbesluit winningsplan Groningenveld

We hebben de documenten ontvangen.

Groet,

From: @minez.nl]
Sent: vrijdag 30 september 2016 8:27
To:
Cc:
Subject: instemmingsbesluit winningsplan Groningenveld
Importance: High

Geachte heer

Het instemmingsbesluit over het winningsplan Groningenveld 2016, met bijbehorende Nota van Antwoord, wordt hedenochtend door een koerier bezorgd bij NAM in Assen. Vooruitlopend hierop stuur ik u hierbij alvast de digitale versie van deze documenten, tezamen met een aanbiedingsbrief en een kennisgeving.

Het instemmingsbesluit en de Nota van Antwoord liggen vanaf hedenochtend 09.00 u ter inzage in de provinciehuizen van Groningen en Drenthe en in de gemeentehuizen Delfzijl, Loppersum en Slochteren. Bovendien worden de documenten vandaag gepubliceerd op de website van Bureau Energieprojecten: www.bureau-energieprojecten.nl

Met vriendelijke groet,

.....
Ministerie van Economische Zaken/Ministry of Economic Affairs
Directie Energie en Omgeving/Department Energy & Environmental Management
Bezuidenhoutseweg 73| 2594 AC | Den Haag
Postbus/P.O.Box 20401| 2500 EK| Den Haag
.....
T
E @minez.nl
W: http://www.rijksoverheid.nl/ez

21-12-2016

Van:
Verzonden: zaterdag 1 oktober 2016 10:04
Aan:
CC:

Onderwerp: Re: Instemmingsbesluit Groningen + Nota van Antwoord

Beste ea,

In aanvulling op het bericht van Ik zie geen opvallende wijzigingen in antwoorden zienswijzen, zoals in eerdere stadia voorgelegd.

Het goede nieuws: EZ gaat NAM stevig houden aan onderzoeken naar schade(preventie) en infra&industrie - zie onderstaand

08-02 Zienswijze
Indieners adviseren een onderzoek uit te laten voeren naar het effect van "schade op schade" op de constructieveiligheid.
08-02 Antwoord
De mogelijke gevolgen van meervoudige schade op de constructieve veiligheid van gebouwen zal onderdeel moeten zijn van de rapportage die NAM moet indienen op grond van artikel 7 van het instemmingsbesluit.

2-20 Antwoord
(...) Ik kan bevestigen dat NAM bij het opstellen van de rapporten, als bedoeld in artikel 8 van het instemmingsbesluit, rekening zal houden met de inventarisaties en onderzoeken voor de infrastructuur en industrie zoals deze worden opgesteld in opdracht van de NCG. (...)

Gr

Verstuurd vanaf mijn iPad

> Op 30 sep. 2016 om 09:32 heef
> @nationaalcoordinatorgroningen.nl> het volgende geschreven:
>
> Beste e.a.,
>
> Zie bijgaand de stukken zoals ze inmiddels gepubliceerd zijn en per koerier naar NAM zijn verzonden. EZ heeft zelf in de laatste week nog enkele punten op de i gezet. zal komende week nog even bekijken welke elementen daarvoor voor ons nog relevant zijn.
>
> , zouden jullie binnen jullie teams willen bekijken voor wie deze stukken nog handig zijn om te hebben en door willen sturen?
>
> Groet
>
>
> Van:
> Verzonden: vrijdag 30 september 2016 8:39
> Aan:

> CC:
> Onderwerp: Instemmingsbesluit Groningen + Nota van Antwoord
>
> Beste Allen,
>
> Bijgaand instemmingsbesluit + Nota van Antwoord is zojuist met de koerier naar Assen gegaan.

21-12-2016

> De stukken zijn inmiddels op gepubliceerd op de website van Bureau Energieprojecten: www.bureau-energieprojecten.nl<http://www.bureau-energieprojecten.nl>
>
> Nogmaals dank voor jullie bijdragen aan dit eindresultaat. Voor fase 1, haast ik me erbij te zeggen. Met een knipoog naar . Medio november begint de 2e aflevering van dit vervolgverhaal....
>
> Groet
> <Instemmingsbesluit_wipla_Groningen_definitief.pdf>
> <Nota van Antwoord zienswijzen ontwerp-instemmingsbesluit Groningenveld_def.pdf>

21-12-2016

Van: @shell.com namens @shell.com
Verzonden: donderdag 6 oktober 2016 11:26
Aan:
Onderwerp: Gasjaar 2015-2016: productiecijfers Groningen-gasveld

Beste

Op donderdag 6 oktober publiceren we de productiecijfers van het Groningen-gasveld over het gasjaar 2015-2016. De productiecijfers publiceren we maandelijks via http://www.namplatform.nl/feiten-en-cijfers/feiten-en-cijfers-gaswinning.html.

In het gasjaar 2015-2016 produceerde NAM in totaal 26,98 miljard kubieke meter aardgas uit het Groningen-gasveld. Hiermee blijft NAM onder het productieplafond van 27 miljard kubieke meter, zoals ingesteld door de Raad van State op 27 november 2015. Het gasjaar loopt van 1 oktober tot en met 30 september.

Voor het komende gasjaar, dat op 1 oktober is ingegaan, heeft de minister van Economische Zaken het productieplafond verder verlaagd naar 24 miljard kubieke meter. Enkel in koude winters en voor zover dit noodzakelijk is mag meer aardgas geproduceerd worden.

Minister Kamp van Economische Zaken bepaalde in juni 2015 dat de productiebeperkingen voor aardgas voortaan per 'gasjaar' worden vastgesteld in plaats van per kalenderjaar. Door dit besluit ligt de koude periode (oktober tot maart), waarin de vraag naar aardgas het hoogst is, aan het begin van het gasjaar. Hierdoor is de kans kleiner dat vóór het einde van het gasjaar het productieplafond al is bereikt.

Tijdens de koudere wintermaanden neemt de vraag naar aardgas toe, vooral om huizen te verwarmen. 93% van de Nederlandse huishoudens is aangesloten op het aardgas uit het Groningen-gasveld.

Met vriendelijke groet,

Nederlandse Aardolie Maatschappij B.V.
Correspondentieadres: Postbus 28000, 9400 HH Assen
Kantoor: Scheepersmaat 2, 9405 TA Assen
Tel.: +31
Internet: http://www.nam.nl
Statutaire vestiging Den Haag - Handelsregister no. 04008869

21-12-2016

Van:
Verzonden: donderdag 6 oktober 2016 12:21
Aan:
Onderwerp: FW: Productiecijfers van het Groningen-gasveld over het gasjaar 2015-2016

Ter informatie

Waagstraat 1, 9712 JX Groningen
Postbus 3006, 9701 DA Groningen

T 088
M 06
@nationaalcoordinatorgroningen.nl

Van: @shell.com [mailto: @shell.com]
Verzonden: woensdag 5 oktober 2016 21:14
Aan:
Onderwerp: Productiecijfers van het Groningen-gasveld over het gasjaar 2015-2016

Beste

Op donderdag 6 oktober publiceren we de productiecijfers van het Groningen-gasveld over het gasjaar 2015-2016. De productiecijfers publiceren we maandelijks via http://www.namplatform.nl/feiten-en-cijfers/feiten-en-cijfers-gaswinning.html.

In het gasjaar 2015 – 2016 produceerde NAM in totaal 26,98 miljard kubieke meter aardgas uit het Groningen-gasveld. Hiermee blijft NAM onder het productieplafond van 27 miljard kubieke meter, zoals ingesteld door de Raad van State op 27 november 2015. Het gasjaar loopt van 1 oktober tot en met 30 september.

Voor het komende gasjaar, dat op 1 oktober is ingegaan, heeft de minister van Economische Zaken het productieplafond verder verlaagd naar 24 miljard kubieke meter. Enkel in koude winters en voor zover dit noodzakelijk is mag meer aardgas geproduceerd worden.
Minister Kamp van Economische Zaken bepaalde in juni 2015 dat de productiebeperkingen voor aardgas voortaan per 'gasjaar' worden vastgesteld in plaats van per kalenderjaar. Door dit besluit ligt de koude periode (oktober tot maart), waarin de vraag naar aardgas het hoogst is, aan het begin van het gasjaar. Hierdoor is de kans kleiner dat vóór het einde van het gasjaar het productieplafond al is bereikt.
Tijdens de koudere wintermaanden neemt de vraag naar aardgas toe, vooral om huizen te verwarmen. 93% van de Nederlandse huishoudens is aangesloten op het aardgas uit het Groningen-gasveld.

Met vriendelijke groet,

21-12-2016

Van:
Verzonden: vrijdag 7 oktober 2016 12:54
Aan: SodM algemeen
Onderwerp: FW: Gespreksverslag afstemmingsoverleg 04/10/2016
Bijlagen: 20161004 afstemmingsoverleg SodM-NAM v1.docx

Graag archiveren in : Windows Explorer DM Extension\DOMUS\Ordeningsplan\4 - SODM\ - 3 PRIMAIRE BEDRIJFSPROCESSEN\ - 03 VELDONTWIKKELING / NAZORG\ - WINNINGS- OPSLAGPLANNEN / DOELMATIGE WINNING\ - ONSHORE\GRONINGEN - 2004005277\ - 2004005277(C)

Dank,

Van: @shell.com [mailto @shell.com]
Verzonden: donderdag 6 oktober 2016 15:18
Aan: @shell.com; @shell.com
Onderwerp: RE: Gespreksverslag afstemmingsoverleg 04/10/2016

Allen,
Bijgevoegd een aangepaste versie van het gespreksverslag waarin aanvulling van is opgenomen.

From:
Sent: Thursday, October 06, 2016 10:45
To: @minez.nl]
Subject: RE: Gespreksverslag afstemmingsoverleg 04/10/2016

Dank weer voor dit verslag. De inhoudelijke punten zijn wat mij betreft allemaal prima samengevat. Ten aanzien van het algemene gedeelte de opmerking dat het op de hoogte blijven van SodM niet alleen is ten aanzien van de volumeoptimalisatie, maar in brede zin, dus ook ten aanzien van de invulling van de andere voorschriften die aan het instemmingsbesluit zijn verbonden en ten aanzien van de onderzoeken in het kader van het studie en data aquisitie plan van NAM.

Verder is per 1 oktober binnen SodM een andere functie gaan uitvoeren. Al zijn werkzaamheden ten aanzien van Groningen heeft hij aan mij overgedragen. Zou je. om zijn mailbox te ontlasten, hem van de verzendlijst af willen halen? Overigens is het e-mail adres van

Met vriendelijke groet,

Van: @shell.com [mailto @shell.com]
Verzonden: woensdag 5 oktober 2016 12:17
Aan: @minez.nl
CC @shell.com; @shell.com; @shell.com
Onderwerp: Gespreksverslag afstemmingsoverleg 04/10/2016

Allen,

Bijgevoegd het gespreksverslag van het afstemmingsoverleg van dinsdag 4 oktober 2016. Er zal een (voorlopig) vervolgoverleg worden gepland voor dinsdag 25 oktober in Assen.

Groet,

21-12-2016

Gespreksverslag van het afstemmingsoverleg tussen NAM en SodM ter verduidelijking en invulling van gestelde voorwaarden aan Opslagplan en Winningsplan Groningen

Versie 6/10/2016

Datum: 04 oktober 2016 (telefonisch overleg)

Deelnemers

SodM:

NAM:

Artikel 11, instemmingsbesluit gewijzigd opslagplan Norg

Artikel 12, instemmingsbesluit gewijzigd opslagplan Norg

Artikel 6, Instemmingsbesluit Winningsplan Groningen

Dit artikel betreft een kalibratie (a) en een prognose (b) op basis van alleen de waterpasdata. In het artikel deel c wordt gesproken over een analyse van de onzekerheden met betrekking tot bodemdaling en de voorspelling daarvan. In de kalibratie zal een vergelijk worden getoond met de waterpasdate dmv van een verschillenkaart tussen gemodelleerde en gemeten bodemdaling op de meetpunten. Voor onderdeel b wordt het in a gekalibreerde bodemdalingsmodel gebruikt om prognoses te maken voor het 24 bcm scenario met het winningsplan (WiPla) 2016 reservoir model als basis alsmede voor de reeds bestaande WiPla 2016 productiescenario's (27 en 33 bcm scenario's) .

In deel C zal een Monte Carlo analyse van de onzekerheid worden gemaakt voor de geomechanische parameters in zowel het Time Decay model als het RTCM model. Hierbij wordt uitgegaan van het best passende reservoirmodel zoals gebruikt voor het WiPla 2016.

21-12-2016

Algemeen

SodM geeft aan op de hoogte te willen blijven van de invulling van de voorschriften die aan het instemmingsbesluit zijn verbonden en ten aanzien van de onderzoeken in het kader van het Studie en Data Acquisitie plan van NAM. Daarnaast wijst SodM er op dat er veel gelegen is aan volume optimalisatie studies en van de voortgang hiervan op de hoogte te willen blijven.

Zij stelt voor om hier een regelmatig wederkerend overleg voor te organiseren. Afgesproken is om op 25 oktober een kick-off overleg te plannen in Assen. De datum zal nog met worden getoetst. Tevens heeft SodM bekend gemaakt dat de opvolger is van .